

T.C.

**GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**16 NUMARALI
ŞER'İYE SİCİLİ'NE GÖRE SİVAS**

Hazırlayan

Mustafa Apaydın

Tarih Ana Bilim Dalı

Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Alpaslan Demir

TOKAT – 2010

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

16 NUMARALI
ŞER'İYE SİCİLİ'NE GÖRE SİVAS

Hazırlayan
Mustafa Apaydın

Tarih Ana Bilim Dalı
Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Alpaslan Demir

TOKAT – 2010

16 NUMARALI ŞER'İYE SİCİLİNE GÖRE SİVAS

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 22 / 07 / 2010

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Ali AÇIKEL

Üye : (Danışman) Yrd. Doç. Dr. Alpaslan DEMİR

Üye : Yrd. Doç. Dr. İsa TAK

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 29/06/2010 tarih ve 2010/24 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: .....

Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU
Enstitü Müdürü

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağımı gösterdiğimi beyan ederim.

20/08/2010

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Mustafa APAYDIN

İmzası

TEŞEKKÜR

Çalıőmamn baőından sonuna kadar her ačıdan bana destek olan ve cesaret veren tez danıőmanım Yrd. Doç. Dr. Alpaslan DEMİR'e, özellikle tezin bilgisayar ortamında düzeltilmesi konusunda emeğini esirgemeyen Doç. Dr. Ali AÇIKEL'e ve bizlerin her zaman yanında olan bölüm başkanımız Prof. Dr. Münir ATALAR'a teőekkürlerimi sunarım.

Mustafa APAYDIN

Anne ve Babama, Eşim Fatma'ya ...

ÖZET

Bu tez çalışmasında, 1831–1834 (H.1247–1249) yıllarına ait “16 Numaralı Sivas Şer‘iye Sicil Defteri”nde yer alan belgelerin özetleri çıkartılarak, belgeler ışığında söz konusu dönemde Sivas'ın idari, askeri ve sosyo-ekonomik yapısı üzerinde durulmuştur.

Çalışmamız 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Şer‘iye sicillerinin tanımı ve kapsamı hakkında açıklamalara yer verilmiş; ardından sicillerin günümüzdeki durumuna ve sicillerle ilgili yapılan çalışmalara değinilmiştir.

İkinci bölümde, 16 Numaralı Sivas Şer‘iye Sicil Defteri’nin tanıtımı yapılarak defterde yer alan belgelerin tasnifi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise özetleri çıkarılan belgelerden de yararlanılarak 1831–1834 yılları içerisinde Sivas’ın idari, sosyal, ekonomik ve askeri yapısı ile ilgili elde edilen sonuçlar üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın sonunda yer alan ekler kısmında ise 16 Numaralı Sivas Şer‘iye Sicili’nde yer alan tüm belgelerin özet bilgilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mahkeme, Kadı, Şer‘iye Sicili, Sivas,

ABSTRACT

This thesis aims to sum up “The Court Register Number 16 of Sivas” that belongs to the years 1831–1834 (Hegira 1247–1249) and to evaluate Sivas’s social and economical structure according to the documents in the register.

Our work consists of three parts. In the first part, it has been given general information on the definition and content of court registers, and then the present-day situation of court registers and the studies on court registers have been discussed.

In the second part, “Court Register Number 16 of Sivas” has been the documents in introduced and court registers have been classified.

In the third part, Sivas’s social, economic and administrative structure in 1831 and 1834 has been determined with the help of the documents which has been summarized before.

In the appendix part, in the last part of the study, the summarize of all documents in the Court Register Number 16 of Sivas have been added.

Key Words: Court, Judge, Court Register, Sivas,

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
İTHAF.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Şer‘iye Sicilleri'nin Tanımı ve Kapsamı.....	1
1.2. Şer‘iye Sicillerinin Önemi ve Günümüzdeki Durumu.....	1
1.3. Sivas Şer‘iye Sicilleri.....	4
2. SİVAS ŞER‘İYE SİCİLLERİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	7
4. 16 NUMARALI SİVAS ŞER‘İYE SİCİLİ.....	9
4.1. Defterin Tanıtımı.....	9
4.2. Defterde Yer Alan Belgelerin Tasnifi.....	10
5. SİVAS EYALETİ'NİN İDARİ YAPISI VE YÖNETİMİ.....	13
5.1. İdari Yapı.....	13
5.2. Sivas Eyaletine Bağlı Sancak ve Kazalar.....	13
5.3. Yönetim.....	14
5.3.1. Vali.....	14
5.3.2. Mütesellim.....	16
5.3.3. Muhassıl.....	16
5.3.4. Kadı.....	17
6. ŞEHİR VE SOSYAL HAYAT.....	19
6.1. Şehrin Fiziki Unsurları.....	19
6.1.1. Mahalle.....	19
6.1.2. Ev.....	20
6.1.3. Ev Eşyaları.....	21
6.1.4. Giyim-Kuşam.....	23
6.1.5. Yiyecek ve İçecekler.....	24
6.2. Aile Hayatı.....	25
6.2.1. Evlilik.....	25
6.2.2. Mehir.....	26
6.2.3. Çok Eşlilik.....	28
6.2.4. Çocuk Sayısı.....	30
6.2.5. Toplumda Kullanılan İsimler.....	33
6.3. Miras.....	35
6.3.1. Terekenin Tespiti.....	37
6.3.2. Miras Paylaşımı.....	38
6.3.3. Vasi Tayini.....	38
6.3.4. Müsâdere.....	39
6.4. Vakıf.....	40
6.4.1. Vakfedilen Mallar.....	41
6.4.2. Müteveli.....	44
6.4.3. Vakfın Şartları ve Hizmetleri.....	45

6.4.4. Vakıflar İle İlgili Davalar	47
6.5. Gayrimüslimler	48
6.5.1. Murahhasa Tayini	50
6.5.2. Kilise Tamiri	50
6.6. Hayvan Hakları Üzerine İlginç Bir Belge.....	51
6.7. Zararlı Alışkanlıklar.....	52
7. EKONOMİK HAYAT.....	52
7.1. Vergiler	52
7.1.1. Tekâlif-i Şer'îye.....	53
7.1.2. Tekâlif-i Örfîye	55
7.2. Mülk - Alım Satımı.....	58
7.3. Esnaflar	62
7.3.1. Narh Tespiti	63
7.4. Bakır Nakliyesi	64
7.5. Tarım ve Hayvancılık	65
8. ASKERİ OLAYLAR.....	67
8.1. Asakir-i Mansure-yi Muhammediye.....	67
8.2. Mehmet Ali Paşa İsyanı	68
8.3. Orduya Lojistik Destek	74
8.4. Askeri Belgeler	76
8.4.1. Ordudan İhraç ve Tekaüd Belgesi	76
8.4.2. İzin Tezkireleri.....	77
8.5. Asayiş Sorunları.....	80
8.5.1. Firari Askerler.....	80
8.5.2. Eşkîyalık Faaliyetleri	81
8.5.3. Sürgün ve İtlak Emirleri	82
9. BULGULAR.....	84
10. SONUÇ	90
11. KAYNAKLAR	91
12. EKLER.....	97
ÖZGEÇMİŞ	205

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sivas Sancağına Bağlı Kazalar	14
Tablo 2. 16 Numaralı Sivas Şer'iyeye Sicili'nde Geçen Mahalle Adları.....	20
Tablo 3. 1831 - 1834 Yılları Arasında Sivas'ta Tereke Sahiplerinin Cinsiyetlerine Ve Sosyal Durumlarına Göre Sınıflandırılması	26
Tablo 4. 1831-1834 yıllarında Sivas'ta Mehir Miktarları	27
Tablo 5. 16 Numaralı Şer'iyeye Siciline Göre Çok Eşlilerin Genel Durumu	29
Tablo 6. Tereke Kayıtlarına Göre 1831-1834 Yılları Arasında Sivas'ta Müslüman Ailelerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı.....	31
Tablo 7. Tereke Kayıtlarına Göre 1831-1834 Yılları Arasında Sivas'ta Gayrimüslim Ailelerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı.....	32
Tablo 8. 16 Numaralı Şer'iyeye Sicilinde Geçen Müslüman İsimleri	33
Tablo 9. Miras Toplamı (Müslüman)	37
Tablo 10. Miras Toplamı (Gayrimüslim)	38
Tablo 11. 1831-1834 Yılları Arasında Sivas'ta Kurulan Vakıflar.....	41
Tablo 12. Gayrimüslimlerle İlgili Belgelerin Konularına Göre Dağılımı	49
Tablo 13. 1833 Tarihli Cizye Defteri.....	54
Tablo 14. Sivas'ta Mülk Fiyatları Ve Genel Özellikleri	58
Tablo 15. 1832 Yılında Sivas'ta Esnaf Grupları ve Ödedikleri Vergi Miktarları	62
Tablo 16. Askerlere Verilen İzin Tezkireleri.....	79

KISALTMALAR LİSTESİ

bkz. : Bakınız

C. : Cilt

H. : Hicrî

M. Miladî

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Msl. : Müslüman

S. : Sayı

s. : Sayfa

SŞS : Sivas Şer'iyeye Sicili

TDVİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

TTK : Türk Tarih Kurumu

vb. : ve benzerleri

Z. : Zimmî

1. GİRİŞ

1.1. Şer'îye Sicilleri'nin Tanımı ve Kapsamı

Osmanlı Devleti'nde insanlarla ilgili bütün hukuki olayları, kadıların verdikleri karar suretlerini, hüccetleri ve yargıyı ilgilendiren çeşitli yazılı kayıtları ihtiva eden defterlere Sicillât-ı Şer'îye (şer'îye sicilleri) adı verilmektedir (Cin-Akgündüz, 1990: 419). Şer'i mahkemeler tarafından verilen her çeşit ilam, hüccet, padişah tarafından gönderilen fermanlar, diğer makamlardan gelen buyuruldular ve tezkireler, temessükler vb. belgeler kadı tarafından şer'îye sicilleri'ne kaydedilmekteydi.

Şer'îye sicillerinin kaydedildiği defterlerin genellikle boyu uzun, eni ise dardır. Şer'îye sicillerinin tetkikinden kadıların göreve başlar başlamaz, sicilin ilk sayfasına adını, sanını ve göreve başlama tarihini kaydettiği anlaşılmaktadır. Kadılar görevleri sona erdikten sonra sicil defterini bizzat kendileri veya emini vasıtasıyla halefine teslim etmektedirler (Akgündüz, 1988: 57).

Vakfiye, nafaka, miras davaları, resm-i kısmet, ilam, davalar vb. tüm belgeler defterlere, sakk-i şer'i denilen bir usul ve kaide altında yazılmaktaydı (Uzunçarşılı, 1988: 116). Bu nedenle genellikle bütün sicil defterlerindeki kararların ve yazılı beyanların üslubu, muhtevası ve sistemi birbirine benzemektedir. Sicillerde kullanılan dil genellikle Türkçe'dir. Ancak Arapça olarak yazılan kararlarda mevcuttur (Cin-Akgündüz, 1990: 420).

1.2. Şer'îye Sicilleri'nin Önemi ve Günümüzdeki Durumu

Osmanlı tarihinin tetkikinde şer'îye sicilleri birinci elden kaynaklardır. Şer'îye sicillerinde birçok konuya ait orjinal vesikalar bulunması, bu kaynakların değerini bir kat daha artırmaktadır. Osmanlı Devleti'nin siyasi, ekonomik ve sosyal tarihi hakkında akla gelen her türlü soruya şer'îye sicilleri sayesinde cevap verebilmek mümkündür.

Kadınların devlet merkezi ile yaptıkları resmi yazışmaları, halkın şikayet ve dileklerini, mahalli idarelere ilişkin hukuki düzenlemeler olarak kabul edilen ferman ve hükümleri ve daha da önemlisi ait olduğu mahallin sosyal ve iktisadi hayatını yansıtan sicilleri incelemeyen Osmanlı tarihini tam manasıyla ortaya koymak mümkün değildir (Akgündüz, 1989: 12).

Osmanlı idari sistemi açısından büyük önem taşıyan şer'îye sicillerindeki kayıtlar bizlere, dönemin idari yapısını, aksaklıklarını, düzeltme gayretlerini ve şekillerini, idarecilerin yetkilerinin neler olduğunu, tayin ve azledilme şekillerini açıkça ortaya koymaktadır. Bu bilgiler ışığında siciller şu ana kadar doğru olarak kabul edilen bazı bilgilerin bazılarının tamamen bazılarının ise kısmen düzeltilmesine olanak sağlamaktadır (Moğol, ? : 12).

Bütün şer'îye sicilleri bulunduğu mahallin iktisadi tarihine ilişkin birinci elden orjinal tarihi vesikalardır. Türk halkının ve özellikle Anadolu halkının geçim kaynakları, üretim, meslekler, vergi çeşitleri, para, enflasyon vb. konulara ait bütün mevzular, şer'îye sicillerindeki kayıtlar sayesinde doğru bir şekilde tahlil edilebilir (Akgündüz, 1988: 15).

Şer'îye sicilleri içinde sıkça yer alan bir belge türü olan terekeler ise iktisadi açıdan olduğu kadar sosyal yapı hakkında da bizlere ışık tutmaktadır. Tereke kayıtları sayesinde; ailelerin yaşam standartları, evlilik, çocuk sayısı, giyim ve mefruşat gibi konularda önemli bilgiler elde edilmektedir. Ayrıca Şer'îye sicilleri sosyal bir kurum olan vakıf müessesesi hakkında da teferruatlı bilgiler içirmektedir.

Şer'îye sicillerinin bizlere ışık tuttuğu bir konuda askeri gelişmeler ve faaliyetlerdir. Şer'îye sicilleri sayesinde ordunun gizli olmayan faaliyetlerini en ince

ayrıntısına kadar rahatlıkla inceleme şansı bulabiliriz. Sicillerde yer alan ve vezir, sancak beyi veya kadılara gönderilen emirlerde ordunun sefere ne zaman ve hangi sebeple çıktığı güzergahı, asker, mühimmat, iaşe ve barınma ihtiyaçları belirtilmiştir. Ayrıca yine seferlerin aşamaları ve sonuçları hakkında da sicillerden önemli bilgiler edinmek mümkündür.¹

Şer‘iye sicilleri Osmanlı Devleti'nin 472 yıllık tarihine ışık tutmaktadır. Ancak ne yazık ki birçok şehir ve kazaya ait siciller günümüze kadar ulaşamamıştır. Her kaza, sancak ve vilayet merkezinde tutulmuş olan mahkeme-i şer‘iye defterlerinin adedi, yanan, kaybolan ve zayi olanlara rağmen bugün on binleri geçmektedir (Uzunçarşılı, 1988: 109). Şer‘iye sicillerinin bir kısmı zaman içerisinde savaşlar, yangınlar ve su baskınları gibi değişik doğal afetlerden kaynaklanan durumlara bağlı olarak çürümeler ve insan eliyle oluşan tahriplere uğramışlardır (Atalar, 1976: 313–314). Bu tip tahriplerden kurtulmayı başaran sicillerin bir kısmı da çöplüklerden toplanmış ya da bazı özel şahısların eline geçmiştir (Gedikli, 2005: 188). Sonuç itibarıyla defterlerin bir kısmı şu an elimizde bulunmamaktadır.

Şer‘iye sicillerinin korunmasına ve bir arşivde toplanmasına yönelik ilk girişim Osmanlı padişahlarından İkinci Abdülhamid’e aittir. Şer‘iye sicillerinden oluşan ilk arşiv 1894 yılında İkinci Abdülhamid’in emriyle İstanbul’da kurulmuştur. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise Maarif Vekâleti’nin 3 Kasım 1941 tarihine ait 4018/2182 sayılı kararıyla sicillerin kütüphane ve müzelere devri sağlanmıştır. İstanbul hariç tutulmak üzere 1991’de Kültür Bakanlığı’nın aldığı bir karar gereği siciller Ankara’da bulunan Milli Kütüphane’de toplanmıştır. Bu kütüphanenin Yazma ve Nadir Eserler Deposu’nda korunan belgeler 2006 yılında Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü’ne

¹ Tezimize konu olan 16 Numaralı Sivas Şer‘iye Sicilinde, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı'nın I. safhası tüm ayrıntıları ve aşamalarıyla gözler önüne serilmektedir.

devredilmiştir (www.mkutup.gov.tr). İstanbul ve çevresine ait siciller ise halen İstanbul Müftülüğü Şer'îye Sicilleri Arşivi'nde korunmaktadır (Gedikli, 2005:188). Bunların dışında Sofya'daki Milli Kütüphane'de, Üsküp'te bulunan Makedonya Tarihi Enstitüsü'nde, Yunanistan'da Selanik'teki Makedonya Enstitüsü'nde, Kıbrıs'ta, Kahire'de, Şam'da ve Basra'da da şer'îye sicilleri bulunmaktadır (Akgündüz, 1988: 61).

1.3. Sivas Şer'îye Sicilleri

Sivas'ın, Osmanlı Devleti döneminde önemli bir eyalet merkezi olmasına rağmen maalesef Şer'îye sicilleri'nin birçoğu günümüze kadar ulaşamamıştır. Sivas Şer'îye Sicilleri'ne baktığımız zaman ilk defterin 18. yüzyılın son çeyreğine ait olduğunu görmekteyiz. Toplam 119 adet olan Sivas Şer'îye Sicilleri'nin orijinalleri şu anda Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde bulunmaktadır.

Bu defterlerden;

1- 66 arası sicil defterleri Sivas'a

66-85 arası sicil defterleri Divriği'ye

91- 95 arası sicil defterleri Şarkışla'ya

95 - 103 arası defterler Suşehri'ne

103 - 119 arası defterler ise Gürün'e aittir.

Araştırmacıların Sivas Şer'îye Sicilleri'nden daha kolay yararlanabilmeleri için şu anda Sivas Ziyabey Yazma Eserler Kütüphanesi tarafından önemli bir çalışma başlatılmıştır. Çalışma kapsamında Sivas'a ait Şer'îye sicilleri mikrofilmlerden, pdf formatına çevrilerek araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

2. SIVAS ŞER'İYE SİCİLLERİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Sivas Şer'îye Sicilleri ile ilgili olarak özellikle son dönemlerde önemli çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ancak 119 adet deftere sahip olan Sivas'ta transkripsiyonu veya özeti çıkarılan defter sayısının 10'u bile bulmadığını göz önünde bulundurursak bu çalışmaların yetersizliği ortaya çıkacaktır.

Sivas Şer'îye Sicilleri'nden yararlanarak yapılan çalışmaların önemli bir kısmı Ömer Demirel'e aittir. Ömer Demirel, "II. Mahmud Döneminde Sivas'ta Esnaf Teşkilatı ve Üretim Tüketim İlişkileri" ve "Osmanlı Vakıf-Şehir İlişkisine Bir Örnek: Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü" isimli kitaplarında diğer arşiv kaynaklarının yanı sıra şer'îye sicillerinin ışığında Sivas şehrini fiziki, idari ve sosyo-ekonomik yönden incelemiştir. Demirel ayrıca şer'îye sicillerinden faydalanarak yazdığı makaleleri "Osmanlı Dönemi Sivas Şehri -Makaleler-" adlı kitabında bir araya getirmiştir. Bu kitapta yer alan makaleler Sivas'ta bulunan mahallelerden, yiyecek içecek fiyatlarına, Sivas çeşmelerinden, vakıflara kadar geniş bir konu yelpazesinde araştırmacılara önemli bilgiler vermektedir.

Özellikle son yıllarda Sivas Şer'îye Sicilleri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesine yönelik yüksek lisans tezlerinin sayısı artmaktadır.

Bu çalışmalardan ilki Tuğba Yalçın'a aittir (Yalçın, 2002). Yalçın, 12 Numaralı Sivas Şer'îye Sicili'ni esas alarak hazırladığı çalışmada, 1821-1822 yılları arasında Sivas'ta idari ve sosyo-ekonomik yapıyı ele almıştır. Özellikle Sivas'ta toplumsal yaşam hakkında önemli bulgulara yer verilen çalışmada transkripsiyon ve belge özetleri bulunmamaktadır.

Cemalettin Çakır ise 1815-1818 yıllarını kapsayan "10 Numaralı Sivas Şer'îye Sicili" başlıklı çalışmada defterin transkripsiyonu yapmıştır (Çakır, 2003). Belge

özetleri ve belge türlerinin de yer aldığı çalışmada değerlendirme kısmının olmaması büyük bir eksiklik olarak dikkat çekicidir.

Nilgün Temel, “Sivas Şer‘iye Sicillerinde Ceza Davaları” isimli çalışmasında 1792-1799 yılları arasında mahkemelere intikal eden davaları İslam hukuku açısından ele almıştır (Temel, 2004). Ülkü Kaya, 60 numaralı Sivas Şer‘iye Sicili'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesini (Kaya, 2004), Zübeyde Yıldırım ise 1239-1240 yılları Sivas Şer‘iye Sicili'nin (Yıldırım, 2004) transkripsiyonu ve değerlendirmesini yapmıştır.

Serap Bozpolat, “Tanzimattan Önce Sivas'ta Gayrimüslimler” isimli çalışmasında 11 adet sicil defterinden faydalanmıştır (Bozpolat, 2007). Çalışmasında Tanzimat öncesinde Sivas'ta Müslümanlarla Gayrimüslimlerin belli kaideler içinde olmakla beraber barış ve huzur içinde yaşadığının altını çizen Bozpolat, Gayrimüslimlerin toplumsal ve ailesel yaşantılarını, ekonomik durumlarını, devletle ve Müslümanlarla ilişkilerini de ortaya koymuştur.

Zehra Hizmetli'nin çalışması Sivas'ta aile hayatıyla ilgili önemli bilgileri içermektedir (Hizmetli, 2007). 20 Numaralı Sivas Şer‘iye Sicili'ni kaynak olarak kullanan Hizmetli incelemesinde, 1839-1841 yılları arasında Sivas'ta fiziki unsurların yanı sıra, aile, evlilik, çocuk sayısı, giyim-kuşam ve ekonomik durum hakkında bilgiler vermektedir.

Mustafa Eser de 27 Nolu Sivas Şer'iye Sicili'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesini yapmıştır (Eser, 2009). Eser, 1851-1852 yılları arasını kapsayan çalışmasında dönemin idari, hukuki, askeri, ekonomik ve sosyo-kültürel olaylarını belgeler ışığında değerlendirmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmamıza konu olan 16 Numaralı Sivas Şer'iyeye Sicili, Milli Kütüphane'den fotokopi olarak temin edilmiştir. Ayrıca defterin kopyası Sivas Ziyabey Yazma Eserler Kütüphanesi'nden pdf. formatında alınarak, elektronik ortama aktarılmış ve okunması daha kolay hale getirilmiştir.

Çalışmamızı hazırlarken öncelikle defterde yer alan belgeler tek tek okunmuş ardından özetleri çıkarılmıştır. Özetlerde ilk olarak sayfa numarasına ilaveten tarafımızdan belge numaraları verilmiştir. Numaralandırma işlemi sayfa da yer alan belgeler, konu bütünlüğü içinde ele alınmış ve belgenin başlangıcı ve sonu farklı sayfalarda yer alıyorsa bu belirtilmiştir. Daha sonra ise belgenin konusu belirtilmiştir. Konuların belirlenmesinde belgenin asıl içeriği dikkate alınmış ve aynı konular üzerindeki tüm belgelere aynı konu başlığının verilmesine dikkat edilmiştir.

Belge tarihleri konusunda ise titiz bir çalışma yapılmıştır. Defterimizde yer alan bazı belgelerde (ferman, buyuruldu) belgenin yazılış tarihi ve kayıt tarihi olmak üzere ikili tarihlendirme bulunmaktadır. Ancak bu belgelerde yazılış ve kayıt tarihi arasında bazen 1-1,5 ayı bulan farklılıklar olduğu için, kronolojik sıranın bozulmaması bakımından belgelerin deftere kayıt tarihlerini esas aldık. Belge tarihlendirilmesi yapılırken ayrıca hicri tarihlerin hemen yanında miladi karşılıklarını kullandık.²

Özet kısmında ise araştırmacıların işini kolaylaştırması bakımından çok fazla ayrıntıya girmeden belgenin ana konusunu anlaşılır bir biçimde özetlemeye çalıştık. Örneğin miras taksimi ile ilgili belgelerde, ölen kişinin yaşadığı mahalle ve ismi, toplam miras miktarı ve mirasçıların isimleri; vergilerle ilgili belgelerde, verginin hangi sebeple istendiği, varsa vergi döneminin tarihi, toplam vergi miktarı ve kimler tarafından

---

² Hicri tarihleri Miladi tarihe çevirirken Türk Tarih Kurumu'nun resmi internet sitesinde yer alan <http://193.255.138.2/takvim.asp> linkini kullandık.

ödeneceği; vakfiyelerde ise vâkıfın ismi ve yaşadığı mahalle, vakfedilen nakit para, eşya ve mülkler ile vakıf şartları ele alınmıştır.

Özetlerin tamamlanmasının ardından defterde yer alan belgeler konularına göre tasnif edilerek değerlendirme kısmına geçilmiştir. Değerlendirmede ilk olarak konuyla ilgili bilimsel kitap ve makalelerden yararlanılarak açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerle defterimizde yer alan belgeleri kaynaştırarak konunun daha iyi anlaşılmasına dikkat ettik. Ayrıca belgelerde yer alan konuların gerek farklı zaman dilimlerine gerekse farklı bölgelere yansımalarını doğru olarak tespit edebilmek ve kıyaslama yapabilmek için aynı konuyla ilgili yapılan araştırmalardan yararlandık.

4. 16 NUMARALI SİVAS ŞER'İYE SİCİLİ

4.1. Defterin Tanıtımı

İncelediğimiz sicil defteri 172 sayfadan oluşmaktadır. Sayfalar sonradan numaralandırılmıştır. 169 ve 170. sayfaların tamamen boş bırakıldığı sicilde toplam 334 adet belge bulunmaktadır. Defterde yer alan belgelerin büyük çoğunluğu anlaşılır bir sadelikte olmakla beraber özellikle bazı vakfiyelerin başında Arapça dualar bulunmaktadır.

Rika yazısının kullanıldığı defterde yer alan belgeler genellikle okunabilir durumdadır. Ancak bazı belgelerin üzerinde bulunan lekeler ve silintiler metnin okunmasını zorlaştırmaktadır. Defterde yer alan yazı tipleri incelendiğinde sicilin farklı katipler tarafından kaleme alındığı rahatlıkla anlaşılmaktadır. Özellikle ilk bölümde yer alan belgelerde kullanılan yazı stili oldukça karışık ve düzensizken daha sonraki bölümlerde belgelerin oldukça itinalı bir şekilde kaleme alındığı görülmektedir.

16 numaralı Sivas Şer'iyeye Sicili 1247-1249 (1831-1834) yılları arasını ihtiva etmektedir. Ancak defterde kronolojik sıralamanın aksine 1243, 1244 tarihlerine ait iki adet belge yer almaktadır. Bu belgelerin herhangi bir konunun araştırılması için eski defterlerden bulunup deftere kaydedildiğini düşünmekteyiz. Ayrıca sicilimizdeki 1 belge ise 1250 yılı Muharrem ayına aittir. Büyük bir ihtimalle defterin bitmesinin ardından kâtip yeni yılın ilk ayına ait bu belgeyi defterdeki boşluklardan birine kaydetmiş daha sonra diğer defteri kullanmaya başlamıştır. Ayrıca sicile kaydedilen belgeler arasında ne belge türü ne de kronolojik olarak bir sıralama bulunmamaktadır.³

Defterde, ferman, buyuruldu, berat, hüccet, tereke, vakfiye, ilam, mürasele türünde belgeler bulunmaktadır. Belgelerde yer alan bilgiler dikkatlice incelendiğinde

³ İncelediğimiz defter, belge türü ve kronolojik sıra açısından, şer'iyeye sicillerinin genel özelliklerinden farklı bir içeriğe sahiptir.

bizleri adeta 1830'lu yılların başındaki Sivas'a götürmektedir. Sivas'taki evlerin genel özelliklerinden, gündelik yaşamda kullanılan eşyalara, ailelerin maddi durumundan, çocuk sayısına kadar sosyal hayatın bütün yönleri gözler önüne serilmektedir. Osmanlı Devleti'nin genel durumu hakkında da bizlere önemli bilgiler veren defterde yer alan fermanlar ise o yıllarda Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu kötü durumu ve merkezi otoritedeki sarsıntıları rahatlıkla tahlil etme fırsatı sağlamaktadır.

4.2. Defterde Yer Alan Belgelerin Tasnifi

Askeri Belgeler: 3/1, 3-4/2, 9/3, 15/1, 15/2, 16/1, 16-17/2, 23/1, 24/1, 26/1, 27/1, 28/1, 31-32/2, 34-35/3, 37-38/3, 40/1, 42/1, 43/1, 44-45/1, 51/1, 52/1, 56/1, 58/1, 66/2, 68-69/2, 71/1, 72/1, 77/1, 77/3, 78/1, 78/2, 79/1, 79/2, 80/1, 81/1, 81/2, 82/1, 82/2, 83/2, 84/1, 84/2, 90/1, 90/2, 91/1, 91/2, 93/1, 94/1, 103/2, 107/1, 110/3, 119/4, 123/1, 140/3, 140/4, 143/1, 144/2, 148/2, 156/1, 157/1, 158/2, 158/3, 158/4, 159/2, 160/1, 161/1, 161/2, 161/3, 161/4, 168/1, 168/2

Miras : 2/3, 13/1, 13/2, 14/1, 18-19/1, 21/1, 21/2, 21/3, 23/2, 25/1, 25/2, 27/2, 28/2, 35/2, 36/1, 36/2, 39/2, 39/3, 40/2, 42/2, 46/1, 53/3, 54/3, 55/2, 62/1, 62/2, 65/4, 66/1, 69/2, 70/2, 72/1, 72/2, 73/1, 74/1, 74/2, 77/2, 79/3, 89/1, 95-96/1, 99/1, 100/1, 100/2, 101/1, 100/2, 104/1, 105/1, 105/4, 109/1, 110/1, 111/1, 11-112/2, 112/1, 114/3, 115/1, 118/2, 124/3, 125/3, 126/2, 127-128/1, 141/2, 149/2, 155/1, 152/2, 159/1, 163-164/1, 165-166/1, 167/1, 171/1

Vergi : 2/2, 4-5/1, 5/1, 6/1, 6-7/2, 24/2, 30/2, 31/1, 38/1, 48/2, 53/1, 59/1, 60/2, 60-61/3, 63/3, 64/1, 75/1, 80-81/2, 85/1, 86/87/1, 87/1, 97/2, 98-99/1, 107/3, 108-109/1, 118-119/3, 120/2, 121/1, 121/122/2, 129/1, 129-130/1, 131/1, 131-132/2, 134/1, 135/1, 138/1, 150/1, 150/2, 163/1

Mülk Alım- Satımı: 2/1, 9/1, 9/2, 39/1, 54/2, 55/1, 83/1, 100/3, 106/1, 107/2, 114/1, 114/1, 114/2, 115/2, 116/2, 117/1, 122/1, 123/2, 123/4, 124/2, 125/2, 126/1, 142/1, 143/2, 151/1, 157/2, 157/3, 158/1

Vakıflar: 23 19/1, 47/2, 48/1, 57/1, 57/2, 68/1, 76/1, 76/2, 96/1, 104/2, 105/2, 117/2, 124/1, 133/1, 134/2, 136/1, 136-137-2, 137/1, 146-147/1, 152/1, 164/1, 172/1, 172/2

Tayinler: 18 22/1, 22/2, 34/2, 37/1, 54/1, 63/1, 67/1, 67-68/3, 70/1, 88/1, 97/1, 110/2, 113/1, 113/2, 119/3/, 122/2, 140/2, 141/1

Davalar: 17/2, 17/3, 41/1, 45/1, 47/1, 105/3, 160/2, 160/3

Kilise Tamiri : 10/1, 10/2, 10/3, 11/1, 11/2, 11-12/3, 12/1, 12/2, 12/3

Nuhas Nakliyesi: 29/1, 30/1, 116/1, 128-129/1,

İtlak ve Hapis Emirleri: 53/2, 97/3, 103/1, 167/2

Senetler: 40/3, 103/3, 142/3, 157/4, 171/2

Mürasele ve İlamlar: 34/1, 65/2, 118/1, 162/1, 17/1, 103/4, 119/1, 119/2

Para tedavülü: 50/1-2, 143/3, 149/1,

Narh Tespiti: 88/2, 140/1

Cizye: 33/1, 120/3

Menziller: 35/1, 92/2, 92/3, 92/4, 151/2, 154/1

Mukataalar : 69/1, 120/1, 139/1, 139/2

Mürur Tezkiresi: 49/2, 63/2

Müsadere: 123/3

Muhtelif Belgeler: 1/1, 8/3, 20/1, 32/2, 46/2, 65/1, 65/3, 83/3, 92/1, 125/1,
128/1, 144/1, 160/4

5. SİVAS EYALETİ'NİN İDARİ YAPISI VE YÖNETİMİ

5.1. İdari Yapı

Osmanlı Devleti'nde taşra idaresi, köy (karye), nahiye, kaza, sancak (liva), ve eyalet şeklinde teşkilatlanmıştır. Kendisine bağlı köylerle birlikte nahiyelerin birleşmesiyle kazalar, kazaların birleşmesiyle sancaklar, sancakların birleşmesiyle de eyaletler oluşmuştur (Halaçoğlu, 2003: 83).

Kadı Burhaneddin Ahmed'in 1398'de ölümü üzerine Osmanlı Devletine bağlanan Sivas ilk dönemlerde 1413'de kurulan Rum eyaleti bünyesinde yer almıştır. Başlangıçta Amasya'nın merkezlik ettiği bu eyalet Tokat ve Sivas ile birlikte 3 sancaktan oluşmaktaydı. Amasya'nın "şehzade sancağı" konumuna yükselmesinden sonra eyaletin merkezi önce Tokat sonra da Sivas olmuştur. 1520 yılında Sivas eyaleti; Sivas, Amasya, Çorum, Canik ve Karahisar-ı Şarki olmak üzere beş sancaktan oluşmaktaydı. 1568 yılında ise Karahisar-ı Şarki sancağı eyaletten ayrılmış, buna karşın Bozok, Divriği ve Arabgir sancakları eyalete dahil edilmiştir (Beşirli, 2005: 12).

5.2. Sivas Eyaletine Bağlı Sancak ve Kazalar

1831 yılında Osmanlı Devleti'nin 29 eyaletinden biri olan Sivas eyaleti, merkez ile birlikte Amasya, Bozok, Çorum, Canik, Divriği ve Arapkir sancaklarından oluşuyordu (Gökçe, 2007: 224). Ancak incelediğimiz defterde daha çok Sivas, Divriği ve Çorum sancaklarıyla ilgili kayıtlar yer almaktadır. Örneğin Sivas, Çorum ve Divriği mütesellimlerine gönderilen fermanda; Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa ve Sayda Valisi Abdullah Paşa arasındaki savaşın ardından görevlendirilen Halep ve Rakka Valisi Mehmet Paşa'nın ordusuna katılmak üzere Sivas, Çorum ve Divriği sancaklarından başbuğlarıyla birlikte 1500 adet piyade ve süvari askerin acele gönderilmesi

emredilmiştir (ŞŞS 16: 15/2). Bu fermanın ardından istenilen 1500 adet piyade ve süvari nefer adı geçen sancaklar arasında taksim edilmiştir (ŞŞS 16: 16/1).

Eyalet merkezi konumunda bulunan Sivas sancağı merkez ile birlikte 22 kazaya taksim edilmişti (ŞŞS 16: 43/1).

Tablo 1. Sivas Sancağına Bağlı Kazalar

Artukabad	Çepni	Eyrek	Hafik
Hüseyinabad	İlbeyli	İnallı - Ballı	Karakuş
Karahisar-ı Behramşah	Karayaka	Kazabad	Gelmugad
Nefs-i Sivas	Niksar	Sivasili	Sonisa
Şarkpare	Taşabad	Tokat	Turhal
Yıldızili	Zile		

5.3. Yönetim

5.3.1.Vali

Osmanlı idari teşkilatında eyaletler beylerbeyiler veya buna eş değerdeki mîr-i mîranlar tarafından idare edilirdi. Beylerbeyinin, hükümdarın temsilcisi olarak bölgesinde güvenliği sağlamak, gerektiğinde maiyetleriyle birlikte orduya katılmak gibi görevleri vardı (Halaçoğlu, 2003: 85).

Sicilde eyalet yöneticileri için beylerbeyi unvanı yerine vali unvanı kullanılmıştır. Örneğin Rebiülevvel ayı sonlarında 1248 (1832 yılı Ağustos ayı sonları) tarihinde sicile kaydedilen ferman sureti; “Düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem, müdebbir-ü umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb, mütemmim-ü mehâmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâ'ib, mûmehhid-ü bünyâni'd-devleti ve'l-ikbal, müşeyyid-ü erkâni's-sa'adeti ve'l iclâl, el-mahfûfu bi-sünûfi'l-avâtıfi'l-meliki'l-a'la hala Trabzon ve Sivas valisi vezirim Osman Paşa...” diye başlamaktadır (ŞŞS 16: 71/2). Sicilde Sivas valisi

olarak ilk önce Vezir Osman Paşa'nın ismi geçmektedir. Osman Paşa ilk olarak 1829 yılından başlayarak 18 ay süreyle Sivas valiliği yapmıştır (Yücel, 2008: 42). Daha sonra Trabzon valiliği'ne atanan Osman Paşa, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanı sırasında Trabzon Valiliği uhdesinde kalmak üzere ikinci kez Sivas Valiliği'ne getirilmiştir. Sicilde yer alan ferman suretinde, 1248 senesi Rebiülevvel ayının 14. günü itibariyle Sivas Valiliği, Çorum, Amasya ve Divriği sancakları muhassıllığı ile, Gümüşhane Ma'deni Hümayun emaneti ve Tokat Voyvodalıği'nın idaresinin Vezir Osman Paşa'ya tevcih edildiği bildirilmektedir (SSS 16: 67/1).

Osman Paşa, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanının getirdiği anarşi ve savaş ortamında, Sivas ve diğer sancaklardan topladığı 5000 kişilik ordusuyla, bölgedeki asayişin sağlanması konusunda önemli görevler üstlenmiştir (Kış, 2004: 24). Hem bölgede asayişin sağlama gayretleri hem de Konya'da bulunan Ordu-yı Hümayûn'a katılması gerektiği için devamlı yer değiştiren Osman Paşa, Sivas Muhassıl vekili Es-Seyyid Said İbrahim Ağa'ya gönderdiği buyurulduda kısa süreliğine uğrayacağı Sivas'ta bulunan sarayın tamiri ve tefrişatının yapılmasını emretmeyi de ihmal etmemiştir (SSS 16: 83/3).

Osman Paşa'dan sonra Sivas Valiliği görevine Vezir Reşit Mehmet Paşa getirilmiştir. Sicilde yer alan ferman suretinde Reşit Mehmet Paşa'nın 1249 senesi Cemaziyelahir'inin 22. günü itibariyle Sivas valiliği görevine atandığı bildirilmiştir (SSS 16: 140/2). Mehmet Reşit Paşa'nın Sivas valiliği 2 sene 11 ay sürmüştür. Kendisiyle ilgili olarak 1870 yılı vilayet salnamesinin “Sivas'ta görev yapan valiler” bölümünde “Müşârün-ileyhin Harput ve Diyarbakır eyaletleri dahi uhdesinde olup, oraların ıslahına azimet buyurmağın, tarafından Şakir ve Ahmet Begler kaymakam olmuştur” ifadesi yer almaktadır (Yücel, 2008: 43).

5.3.2. Mütessellim

Eyalet valisinin veya birkaç sancağı idare eden mutasarrıfların bütün sancakları tek başlarına idare etmeleri mümkün değildi. Bu nedenle Tanzimat'tan önce vali ve mutasarrıfların uhdesinde bulunan sancak ve kazaların yönetimine memur edilen görevlilere mütessellim denilmektedir. II. Mahmut zamanında merkezîyet usulü tesis edilinceye kadar, vezirler ve mîr-i mîranların çoğunluğu sefere gittikleri zamanlar mansıplarını mütessellimler vasıtasıyla idare ederlerdi (Pakalın, 1983: 639).

Mütessellimler kapı halkından ve güvenilir kişilerden seçilirlerdi. Mütessellimlerin büyük çoğunluğu yerli hanedana mensup kişiler olmakla beraber bu bir kaide değildi. Mütessellimler vali buyuruldusu ile tayin edilir, padişah da bunu onaylardı (Özkaya, 2002: 700). Sicilde mütessellimler için “İftihârü'l- emâcid ve'l-ekârim, câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtasu bi-mezîdi in'ayeti'l-meliki'd-daim dergâh-ı muallam kapucubaşlarından Sivas sancağı mütessellimi” (ŞŞS 16: 83/2) elkâbı kullanılmıştır. Sicilde Sivas mütessellimi olarak ilk önce Himmetzade Es-Seyyid Said Ağa'nın ismi geçmektedir. 1248 yılı Recep ayından itibaren ise Dergâh-ı ali kapucubaşlarından Said İbrahim Ağa Sivas mütessellimi olarak görevlendirilmiştir (Yücel, 2008: 42).

5.3.3 Muhassıl

Arapça tahsil edici anlamına gelen muhassıl, devlete ait vergi ve resimleri tahsil ile mükellef olan memurlar hakkında kullanılan bir tabirdi. Muhassıllık genel olarak sancakbeyinin yetkilerine sahip olan bir makamdı (Özkaya, 2002: 701). Muhassıllar tayin oldukları yerlerde her mahalle ve köye gelirlerine göre bir vergi belirlerdi. Bu gelirlerin yazılı olduğu defterler, merkeze gönderilirler ve maliye tarafından onaylanırdı (Pakalın, 1983: 569).

Vezir, vali, mütesellim veya ayan olsun bir mahallin gelirini iltizam eden kişilere muhassıl denirdi (Uzunçarşılı, 1988 B: 382). Bu durum sicilde açıkça görülmektedir. Örneğin Trabzon ve Sivas valisi Osman Paşa bu görevinin yanı sıra kendisine Sivas, Çorum, Amasya ve Divriği muhassıllıkları da tevcih edilmiştir (ŞŞS 16, 67/1). Sivas Valisi Osman Paşa da Sivas muhassıllığına vekaleten Seyyid Said İbrahim Ağa'yı tayin etmiştir (ŞŞS 16: 67-68/3). İbrahim Said Ağa daha sonra bu göreve asaleten atanmıştır (ŞŞS 16: 119/3).

Tanzimat'ın ilanından sonra vergi usulü değiştirilerek her bir liva ve kazaya muhassıl adıyla memurlar gönderilmiştir. Ancak hazine bu uygulamadan gerekli faydayı görmemiştir (Uzunçarşılı, 1988B: 383). Bu nedenle 1842 yılında muhassıllık kaldırılarak, görevleri liva ve kazalara askerlerden tayin olunun kişilere verilmiştir (Pakalın, 1983: 570).

5.3.4. Kadı

Kadılık, şer'i ve hukuki hükümleri tatbik eden aynı zamanda hükümetin emirlerini yerine getiren bir makamdı. İslamiyet'in ilk döneminde kaza işlerine bizzat Peygamber Efendimiz bakarken daha sonra bu vazifeyi Hülefâ-yı Raşidin görmüştür. Hz. Ömer devrinde ilk defa müstakil olarak kadı ataması yapılırken Abbasiler döneminde ise kadılık kurumu şekillenmiştir (Pakalın, 1983: 119). Daha sonra kurulan bütün İslam devletlerinde de kadılık kurumu devam etmiştir.

Kadılık, bütün İslam devletlerinin olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin de çok önemli bir kurumu olmuştur. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu sırasında İznik ve ardından Bursa kadılıkları ihdas edilmiş daha sonra ise zaptedilen yerlerde ikinci ve üçüncü derece kadılıklar kurulmuştur. XIV. asır sonlarına kadar kadılık maaşının azlığı nedeniyle pek fazla rağbet görmemiş ve yerine müderrislik tercih edilmiştir. Hukuki

davaların görülmesi, şehir ve kasabaların belediye işleri vekaletname ve alım satım gibi muamelelerin tanzimi ile hükümetin mahalli bir iş hakkında göndermiş olduğu emirlerin infaz ve tatbiki kadıların görevleri arasında yer almıştır (Uzunçarşılı, 1988A: 83). Kadıların merkezi hükümetle ilişkilerin yürütülmesi konusunda da önemli görevleri vardı. Sefer-i Hümayun sırasında ordunun geçeceği yolların, köprülerin ve çeşmelerin tamiri, ordunun erzak ve işçi taleplerinin karşılanması ve vergilerin düzenli bir şekilde toplanması kadının görevleri arasında yer almaktaydı (Ortaylı, 2001: 72).

Osmanlı'da kadı olmak için belli şartları taşımanın yanı sıra belli bir eğitimden ve hiyerarşik düzenden geçmek gerekiyordu. İlmiye sınıfının bir üyesi olan kadının ilk olarak medreseyi bitirerek icazet alması gerekiyordu (Ortaylı, 2006: 128). Medreseden çıkıp, kadılık etmek isteyenler doğrudan doğruya kaza kadılıklarına tayin edilirdi. Bir müddet müderris olarak görev yaptıktan sonra kadı olmak isteyenler ise derecelerine göre kaza, sancak veya eyaletlerden birine atanırlardı (Uzunçarşılı, 1988A: 87).

Defterde kadı ve naib atamalarına ilişkin belgelerde bulunmaktadır. Örneğin 1 Şevval 1247 (4 Mart 1832) tarihli belgeye göre Mevlana Es-Seyyid Ahmed Efendi, 1247 senesi Şevval ayı itibariyle Sivas kazasına kadı olarak tayin edilmiştir (SSS 16: 22/1). Yine 1 Şevval 1247 (4 Mart 1832) tarihli belgeye göre Mevlana İbrahim Edhem Efendi, 1247 senesi Şevval ayı başından itibaren Sivas kadılığı görevine tayin edilmiştir (SSS 16: 22/2). 1 Rebiülahir 1248 (29 Temmuz 1832) tarihli belgede ise Mevlana Es-seyyid Ahmed Efendi 1248 senesi Rebiülahir ayı itibariyle Sivas kazası kadı naipliğine atanmıştır (SSS 16: 70/1). Mevlana Es-Seyyid Hafız Mehmed Efendi de 1248 senesi Zilkade ayı itibariyle Sivas kazası kadılığına tayin olunmuştur (SSS 16: 113/2).

6. ŞEHİR VE SOSYAL HAYAT

6.1. Şehrin Fiziki Unsurları

6.1.1. Mahalle

Osmanlı şehrinde mahalleler, birbirini tanıyan, belirli ölçüde birbirinin davranışlarından sorumlu ve sosyal dayanışma içerisinde bulunan fertlerin meydana getirdiği topluluğun yaşadığı mekanlardır. Aynı zamanda mahalle, sosyo-kültürel, iktisadi ve idari anlamda ilişkilerin düzenlendiği şehrin en küçük birimidir (Demirel, 2006: 22).

1831-1834 yılları arasını kapsayan 16 numaralı şeriye siciline göre Sivas'ta 58 adet mahalle isminin geçtiği görülmektedir. Sivas'ta bulunan mahalleler dini özellikler (Kösedere-i Zimmî, Üryan-ı Müslim), cami, mescid ve zaviyelerin isimleri veya kurucuları (Cami-i Kebir, Hoca İmam), şehrin fiziki yapısı ve yönetim birimleri (Bab-ı Kayseri, Kale-i Atik) çeşitli meslek gurupları (Demircilerardı) vb. unsurlara göre isimlendirilmişlerdir. Defterde yer alan mahalle isimlerinden bazılarının günümüzde de ya aynı isimle ya da ufak değişikliklerle korunduğu görülmektedir.⁴

Defterde Gayrimüslimlerle ilgili 13 farklı mahalle kaydına rastlanmıştır. Sivas'ta mahalleler arasında dinsel unsurun etkili bir rol oynamasına rağmen mahallerin dinsel guruplara göre kesin hatlarla ayrıldığı söylemek mümkün değildir. Örneğin ilk bakışta Üryan-i Müslim ve Üryan-ı Zimmî mahallelerinin dini yapıya göre şekillendiği düşünülebilir. Ancak defterde Üryan-ı Müslim mahallesinin geçtiği 7 belgeden 5'i Gayrimüslimlerle ilgilidir (SSŞ 16: 3/1, 23/2, 69/2, 74/1, 114/1, 123/4, 143/2) . Bunun tam aksine Üryan-ı Zimmî mahallesinin geçtiği 3 adet belgenin tamamı ise

⁴ Sivas'ın günümüzdeki mahalle sayısı 67 olup, mahalle isimleri için Sivas Belediyesi'nin <http://78.186.11.135/sivas/sivas.htm?map.jsp> linkine bakılabilir.

Müslümanlarla ilgilidir (SSS 16: 74/2, 142/1, 157/2). Bu durum Sivas mahallelerinde farklı dini gurupların birlikte yaşadığını göstermektedir.

Tablo 2. 16 Numaralı Sivas Şer'îye Sicili'nde Geçen Mahalle Adları

Abdulvahab*	Hacı Mahmud	Küçükbençiler
Abdülkerim	Hacı Veli	Küçükminare*
Ağcabölge	Hamamardı	Oğlan Çavuş
Akdeğirmen*	Hamırkesen	Osman Paşa
Ali Baba*	Hoca Ali Çavuş	Örtülüpınar*
Bab-ı Kayseri**	Hoca Hüsam	Paşabey*
Bahtiyarbostan*	Hoca İmam	Sarı Şeyh
Baldırpazarı	İmarat	Sofu Himmet
Bazar	Kabala	Şah Hüseyin
Billur	Kaleardı*	Şemsi Ferraş
Cami-i Kebir	Kale-i Atik**	Şeyh Çoban
Çavuşbaşı*	Kale-i Cedid	Temürcülerardı*
Ece*	Keçibula	Tokmakkapu
Ferhadbostanı*	Kenisa (Kilise)	Üryan-ı Müslim
Ganem	Kılağuz*	Üryan-ı Zimmî
Gökçebostan	Kırcuk	Veled Bey
Gök Hüsam	Köhne Civan	Yahya Bey*
Gökmedrese*	Kösedere-i Müslim	Zilkar
Hacı Zahid	Kösedere-i Zimmî	
Hacı Mehmed	Kurt Mescidi	

(* işareti kullanılan mahalleler günümüzde de aynı isimlere sahiptir.** işareti kullanılan mahalle isimlerinde ise ufak değişiklikler yapılmıştır.)

6.1.2.Ev

Evler, insanların her türlü fizyolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını karşıladığı ve aile bütünlüğünün korunduğu mekanlardır. Osmanlı Devleti'nde ev, aile masumiyeti ve mahremiyeti doğrultusunda gelişen mimari bir yapıdır. Evlerin fiziki özellikleri toplumsal kategorilere göre bazı farklılıklar göstermekle beraber genellikle İslam dini

ekseninde şekillenmiştir (Doğan, 2002: 16). Türk evinin temel mimari birimi odalardır. Odalar başlı başına bir mimari mekan ve sanatsal ortam niteliğindedir. En mütevazı ailenin kullandığı evlerde bile odanın sanatsal bir süslemesi vardır (Cansever, 2002: 200).

Sivas evleri genel olarak haremlik ve selamlık üzere planlanmıştır. Evlerin birçoğu bodrum, zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Kiler ve ocaklar zemin katta bulunurken birinci kat ise oturma mekanlarıdır (Bilget, 1993: 47-48). Ahşap, taş ve kerpiçe yapılan Sivas evlerinin en belirgin özelliklerinden biri de asıl cephenin avluya dönük olmasıdır. Sivas evlerinde iç mekanın tezyinine büyük önem verilerek estetik bir görünüm kazandırılmıştır. Varlıklı olmayan ailelerin evlerinde bile bugünkü gecekondularda görülen düzensizlikler bulunmamaktadır (Üçer, 2002: 199).

Defterde mülk-alım satımı ve vakfiyelerde evlerin özellikleriyle ilgili önemli bilgiler yer almaktadır. Sicilde yer alan evler, genellikle yaşamsal alan olarak kullanılan üst ve alt katta bulunan odalar ile çeşitli ihtiyaçların karşılandığı anbar, fırın, kiler, ahır, samanlık, avlu, çeşme gibi bölümlerden oluşmaktadır. Evlerin genel özelliklerine baktığımızda Gayrimüslimlere ait evlerin Müslümanlara ait evlere göre daha çok odaya ve müştemilata sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sivas evlerinin genel özellikleri ve fiyatları hakkında mülk-alım satımı konusunda daha geniş bilgi vereceğiz.

6.1.3. Ev Eşyaları

Günlük yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri olan ev eşyaları, aynı zamanda kişinin sosyo-kültürel durumu ve yaşam standartlarını da yansıması bakımından oldukça önemlidir. Bazı eşyalar tüm ailelerde ortak olarak kullanılırken bazı eşyalar ise kişinin sosyal ve ekonomik durumuna göre farklılıklar göstermektedir.

Ev eşyalarının nitelik ve niceliklerinin belirlenmesi için en önemli kaynak tereke defterleridir. Tereke defterlerinin önemli bir kısmı evde kullanılan eşyalardan oluşması bakımından oldukça önemlidir. Terekelerde yer alan eşyalarının, cinsi, sayısı ve kalitesi bizlere toplumun kültürel yapısının yanı sıra sahibi olan kişinin toplumsal statüsü hakkında da önemli ipuçları vermektedir (Karagöz, 2009: 318).

Müslüman terekeleri sıralanırken evde eğer Kuran-ı Kerim varsa ilk sırada yer almaktadır. Ancak incelediğimiz terekelerde çok fazla evde mushaf-ı şerif bulunmadığı görülmektedir. Mushaf-ı şeriflerin fiyatları da özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Örneğin kadife yüzlü bir mushaf-ı şerif'e 500 kuruş (ŞŞS 16: 165-166/1) değer biçilirken diğer bir mushaf-ı şerifin değeri sadece 26 kuruştur (ŞŞS 16: 124/3). Bu terekelerde ayrıca En'am suresi ve Kuran'daki diğer meşhur surelerin yer aldığı en'am-ı şerifler de (Pakalın, 1983: 529) bulunmaktadır.

Terekelerde ev eşyaları sadece isimleriyle yer almamış; eşyaların yapıldığı dokuma türleri ya da maddeler de yanında açıkça belirtilmiştir. Bu durum özellikle 19. yüzyılın ilk yarısında Sivas'taki ev eşyalarının nereden geldiği ve nelerden imal edildiği konusunda da önemli ipuçları vermektedir. Ev tekstili ürünlerine baktığımızda hemen her evde halı, kilim, cecim, seccade gibi sergilerin bulunduğunu söylemek mümkündür. Ancak tabii ki zengin ve fakir aileler arasında bu eşyaların cinsi ve kalitesi arasında önemli farklar bulunmaktadır. Bu arada bazı Gayrimüslim terekelerinde seccade bulunması oldukça ilginç bir durumdur. Örneğin Üryan-ı Müslim mahallesinde ikamet eden Ovannes veled-i Agob'un terekesinde bir adet halı seccade bulunmaktadır (ŞŞS 16; 69/2). Gayrimüslim bir kişinin bu seccadeyi, Müslüman komşularının kullanması için evinde bulundurduğunu ya da seccadenin Gayrimüslimlerin evlerinde yer sergisi olarak kullanıldığını söyleyebiliriz

Ev sergilerinden minder ve yastıklar, bugünkü sandalye ve koltukların işlevini görmektedir. Minderler sergiler üzerinde bulunur yaslanmak için de yastıklar kullanılırdı. İnsanların yatmak için kullandığı yastık, yorgan ve döşekler ise terekelerin büyük bir kısmında bulunmaktadır. Terekelerde yastığın çift yüzlü, sagir, dimi yüzlü, çaput yüzlü ve yüz yastığı şekilleri bulunmaktadır. Yorganlar ise çit, çit yüzlü, köhne, tire, alaca ve çiçekli olarak nitelendirilmektedir.

Terekelerde evlerde kullanılan aksesuar ürünleri hakkında da bilgi sahibi olma imkanı bulduk. Zengin kişilere ait terekelerde ev aksesuarı olarak karşımıza çıkan eşyalardan biri de saatlerdir. Saatler özelliklerine göre fiyatlandırılmaktadır. Örneğin bir çalar saatin fiyatı 80 kuruş (ŞŞS 16: 165-166/1) iken, altın kaplama bir duvar saatinin fiyatı 1100 kuruşa kadar yükselmektedir (ŞŞS 16: 163-164/2). Tabi ki neredeyse bir ev fiyatı değerinde olan bu saatin sahibinin eski bir paşa olan ve Sivas'ta ikamet eden Alaaddin Paşa olduğunu hatırlatmakta fayda olduğu kanaatindeyiz. Duvar saatlerinin yanı sıra bazı terekelerde zincirli olarak tabir edilen (ŞŞS 16: 72/2) cep saatlerine de rastlanılmaktadır.

6.1.4. Giyim-Kuşam

Defterde yer alan tereke kayıtları o dönemde Sivas'ta gündelik yaşamda kullanılan giysiler hakkında da bizleri aydınlatmaktadır. Kumaş türlerine bakıldığında erkek ve kadınların çok farklı kumaş türlerine sahip elbiseler giydikleri rahatlıkla görülmektedir. Elbiseler, özellikleri verilirken imal edildikleri yerin adıyla da anılmıştır. Buna göre elbiselerde kullanılan kumaşların bazıları Anadolu'nun değişik şehirlerinde bazıları ise yurt dışında üretilmiştir. Kadın ve erkeklerde ortak olarak kullanılan giysilerin başında entari gelmektedir. Entarilerin Diyarbakırkari, köhne, kut, çit, beyaz,

Şamkari, atlas gibi çeşitleri bulunmaktadır. Entarilerden bazılarının ise şeytan bezi⁵ olarak tabir edilen bir kumaştan yapıldığı anlaşılmaktadır (ŞŞS 16: 70/2). Belden yukarı giyilen gömlek te kadın ve erkeklerin ortak kullandığı giysilerdendir. Elbisenin altına giyilen şalvarların ise siyah, çit ve alaca cinsleri bulunmaktadır.

Terekelerde karşımıza çıkan giysi türlerinden biri de kürklerdir. Kürkler fiyatları nedeniyle özellikle belirli bir gelire sahip kişilerin terekelerinde çıkmaktadır. Kürklerin çit yüzü, samur ve çuka olan türlerine rastlanılmaktadır. Ayrıca çeşitli özelliklere sahip kuşak ve kemerler de giysi aksesuarları arasında yer almaktadır.

Bazı terekelerde ise giyim eşyası olarak ihramlar karşımıza çıkmaktadır. "El-Hac" unvanı taşıyan kişilerin terekelerinde bulunan ihramların hac farızası sırasında giyildikten sonra saklanıldığını söyleyebiliriz.

6.1.5. Yiyecek ve İçecekler

Osmanlı Devleti'nde tereke defterlerinin çoğunda gıda maddeleri stoğunun kaydedilmediği görülmektedir. Bu durumun sebebi ise erzağın geride kalan ailenin mal varlığı olarak kabul edilmesi ya da tereke kaydı yapılana kadar erzakların tüketilmesi olabilir (Faroqhi, 2004: 210). Gerçekten de incelediğimiz defterde yer alan terekelerin büyük bölümünde gıda maddelerine rastlanılmamaktadır. Ancak bazı terekelerde özellikle hububat ürünleri miktarları ile birlikte kaydedilmiştir. Terekelerde en çok rastlanılan gıda ürünleri ise bulgur, yarma, buğday, un, pekmez ve revgândır. Yiyecek ürünleri arasında dikkatimizi çeken bir nokta ise bazı terekelerde pastırmaya rastlanılmasıdır (ŞŞS 16: 8/2).

Terekelerde içecek maddesi olarak kahveye rastlanılmaktadır. Bilindiği üzere kahve, Türk kültüründe çok eski zamanlarda kabul görmüş ve etrafında adeta bir kültür

⁵ Şeytan bezi, erkek elbisesi yapımında kullanılan kadife dokunuşlu bir tür pamuklu kumaştır.

oluşturmuştur. Misafire kahve ikram etmek adeta ailenin refah durumunun ve misafire olan saygısının bir nevi göstergesi sayılmıştır (Yıldız, 2002: 636). İncelediğimiz terekelerde tespit ettiğimiz ürünler bizlere kahve kültürünün Sivas'ta da yaygın olduğunu göstermektedir. Kahve fincanı, kahve ıbrığı gibi ürünlerin terekelerin çoğunda olması bu görüşümüzü doğrulamaktadır.

6.2. Aile Hayatı

6.2.1. Evlilik

Osmanlı toplumunun temelini aile oluşturmaktadır. Ailenin oluşmasında ise evlilik müessesesi büyük rol oynamaktadır. Evlenme olayı birçok yerde mahkeme siciline kaydedilmekteydi. Ama bu usulün ne kadar yaygın olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur. Nikah kaydının yaygın olduğu yerlerde, sicile nikah akdini kaydettirmeyen kadın ve erkek “nikahsız yaşadıkları gerekçesiyle” mahkemeye gönderiliyor ve bu gayrimeşru durum mahkeme sicillerine kaydediliyordu. Ama bazı bölgelerde evlilik çiftlerin rızası ve toplumun kabulü ile gerçekleşiyordu. Bu durumun hukuk ve ahlaka aykırı bir yönü yoktur (Ortaylı, 2009: 96).

16 numaralı defterde nikah akdine dair hiçbir belge bulunmamaktadır. Tabi ki bu durum 1831- 1834 yılları arasında Sivas'ta hiç evlilik yapılmadığı anlamına gelmez. Defterde evlilik ve boşanma olayları sebebini bilmediğimiz bir şekilde deftere kayıt edilmemiştir. Aynı durumu 1821/1822 yıllarını içeren 12 Numaralı Sivas Şeriye sicilinde de görmekteyiz (Yalçın, 2002, 46). Ortaylı bu konuyla ilgili olarak “Bütün milletin nikahının sicillerde kayıtlı olduğunu hiçbir tarihçi iddia edemez” (Ortaylı 2009: 87) demektedir.

Tablo 3. 1831 - 1834 Yılları Arasında Sivas'ta Tereke Sahiplerinin Cinsiyetlerine Ve Sosyal Durumlarına Göre Sınıflandırılması

	Evli		Dul		Bekar	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Müslüman	36	4	2	7	3	2
Gayrimüslim	6	2	1	1	---	---
Toplam	42	6	3	8	3	2

Yukarıdaki tablo oluşturulurken terekesinde eşleri olanlar evli olarak, eşleri ve çocukları olmayanlar bekar olarak kabul edilmiştir. Varisleri arasında çocukları olup eşleri olmayanlar ise dul olarak gösterilmiştir. Tablo bizlere erkek ve kadınların yaşam süreleri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Örneğin hanımları hayatta olan 36 adet erkek terekesi varken kocaları yaşayan sadece 4 adet kadın terekesi bulunmaktadır. Buna göre o dönemde Sivas'ta kadınların erkeklerden daha fazla yaşadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu durum günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu internet sitesinde yer alan 2009 yılı verilerine göre erkeklerde doğuştan belirlenen ortalama yaşam süresi 71,5 iken kadınlarda bu süre 76,1 olarak tespit edilmiştir (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=37&ust_id=11).

6.2.2. Mehir

Mehir, zevcenin nikah akdi ile sahip olduğu mal yerine kullanılan bir tabirdir. İslam hukukunda herhangi bir Müslüman ile evlenen kadın, mehir adıyla bir mala hak sahibi olmaktadır. Ayrıca mal ile mübadelesi mümkün olan bir menfaat de mehir olabilir (Pakalın, 1983: 85). Nikah akdi sırasında erkek tarafından kadına verilen mehir, kadının ekonomik güvencesi olması dışında, hem kadınların boşanmasını kolaylaştırıcı,

hem de erkeklerin eşlerinden ayrılmalarını zorlaştırıcı bir rol oynamaktadır (Akyüz, 2005: 225).

İslam hukukunda mehir; nikahtan önce zevceye peşin olarak verilen mehr-i muaccel ve nikahın son bulması veya vefat halinde terekenin taksiminden önce zevceye ödenen mehr-i müccel (Ortaylı, 2009: 85) olmak üzere iki kısımda verilmektedir. Kadına verilecek mehrin miktarı konusunda ise mezhepler arasında görüş farklılıkları bulunmaktadır. Hanefi mezhebinde, asgari mehir miktarı 10 dirhem gümüş, Maliki mezhebinde ise has altından bir dinarın dörtte biri veya halis gümüşten 3 dirhem olarak belirlenirken, Şafi ve Hanbeli mezhepleri bu konuda herhangi bir miktar belirlememişlerdir. Bunun yanında mehrin üst sınırı olarak ise bir rakam belirlenmeyerek tamamen kocanın maddi durumuna bırakılmıştır (Akyüz, 2005: 217).

İncelediğimiz defterde nikah ve boşanma kaydı olmadığını daha önce belirtmiştik. Bu yüzden evlenme ve boşanmalarda ödenen mehr-i muaccel ve mehr-i müeccellere ilişkin bilgi sahibi değiliz. Ancak defterde yer alan terekelerin bazılarında zevcelere ödenen mehir miktarı ile ilgili kayıtlar yer almaktadır. Erkeklerle ait terekelerde zevcelerin alacağı mehir borç kısmında, kadınlara ait terekelerde ise mehir alacak kısmında yer almıştır. Tereke taksiminde yer alan bu bilgileri eşlere ödenen mehir miktarı konusunda biraz da olsa aydınlatıcı olmaktadır.

Tablo 4. 1831-1834 yıllarında Sivas'ta Mehir Miktarları

Meblağ	100-150 kuruş	150-200 kuruş	200-250 kuruş	250-350 kuruş
Kişi	6	9	2	9

Defterde zevceye en düşük mehir miktarı olarak 100 kuruş verildiği görülmektedir. Tokmak Kapu mahallesi sakinlerinden Hacı Fazlızade Es-Seyyid El-Hac Ali ile Kurt Mescidi mahallesi sakinlerinden Kırathoğlu Mustafa'nın

terekelerinden zevcelerine 100 kuruş mehir ödenmiştir (ŞŞS 16: 14/1, 18-19/1). Tablodan çıkan bir diğer sonuç ise eşlere daha çok 150-200 (9 adet) kuruş ve 250-300 (9 adet) kuruş arasında mehir verildiğidir.

Ayrıca çok eşlilerle ilgili terekelere bakıldığında eşlere aynı ya da birbirinden farklı miktarlarda mehir verildiği görülmektedir. Örneğin Akdeğirmen mahallesi sakinlerinden Mustafa bin Halil'e ait terekeden zevcesi Fatma ve diğer zevcesi Fatma'ya 158'er kuruş mehir verilmiştir (ŞŞS 16: 21/2). Ancak yine çok eşli olan Ahmed bin Yusuf'a ait mirastan ise zevcesi Raziye bint-i İzzeddin'e 292 kuruş diğer zevcesi Safiye bint-i Yusuf'a ise 146 kuruş mehir payı verilmiştir (ŞŞS 16: 72/1). Bu durum mehirin belli bir kurala göre değil, eşler arasındaki karşılıklı anlaşmaya göre belirlendiğini göstermektedir.

Mehir, zevcin vefatı halinde terekede önceliği olan alacaklar arasındadır. Diğer varisler buna mani olamazlar. Terekenin taksimi ancak mehir çıktıktan sonra mümkündür. Örneğin 15 Ramazan 1247 (17 Şubat 1832) tarihli tereke kaydına göre Tokmakkapu mahallesi sakinlerinde Ali bin Hacı Fazlızade Es-Seyyid El-Hac Ali vefat etmiştir. Toplam 315 kuruş tutarındaki mirasın tamamı mehir bedeli olarak eşi Fatma hatuna ödenmiştir. Diğer varisleri olan babası Hacı Fazlızade Es-Seyyid El-Hac Ali ve annesi Asiye hatun mirastan hiç pay alamamıştır (ŞŞS 16: 18/1).

6.2.3. Çok Eşlilik

Çok eşlilik tarihin eski en eski toplumlarından beri var olan evrensel bir olgudur. Ancak Türkler arasında çok eşlilik sık görülen bir uygulama olmadığı gibi toplumda saygı ile de karşılanmaz (Ortaylı, 2009: 107). Osmanlı toplumunda çokeşliliğe baktığımız zaman bu konunun İslam hukuku ve aile yapısıyla doğrudan ilgili olduğunu

rahatlıkla görebiliriz. İslam hukuku çok eşliliğe müsaade etmiş ve bir erkeğin evli olabileceği kadın sayısına sınır getirmiştir.

İncelediğimiz defterde nikah akdi ile ilgili belge bulunmadığından bahsetmiştik. Ancak defterde yer alan tereke kayıtları, toplumdaki çok eşlilik durumuyla ilgili tespit yapma imkanı sağlamaktadır. Defterde Sivas'ta yaşayan evli Müslüman erkeklere ait 38 adet tereke kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlardan sadece 9'unda çokeşlilik durumu görülmektedir. Bu evliliklerin tamamı ise yalnız 2 zevceyle yapılmıştır. 3 veya 4 kadınla evli kimseye rastlanılmamıştır. Bu bilgiler ışığında terekesi bulunan 38 erkekten 29 (%76,3)'u tek kadınla 9(%23'7)'u ise iki kadınla evlidir. 1839 - 1841 yılları arasında kapsayan 20 Numaralı Sivas Şer'iyeye Sicili esas alınarak yapılan çalışmada ise Sivas'ta erkeklerin %80,3'ü tek kadınla %19,7'si iki kadınla evli durumdadır (Hizmetli, 200: 72).

Çok eşlilik konusunda diğer Osmanlı şehirlerinde yapılan çalışmalarda ortaya çıkan rakamlar bizim bulduğumuz oranın oldukça altındadır. Örneğin 1748-1749 tarihleri arasında Konya'da çok eşlilik oranı %4 olarak belirlenmiştir (Altan-İpçioğlu, 2009: 527). 1839-1864 yılları arasında değişik şehirlerdeki 361 aileyi kapsayan çalışmada ise çok eşlilik oranı %2,2 gibi oldukça düşük bir oran çıkmıştır (Kurt, 1999: 400). Çok eşlilik konusunda bizim bulduğumuz oranın oldukça yüksek çıkmasının sebebi, defterde evlilik ile ilgili kayıtların yer almaması ve bu konuyla ilgili belge sayısının azlığının yanı sıra o dönem Sivas'ının sahip olduğu sosyo-kültürel özellikler olabilir.

Tablo 5. 16 Numaralı Şer'iyeye Siciline Göre Çok Eşlilerin Genel Durumu

Tereke No	Miras (kuruş)	Çocuk sayısı	Kız çocuk	Erkek çocuk
8/2	5077	---	---	---
21/2	1528	6	5	1

72/1	801	2	2	---
72/2	2655	5	4	1
95-96/1	7386	3	1	2
114/3	---	---	---	---
115/1	3445	6	3	3
127-128/1	13811	4	1	3
165-166/1	28359	3	3	---
Toplam		29	19	10

Tabloyu incelediğimizde çok eşliliğin nedenleri konusunda da bazı tespitlerde bulunabiliriz. Bilindiği gibi toplumda çok eşliliğin en büyük sebebi olarak çocuk sahibi (özellikle erkek) olma isteği görülmektedir. Türk aile yapısının temel çekirdeğini çocuk oluşturmaktadır. Türk toplumunda çocuk ailenin istikbali ve garantisi olarak görüldüğünden çocuksuz aileler toplumda pek fazla kabul görmemektedir (Turan, 1999: 483). Çok eşlilikle ilgili kayıtlardan iki tanesinde ailenin hiç çocuğunun olmaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir (SŞS 16: 8/2, 114/3). Bunun yanı sıra Türk toplumunda erkek çocuğuna önem verildiği bilinen bir gerçektir. Çok eşli 9 ailenin sahip olduğu 29 çocuktan 19'unun kız olması ve çocuk sahibi ailelerden ikisinin hiç erkek çocuğunun bulunmaması dikkat çekicidir (SŞS 16: 72/1).

6.2.4. Çocuk Sayısı

Osmanlı ailesiyle ilgili olarak merak edilen konulardan biri de ailedeki çocuk sayısıdır. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda genellikle tereke defterlerinden yararlanılmıştır. Bu konuda 18. yüzyıl seyyahları Müslüman ailelerin az çocuklu olduğunu vurgulamaktadırlar (Ortaylı, 2009: 116).

Biz de Sivas'ta hem Müslüman hem de Gayrimüslim ailelerin sahip olduğu çocuk sayısını belirlemek için tereke kayıtlarından yararlandık. Ancak şunu açıkça belirtmek gerekir ki bu belgelerde elde ettiğimiz sayılar bizleri bu konuda tam olarak aydınlatmada yetersiz kalabilir. Çünkü defterimizin içine aldığı 1831-1834 yılları arasındaki bütün ölüm olaylarının mahkeme tarafından kayıt edildiğini ve miras paylaşımı yapıldığını söylemek mümkün değildir. Ayrıca miras paylaşımı sadece yaşayan evlatlar için yapıldığı için tereke sahibinden önce ölen çocukların da olabileceği hesaba katılmalıdır.

Tablo 6. Tereke Kayıtlarına Göre 1831-1834 Yılları Arasında Sivas'ta Müslüman Ailelerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Aile Sayısı	Erkek	Kız	Toplam
1	8	4	4	8
2	12	18	6	24
3	11	15	18	33
4	5	11	9	20
5	2	2	8	10
6	2	5	7	12
7	1	2	5	7
Yok	5	---	---	---
Toplam	46	57	57	114

Tablo incelendiğinde ilk olarak dikkati çeken husus Müslüman ailelerde çocuk sahibi olan ailelerin çoğunlukta (%89) olmasıdır. Ayrıca ailelerin %80'i 1-4 arasında çocuğa sahipken ortalama çocuk sayısı ise 2,47'dir. Defterimizde çok fazla tereke kaydı olmamasına rağmen bizim bulduğumuz rakamlarla diğer araştırmalardan elde edilen sonuçlar birbirine oldukça yakındır. Örneğin Ömer Demirel, Adnan Gürbüz ve Muhittin

Tuş tarafından tereke defterleri esas alınarak yapılan araştırmalarda Orta Anadolu'da çocuk sayısının ortalama 2,32 olduğu tespit edilmiştir (Ortaylı, 2009: 116). Yine 1839-1841 yılları arasındaki tereke kayıtları incelenerek yapılan çalışmada ise ortalama çocuk sayısı 2,79 olarak belirlenmiştir (Hizmetli, 1998: 79). Tokat'ta ise bu oranın yaklaşık %2 olduğu görülmektedir (Hanile, 2009: 59)

Burada üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise ailenin maddi durumu ile çocuk sayısı arasında bir ilişki olup olmadığı konusudur. Terekelere baktığımızda kişinin gelir durumu ile çocuk sayısı arasında doğrudan bir bağlantı olmadığı görülmektedir. Örneğin Paşabey mahallesi sakinlerinden Tatar Hasan bin Abdülkadir vefat ettikten sonra eşi Ümmühan bint-i Feyzullah ile tek çocuğu olan Mehmed'e toplam 1313 kuruşluk miras bırakmıştır (SşS 16: 40/2). Yine tek çocuğa sahip olan Cami-i Kebir mahallesi sakinlerinden El-Hac Ali bin İsmail ise ailesine 5471 kuruşluk bir miras bırakmıştır (SşS 16: 16/2).

Tablo 7. Tereke Kayıtlarına Göre 1831-1834 Yılları Arasında Sivas'ta Gayrimüslim Ailelerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı

ocuk Sayısı	Aile Sayısı	Erkek	Kız	Toplam
1	1	1	---	1
2	3	2	4	6
3	1	1	2	3
4	2	1	7	8
5	---	---	---	---
6	1	3	3	6
Toplam	8	8	16	24

Tabloda görüldüğü gibi Gayrimüslim ailelerin ortalama çocuk sayısı 3'dür. 1839-1841 yılları arasında ise bu ortalama 3,09 olarak tespit edilmiştir (Hizmetli, 2008: 79). Ancak Gayrimüslimlerin birçoğunun mahkemeye başvurmayarak mirası kendi usullerine göre taksim ettiği ve incelenen tereke sayısının oldukça az olduğu düşünülürse bu rakamların bizlere kesin bilgiler vermeye yeterli olmadığını söyleyebiliriz.

6.2.5. Toplumda Kullanılan İsimler

Defterimizde yer alan belgeler bizlere o dönemde Sivas'ta yaygın olarak kullanılan isimler hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Miras paylaşımı, Mülk-alım satımı, vakfiye ve askeri belgeleri incelediğimizde hem Müslüman kadın ve erkeklerin hem de Gayrimüslimlerin hangi isimleri kullandığını rahatlıkla görebiliriz.

Tablo 8. 16 Numaralı Şer'îye Sicilinde Geçen Müslüman İsimleri

Müslüman Erkek İsimleri			Müslüman Kadın İsimleri	
Abdulkaki	Himmet	Salih	Abde	Mensibe
Abdullah	Hulusi	Seyyit	Afife	Meryem
Abdulkadir	Hüseyin	Süleyman	Alime	Mevlüde
Abdulvahap	İbrahim	Şerif	Arife	Münteha
Abdurrahman	İsmail	Şeyh	Asiye	Müslime
Abdusselam	İzzettin	Veli	Atike	Nene
Ahmet	Mahmut	Veliüddin	Ayşe	Penbe
Alaaddin	Mehmet	Yusuf	Azize	Rabia
Ali	Memiş		Ballı	Raziye
Bekir	Murtaza		Emine	Sabiha
Beytullah	Musa		Esmâ	Safiye
Derviş	Mustafa		Fatma	Saniye

Ebubekir	Nasuh		Fadime	Sariye
Emin	Numan		Halime	Şerife
Ethem	Osman		Hamiye	Ümmügülsüm
Eyüp	Ömer		Hatice	Ümmühan
Feyzullah	Recep		Huri	Zeynep
Habip	Refik		Hüsne	
Halil	Reşit		Kerime	
Hamza	Rıdvan		Kezban	
Hasan	Sabri		Mahbube	
Hayrullah	Sadettin		Medine	

Kayıtlarda en çok geçen Müslüman erkek isimleri Mehmet, Mustafa, Osman, Hasan, Hüseyin, Abdullah, Ahmet, Ömer, Ali ve Mahmut'tur. Bu isimlerin tercih edilmesinde halkın Peygamber Efendimize, ashabına ve ehl-i beyte gösterdiği saygı ve sevgi büyük rol oynamaktadır. Günümüzde de bu isimlerin ülkemizde en çok kullanılan isimler arasında yer alması bu geleneğin bu günde devam ettiğini göstermektedir. Bunun yanında çocuğa dedenin isminin verilmesi Türklerde yüzyıllardır var olan bir adettir. Örneğin Hacı Zahid mahallesi sakinlerinden Hacı Hasan bin Hacı Mehmed babasının ismini yaşatmak için olsa gerek oğullarından birinin ismini Mehmed koymuştur (SŞS 16: 111-112/2). Bunun yanında babayla oğlunun hatta baba, oğul ve torunun aynı isimleri aldığı belgelere de (SŞS 16: 65/4) rastlamak mümkündür.

Müslüman kadınların en çok kullandığı isimler olarak ise Fatma, Hatice, Ayşe, Emine, Şerife, Zeynep gibi isimler göze çarpmaktadır. Kız çocuklarına verilen isimlerde Peygamber Efendimizin kızlarının isimlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu arada

istatistiki çalışmalara bakarak 1830'lu yılların başında Sivas'ta kullanılan isimlerin günümüzde de aynı sıklıkla kullanıldığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında 81 ilimizde yapılan araştırmalarda ülkemizde en çok kullanılan erkek isimleri olarak Mehmet, Mustafa, Ahmet, Ali ve Hüseyin'in, kız isimleri olarak ise Fatma, Ayşe, Hatice, Emine ve Zeynep'in⁶ çıkması tesadüfi olmasa gerekir.

Gayrimüslimler ise daha çok Artin, Agop, Bogos, Garabet, Korki, Serkiz, Ohan, Ohannes, Gabriel, Barbek, Marmiyе gibi isimler kullanmaktadırlar. Defteri kaleme alan katiplerin bazen aynı belgede bile Gayrimüslim isimlerini farklı şekilde yazmaları ve isimlerin yöresel söyleniş biçimleri bu konuda ayrıntılı bilgi vermemizi zorlaştırmaktadır.⁷

6.3. Miras

İnsan yaşamının tabii süreçlerinden biri de hiç şüphesiz ölümdür. Osmanlı toplumunda ölüm olayının gerçekleşmesinin ardından miras konusu ortaya çıkmaktadır. İslam hukukunda “feraîz” başlığı altında incelenen miras çeşitli hükümleri içermektedir. Bu hükümler hakkında “Miras Paylaşımı” başlığı altında ayrıntılı bilgiler vereceğiz.

Osmanlı Devleti'nde miras kayıtları şer'îye sicillerinde tutulurdu. Bunun yanında önemli merkezlerde münhasıran tutulan tereke defterleri veya yönetici sınıfa mensup kişilerin miras taksiminin kaydedildiği “kassam-ı askerî defterleri” de bulunurdu (Ortaylı, 2009: 103). Ölen kişinin bıraktığı her türlü mala tereke denilmektedir.⁸

⁶ http://www.nvi.gov.tr/Hizmetler/Istatistikler,Isim_Istatistikleri.html

⁷ Örneğin defterde bizim İstefan diye okuduğumuz isim bazı kaynaklarda Estefan diye okunmuştur. Biz de Gayrimüslim isimleriyle ilgili bu farklılıkları en aza indirmek için Şer'îye sicilleriyle ilgili yapılan diğer çalışmalarda en çok kullanılan yazımlarını almaya çalıştık.

⁸ Pakalın, Osmanlı Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü isimli eserinde “tereke”nin aslında her nevi hububat ve toprak mahsulü için kullanılan bir terim olduğunu ve ölünün bıraktığı mallara “terike”

İncelediğimiz defterde mirasla ilgili belgeler tereke defteri ve kassam defteri olarak ikiye ayrılmıştır. Kassam defterleriyle ilgili kayıtlarda özellikle belgenin başına kassam defteri olduğu belirtilmiştir (SŞS 16: 95-96/1).

Miras kayıtlarında dikkat çeken bir husus miras taksimi için sadece Müslüman halkın değil Gayrimüslimlerin de Şer'i Mahkeme'ye başvurmasıdır. Bu durum bize sosyal ve ekonomik şartlar dahilinde İslam miras taksiminin farklı din gurupları içinde makul karşıladığını göstermektedir (Ortaylı, 2009: 101-102).

Tereke kayıtlarının tamamında ilk olarak ölen kişinin kim olduğu ve nerede yaşadığı bilgisi yer almaktadır.⁹ Burada Müslim ve Gayrimüslim terekelerinde bazı terim farklılıkları görülmektedir. Örneğin Müslüman terekelerinde ölen kişi müteveffâ/müteveffiyeye (vefat eden) olarak adlandırılmakta, ayrıca yaşadığı mahallenin sakini olarak nitelenirken, Gayrimüslim terekelerinde ölen kişi hâlik olarak geçmekte ve mütemekkin (ikamet eden) ifadesiyle yaşadığı mahallenin asli unsuru olarak değil de geçici unsuru olarak görülmektedir.¹⁰

İncelediğimiz terekelerde aslen başka sancak ve kaza veya köylerden olup Sivas'ta vefat edenler de bulunmaktadır. Örneğin Sivas'ta bulunan Abdullah Ağa kahvesinde vefat eden Abdullah'ın aslen Ekin kasabası sakinlerinden olduğu belirtilmiştir (SŞS 16: 54/1). Sivas'ta ferraşlık yaparken vefat eden Hüseyin bin Ali ise aslen Divriği Hasan Ağa Cami mahallesi ahalisindedir (SŞS 16: 55/2). Sivas'ta bulunan Memiş Ağa'nın kahvesinde vefat eden Hüseyin oğlu Ali'nin ise aslen Trabzon

---

denildiğini yazmaktadır. Ancak incelediğimiz hemen diğer bütün kaynaklarda vefat eden kişinin geride bıraktığı mallara tereke denildiği için bizde “tereke” tabirini kullanmayı uygun bulduk.

⁹ “Medine-i Sivas mahallatından Ece mahallesi sakinelerinden iken bundan akdem fevt olan Salime bint-i Hasan nam müteveffiyenin veraseti...” (SŞS 16;110/1)

¹⁰ “ Medine-i Sivas mahallatından Akdeğirmen mahallesi sakinlerinden iken bundan akdem fevt olan Şerife bint-i Hüseyin nam müteveffiyenin veraseti...” (SŞS 16, 167/1); Medine-i Sivas mahallatından Pazar mahallesi mütemekkinlerinden Kürkcüoğlu Marken Veledi Korkin nam hâlikin veraseti...” (SŞS 16; 74/2)

sancağı, Vakf-ı Kebir kazası Kefeli köyü sakinlerinden olduğu belirtilmiştir (ŞŞS 16: 25/2). Sicilden anlaşıldığına göre bu durumda olanların terekeleri Sivas Muhassılı tarafından görevlendirilen bir memur tarafından tespit edilmekte ve ailesinden bir fert gelinceye kadar muhafaza altına alınması için yed-i emîne teslim edilmektedir.

6.3.1. Terekenin Tespiti

Terekede yer alan her türlü mal ve eşyanın adedi ve fiyatı yazılmaktadır. Tereke fiyatları bize o dönemde Sivas halkının ekonomik durumu hakkında önemli bilgiler vermektedir. İncelediğimiz deftere göre vefat eden Müslüman erkekler arasında en az terekeye sahip kişi Sofu Himmet mahallesi sakinlerinden Mustafa oğlu Mehmet'tir (ŞŞS 16: 112/1). Toplam 709 kuruşluk terekesinde; mitil, çul, çaput, döşek, yorgan yüzü, 30 dirhem bakır mutfak eşyası, heybe, balta, kılıç, sandık vb. sade eşyalar yer almaktadır. Terekesine göre en zengin kişi ise Ağcabölge mahallesi sakinlerinden Hayrullah Efendi'dir. Hayrullah Efendi'nin 33831 kuruşluk terekesinde; yıldızlı sim yorgan, mercan tesbih, çalar saat, acemkârî şal entari, 154 kıyye evan-ı nuhas, duhan tablası, ev, hububat ürünleri, tay, kısarak, inek, tosun, davar gibi hayvanlar vb. mal varlığı bulunmaktadır. İlk örneğimizde yer alan Mustafa oğlu Mehmet'in toplam terekesi 709 kuruşken, Hayrullah Efendi'nin terekesinde yer alan kadife yüzü mushaf-ı şerif (550 kuruş) ile yıldızlı sim yorgan (250 kuruş)ın toplam değerinin 750 kuruş olması o dönemde zengin ve fakir ailelerin durumu hakkında bizleri aydınlatabilir.

Tablo 9. Miras Toplamı (Müslüman)

0-1000		1001-2000		2001-5000		5001-10000		10000+		Toplam	
Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
13	27	9	19	17	35	7	15	2	4	48	100

Tablo 10. Miras Toplamı (Gayrimüslim)

0-1000		1001-2000		2001-5000		5001-10000		10000+		Toplam	
Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
1	12,5	2	25	3	38,5	2	25	---	---	8	100

6.3.2. Miras Paylaşımı

Tereke kayıtlarının sonunda mirastan pay alacak kişiler ve miras miktarları belirtilmiştir. Mirasın varisler arasında taksimi tamamen İslam hukukuna göre yapılmıştır. Buna göre varislerin mirastan alacakları pay derecelendirilmiştir. İslam hukukuna göre mirastan birinci derece pay alan gruba Ashabü'l- Ferâiz denilmiştir. Bunlar; baba (eb), dede (cedd-i sahih), ana bir kardeşler (evlad-ı ümm), koca (zevc), karı (zevce), kız (bint, sulbiye), oğlun kızı (bint'ül ibn), ana baba bir kız kardeş (ahavat lehüma), baba bir kız kardeşler, (ahavat-ı li eb), ana (ümm) ve nine (cedde-i sahiha)'dır (Cin-Akgündüz: 139-146).

Eğer vefat eden kişinin hiç mirasçısı yoksa tüm miras Beytü'l-Mal'e aktarılmaktaydı. Defterde yer alan tek kayıta Mehmed Paşa mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Halil vefat ettiği ve varisi olmadığından terekesinin Beytü'l-Mal'e aktarıldığı ifade edilmiştir (ŞŞS 16: 53/3).

6.3.3. Vasi Tayini

Tereke üzerinde kendisine tasarruf hakkı verilen kimseye vasi denilirdi. Vasi vefat eden kişinin ölmeden önce bizzat kendisi veya kadı tarafından tayin edilebilirdi (Pakalın, 1983: 584). Mahkeme vasi tayin edilecek kimsenin dindar, dürüst ve ahlaklı olmasına dikkat ederdi.

Sicilimizde vasi tayini ile ilgili bir adet belge bulunmaktadır. Belgeye göre Ali Baba mahallesi sakinlerinden Ahmet Ağa bin El-hac Mustafa Ağa vefat etmiştir.

Mustafa Ağa'nın küçük kızına düşen hissesi üzerine önce ninesi Fatma vasi tayin edilmiş ancak o da vefat etmiştir. Bunun üzerine mahkeme tarafından küçük kızın mallarını koruması için Emine hatun kendisine vasi tayin edilmiştir (SSS 16: 28/2).

6.3.4. Müsâdere

Müsâdere, devlet erkanı, vezir ve tanınmış zenginlerin ecelleriyle ölümü veya idamlarının ardından mallarına devlet tarafından el konulmasına dair bir tabirdir (Pakalın, 1983-II: 624-625). İlk olarak Abbassiler döneminde uygulanmaya başlanılan müsâdere usulü, Osmanlı Devleti'nde Çandarlı Halil Paşa'nın idam edilmesinin ardından mallarına el konulmasıyla hukuki bir uygulama olarak ortaya çıkmıştır (Mumcu, 2007: 132)

Müsâdere uygulaması başlangıçta, zulüm ve irtikabından şüphelenilen veya zenginlikleri ile dikkat çeken devlet büyükleri için diğerlerine ibret olması amacıyla uygulanırken daha sonra eceliyle ölen veya idam edilen bazı kişiler için de bu uygulamanın yapıldığı görülmektedir (Baysun, 1993: 671). Malının müsâderesine karar verilen veya siyaseten katledilenlerin malları hemen tespit edilerek terekeden mal kaçırmaları önlenmeye çalışılırdı. Müsâdere işlemi için İstanbul'dan yeteri kadar mübaşir görevlendirirken bu görev çoğunlukla kadınlar tarafından yerine getirilirdi (Karataş, 2006: 225).

Vaka-i Hayriye'nin hemen ardından II. Mahmut yayınladığı fermanla müsâdere uygulamasını kaldırmıştır. Ancak eski alışkanlıklar ve hazinenin ihtiyacı nedeniyle Tanzimat'ın ilanına kadar müsâdere uygulaması devam etmiştir (Mumcu, 2007:153). Defterde müsâdere ile ilgili 5 adet belge bulunmaktadır. 28 Rebiü'l Evvel 1249 (15 Ağustos 1833) tarihinde deftere kaydedilen ve Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa tarafından mühürlenmiş buyurulduda; Sivas'ta ikamet eden Alaaddin Paşa'nın vefat ettiği,

bu nedenle padişah hakkı olan 50000 kuruşluk mirasının, derhal Dersaadet'e gönderilmesi istenmektedir. Ayrıca gerekli tahkikat yapılarak, Alaaddin Paşa'nın nakit, mülk ve malından geriye bir şey bırakılmaması emredilmektedir (SŞS 16: 123/3). Bu belgede müsâdere tabiri yerine "...sultan-ı müşarun ileyh hazretlerinin hakk-ı şer'iyesi..." ifadesinin kullanılması oldukça ilginçtir. Büyük ihtimalle, padişahın yayınladığı fermanla çelişilmemesi için buyurulduğunda bu tabir kullanılmıştır. Sadrazamdan gelen buyurulduğundan, Alaaddin Paşa'nın mutasarrıf olduğu mukataaların geliri olarak 15625 kuruşun mukataa hazinesine teslim olunduğuna dair 23 Cemaziye'l Ahir 1245 (20 Aralık 1829) tarihli belge deftere kaydedilmiştir (SŞS 16: 157/4). Ayrıca Alaaddin Paşa'nın mülkü olan ve Sarı Şeyh mahallesinde bulunan 1 adet kış evi, 1 adet fırın damı, 1 miktar havlu, bir miktar bahçe ve bir lüle çeşmeden oluşan evi, Yuannis ve kardeşi Karabet adlı zimmîlere 5200 kuruşa satılmıştır (SŞS 16: 158/1).

Sivas Valisi Mehmet Reşit Paşa'ya gönderilen fermanda ise Alaaddin Paşa'nın mirasından 18782 kuruşun tahsil edilerek biran önce hazine-i amireye teslim edilmesi emredilmiştir (SŞS 159/1). Bütün bu gelişmelerin ardından Cami-i Kebir mahallesinde emr-i âli ile ikamet eden Alaaddin Paşa'nın mirası, Sivas Mütesellimi Seyyid İbrahim Said tarafından tespit edilmiştir. Alaaddin Paşa'nın toplam 20592 kuruşluk terekesinde; şankari bıçak, divit, kalemtraş, samur kürk, entari, tesbih, dimi şalvar vb. eşyalar, çeşitli miktarlarda arpa ve buğday ile tay merkep, camuş, katır gibi hayvanlar ve bir miktar gümüş tespit edilmiştir. Ayrıca Alaaddin Paşa'nın borçlarının listesi de çıkarılmış ancak toplam bir rakam verilmemiştir (SŞS, 16: 164-165/1))

6.4. Vakıf

Vakf kelimesi Arapça'da durdurma, alıkoyma manasında olup, ıstılah olarak VIII. asır ortalarından XIX. asır sonlarına kadarki devrede, İslam ülkelerinin içtimai ve

iktisadi hayatında önemli bir rol oynayan dini-içtimai müessesenin adıdır (Demirel, 2006: 168). Vakfiye ise vakfa dair olarak vâkıfın takriri, hâkimin tescili ile tanzim olunan belgelere denilmektedir (Pakalın, 1983: 576).

16 numaralı defterde 22 adet vakfiye bulunmaktadır. Belgelerde geçen 22 vâkıftan 12 (%54,5)'si erkek, 10 (45,5)'u ise kadındır. Bu oran 1788-1808 yıllarına ait Şer'îye sicillerinde %50 erkek % 50 kadın olarak belirlenmiştir (Demirel, 2006: 169). Bu durum Sivas'ta kadınların hayır işlerinde adeta erkeklerle yarıştığı ve malları üzerinde istedikleri gibi tasarruf sahibi olduklarının en önemli göstergesidir. Vakfiyelerde genellikle vâkıfların babalarının ve kendilerinin ismi ile sosyal statülerini belirten sıfatları (ağa, hafız, seyyid, el-hac) zikredilmiştir. Bu durum vâkıfların belirli bir sosyal statüye ve gelir durumuna sahip olduğu anlamına gelmektedir.

6.4.1. Vakfedilen Mallar

İncelediğimiz belgelerde vakfedilen gelir kaynakları en ince ayrıntılarına kadar tasvir edilmektedir. Vakıf gelir kaynakları tarım işletmeleri, binalar, nakit para ve eşya olarak sınıflandırılabilir. Bazı vakfiyelerde bu gelir kaynakları birlikte vakfedilmiştir (Demirel, 2006: 171). Defterde geçen 22 adet vakfiyeden 3'ünde ev, 3'ünde tarım işletmesi, 4'ünde nakit para, birinde dükkan, 7'sinde nakit para ve ev, 1'inde nakit para ve tarım işletmesi, 1'inde nakit para ev ve tarım işletmesi, 1'inde ev, nakit para ve dükkan, 1'inde ev ve eşya, 1'inde ise ev, nakit para ve eşya birlikte vakfedilmiştir.

Tablo 11. 1831-1834 Yılları Arasında Sivas'ta Kurulan Vakıflar

Vakfeden Kişi	Vakfedilen Malın Türü	Tarih
Es-Seyyid Ahmed bin İbrahim	Bahçe	1832
Ali Ağa bin Osman	Ev, nakit para, nuhas	1832
Hafız Recep Efendi bin Mustafa	Ev, nakit para	1832

Ağa		
İbrahim Ağa bin Ahmed	Ev, nakit para	1832
Seyyid Hafız Mehmed Efendi bin Veliüddin Efendi	Ev, nakit para	1832
Seyyid El-Hac Mehmed Efendi bin Seyyid Osman Ağa	Dükkan	1832
Feyzullah bin Hasan	Ev, bahçe, nakit para	1832
Hafız Mehmed Efendi bin Ahmed	Ev	1832
Medine bint-i Ahmed	Ev, nakit para	1832
Es-Seyyid Hasan bin Ebubekir	Ev	1832
Saniye bint-i El- Hac Ahmed	Ev, nakit para	1833
Es-Seyyid Hüseyin Efendi bin Mehmed Salih Efendi	Ev, eşya	1833
Fatma bint-i Es-Seyyid El- Hac Abdurrahman Ağa	Nakit para	1833
Şerife bint-i Mustafa	Ev, nakit para	1833
Ayşe bint-i Ebubekir	Nakit para	1833
Emine bint-i Ömer	Ev	1833
Es-Seyyid Ömer Ağa bin Murtaza	Tarla	1833
Sabiha bint-i Mustafa	Nakit para, ev, dükkan	1833
Fatma bint-i Ahmed Efendi	Nakit para	1833
Seyyid Halil bin İsmail	Yoncalık, bahçe	1834
Şerife bint-i Abdullah	Ev, bahçe	1834
Hatice bint-i Ali	Nakit para	1834

Vakıfların gelir kaynaklarında evler önemli bir yer tutmaktadır. Toplam vakfiyeler içinde %64'e yakını evlerle ilgilidir. Vakfiyelerde vakfedilen evlerin özellikleri tüm ayrıntılarıyla verilmiştir. Örneğin Kösedere-i Müslim mahallesi

sakinlerinden Hafız Recep Efendi bin Mustafa Ağa, mahallede bulunan 1 bab kış evi, altında bir bab oda, 1 bab fırın damı, ahır, samanlık, odunluk, bir miktar havlu, 2 bab oda, yine 2 bab oda, havlu, iç havlu ve bir çeşmeden oluşan evini vakfetmiştir (ŞŞS 16: 48/1). Bunun yanı sıra evin, içindeki eşyalarla birlikte vakfedildiği görülmektedir. Hoca İmam mahallesi sakinlerinden Es-Seyyid Hüseyin Efendi bin Mehmed Salih Efendi, 2 bab fevkani oda, ahır, 1 bab kış evi, bir miktar iç havlu ve evin içinde bulunan eşyaları vakfetmesi (ŞŞS 16: 105/2) bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Vakfedilen mallar arasında nakit paralarda önemli bir yer tutmaktadır. Vakfedilen nakit para, şehirde bulunan esnaf ve tüccarlara belirli bir faiz karşılığında verilmektedir (Demirel 2006: 173). 16.yüzyılda para vakıflarının faaliyetlerinin meşru olup olmadığı konusunda önemli tartışmalar yaşanmıştır. Bu tartışmalar sırasında dönemin Şeyhülislamı Ebusuud Efendi faizle borç vermedikleri takdirde pek çok vakfin çökeceğini ve bunun da İslam toplumuna zarar vereceğini ifade ederek, para vakıflarının faaliyetlerini savunmuştur (Pamuk, 2009: 79). 17. yüzyılın sonlarında şeyhülislamlık yapan Feyzullah Efendi ve Ali Efendi de para vakıflarının helal olduğuna dair fetvalar vermişlerdir. Para vakıflarındaki ribh¹¹ miktarı olarak ise azami %15'lik bir oran belirlenmiş ve bu oranın üzerine çıkılmasına müsaade edilmemiştir. (Şimşek, ? : 218).

Vakfiyelerde nakit para tek başına vakfedildiği gibi gayrimenkullerle birlikte de vakfedilmiştir. Tokmakkapu mahallesi sakinlerinden Ayşe bint-i Ebubekir isimli hatun, kendi malından 2514 kuruşu vakfederken (ŞŞS 16: 134/2), Hacı Zahid mahallesi sakinlerinden Sabiha bint-i Mustafa adlı hatun, 1000 kuruş nakit para ve üst katta iki

---

¹¹ Para vakıfları, peşin alıp, veresiye vermek suretiyle %15'i geçmeyen yıllık kar alınarak işletilirdi. Muamele-i Şer'îye usulü, mahiyeti itibariyle faize benzese de faiz değildir. Bu nedenle para vakıflarında faiz tabiri yerine, ribh=kâr tabiri kullanılmıştır. Bkz. (Cin-Akgündüz, 2000: 43)

adet oda, ahır, 1 adet kiracı damı, 1 adet mutfak damı, yarım bahçe ve bir miktar havludan oluşan mülkü ile 1 adet dükkanını vakfetmiştir (SŞS 16: 137/1).

Vakfiyelerde ticari binalar olarak dükkanların da vakfedildiği görülmektedir. Kaleardı mahallesi ahalisinden Seyyid El-Hac Mehmed Efendi bin Seyyid Osman Ağa, 1 adet terzi dükkanını vakfetmiştir (SŞS 16: 60/1). Defterimizde tarım işletmeleri olarak adlandırabileceğimiz vakıflar da bulunmaktadır. Ağcabölge mahallesi sakinlerinden Seyyid Halil bin İsmail yoncalık ve bahçesini (SŞS 16: 164/1) vakfederken, Es-Seyyid Ömer Ağa bin Murtaza ise Kudretliye köyünde bulunan tarlasını (SŞS 16:136-137/2) vakfetmiştir.

6.4.2. Müteveli

Vakfiyedeki şartlara ve şer'i hükümlere göre vakfın işlerini idare etmek üzere tayin olunan kişiye müteveli denirdi. Mütevellilerin, akıl baliğ olması, adil ve güvenilir bir şahıs olarak bilinmesi, vakfın işlerini yürütebilecek dirayet ve iktidara sahip olması ve Hanefilerin dışındaki hukukçulara göre Müslüman olması gerekmektedir (Cin-Akgündüz, 1990: 46).

Defterimizde yer alan belgelerin çoğunda vâkıflar hayatta oldukları sürece kendilerinin vakfa müteveli olacaklarını belirtmişler, vefat ettikten sonra kimin müteveli olacağını da açıklamışlardır. Vakfiyelerde çoğunlukla müteveli olarak vâkıfın yakın akrabalarının (oğlu, kızı, zevci, zevcesi, kız kardeşi vb.) seçildiği görülmektedir. Örneğin Üryan-ı Zimmi mahallesi sakinlerinden Medine bint-i Ahmed isimli hatun mahallede bulunan evi ile 100 kuruş nakit parayı vakfetmiş ve kendisinden sonra vakfa kız kardeşi Ayşe hatunun müteveli olmasını şart koşmuştur (SŞS 16: 76/2). Müteveli olarak görev yapan kişilerin neslinin kesilmesi durumunda ise mahallede bulunan caminin imamı veya belde kadısı bu görevi üstlenmektedir.

Mütevelliler, bu görevleri karşılığında vakıflardan vazife-i tevliyet adı altında maaş almaktadırlar. Bazı vakfiyelerde mütevellilere ödenecek maaş miktarı açıkça belirlenmiştir. Mesela Tokmakkapu mahallesi sakinlerinden Şerife bint-i Abdullah isimli hatun evini vakfetmiş ve vakıf mütevellisine senelik 10 akçe maaş verilmesini şart koşturmuştur. (ŞŞS 16: 172/1). Vakfiyelerin çoğunda ise vakıf şartlarının yerine getirilmesinden sonra kalan gelir, vazife-i tevliyet olarak belirlenmiştir.

Defterimizde ayrıca mütevelli tayinine ilişkin 3 adet berat bulunmaktadır. Belgelere göre Sivas'ta bulunan Cami-i Kebir Alaaddin Vakfı'na, Es-Seyyid Hafız Mehmet, mütevelli olarak tayin edilmiştir (ŞŞS 16:63/1). Ayrıca Mütevellizade Es-Seyyid Osman Bey, Daru'r-raha vakfına (ŞŞS 16: 141/1), Es-Seyyid Hüseyin ise Ahi Ali zaviyesine 1248 senesi Zilkade ayının 12. günü itibariyle mütevelli olarak tayin edilmiştir (ŞŞS 16: 124/1).

Defterde mütevelli tayinine ilişkin bir adet dava da bulunmaktadır. Belgeye göre Mustafa bin Mehmed, Çavuşbaşı mahallesinde bulunan Mehmed Paşa bin Osman Ağa vakfının mütevellilik beratının kendisine verilmesi için Dersaadet'e başvuruda bulunmuştur. Ancak kayıtların incelenmesi sonucunda bu başvuru kabul edilmeyerek Sivas kadısının bu konuyu tekrar araştırması ve sonucu Dersaadet'e bildirmesi emredilmiştir (ŞŞS 16: 146-147/1).

6.4.3. Vakfın Şartları ve Hizmetleri

Vakfiyelerde, vakfın hangi amaçlar doğrultusunda hizmet edeceği konusunda da bilgiler bulunmamaktadır. İncelediğimiz belgelerde tespit ettiğimiz en önemli özellik o dönemde kurulan vakıfların yeni bir eser meydana getirmekten çok, eski eserlerin muhafazası ve devamına yönelik olmalarıdır.

Vakıf gelirlerinin büyük bir kısmı ahiret hayatına yatırım maksadıyla özellikle dini ve hayri alanlardaki hizmetlere ayrılmıştır. Gelirlerin genellikle mahallede bulunan cami veya mescitlerle buralarda görev yapan imam ve müezzinlere ayrıldığı görülmektedir. Cami ve mescitlerin tamiri ve aydınlatma ihtiyacı ile imam ve müezzinlere belli hizmetler (aşır, mevlit, hatim okunması) karşılığı verilmek üzere ücretler ayrılmıştır (Demirel, 2006: 173). Örneğin Cami-i Kebir mahallesi sakinlerinden Emine bint-i Ömer, 1 adet kış evi ve bir miktar havludan oluşan mülkünü vakfedip, vakıf gelirleriyle Eğri Köşe mescidine her yıl Berat gecesinde 15 kuruşluk balmumu alınmasını, yine aynı mescidin imamına kendi ve ahirete intikal eden geçmişlerinin ruhları için hatm-i şerif yapması karşılığında 20 kuruş verilmesini şart koşmuştur (ŞŞS 16: 136/1).

Vakıf gelirlerinin harcanma şartlarından biri de fukaraya helva ve yemek dağıtılmasıdır. Oldukça yaygın olan bir gelenek olduğu anlaşılan helva dağıtım şartına birçok vakfiyede rastlamak mümkündür. Helva dağıtımına harcanacak para genel olarak yeterli miktarda denilirken, bazı belgelerde ise kaç kuruşluk helva yapılacağı belirtilmiştir. Mesela, Zilkar mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Ali isimli hatun, kendi malından 1000 kuruşu vakfedip, vakıf geliriyle mübarek gecelerin birinde 56 kuruşluk malzemedan helva yapılarak komşulara dağıtılmasını şart koşmuştur (ŞŞS 16: 172/2).

Vakfiyelerde dikkat çeken bir diğer husus ise halkın mübarek gecelere gösterdiği sevgi ve hürmettir. Vakıf şartlarının bir çoğunda yapılacak hayır hizmetinin mübarek gecelerin birinde yapılması şart koşulmuştur. Hatta bazı belgelerde Berat Kandili (ŞŞS 16: 136/1) denilerek mübarek gecenin hangisi olacağı da açıklanmıştır.

Vakıf hizmetlerinin bir diğerk önemli alanı ise sebil olarak kullanılan çeşmelerin tamiridir. Örneğın Tokmakkapu mahallesi sakinlerinden Ayşe bint-i Ebubekir isimli hatun, kendi malından 2514 kuruşu vakfedip; her yıl 3 kuruşun mahallede bulunan Kepenek çeşmesinin tamirine harcanmasını şart koşmuştur (SSS 16: 1342).

6.4.4. Vakıflar İle İlgili Davalar

Defterimizde vakıflarla ilgili olarak şer'i mahkemeye yansıyan iki olay bulunmaktadır. Bu davalarından ilki vakıf mallarının istibdâline (değıştirme) ilişkin bir müracaattır. İstibdâlin yapılabilmesi için vakfın gelir getirmez veya gelir giderini karıştılamaz duruma gelmesi, tamir edilerek eski haline getirilmesi için başka gelir kaynağının bulunmaması ve alınan malın eskisinden daha iyi olması gibi şartların gerçekleşmesi gerekmektedir (Cin-Akgündüz, 2000: 49).

Bu davada Zilkar mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Ali isimli hatun daha önce, üst katta 2 adet oda, odunluk, ambar, bir miktar havlu ile dahilinde üsk katta 1 adet oda, kiler, yine 1 adet oda ve miktar bahçeden oluşan evini vakfetmiştir. Ancak vakfedilen ev harap olduğundan kimse kiralamak istememekte ve Hatice hatunun da evin tamirine gücü yetmemektedir. Bu nedenle evin, Seyyid Ömer Ağa'ya ait iki adet dükkan ve üzerine verilecek 200 kuruşla değıştirilmesi talep etmektedir (SSS 16: 17/3). Defterde bu talebin hakim tarafından kabul edilip edilmediğine dair bilgi bulunmamaktadır.

İstibdal konusuyla ilgili ikinci belgede ise Sivas'ta bulunan Mehmed Paşa Vakfı'nın mütevellisi olan Es-Seyyid İbrahim Efendi bin Es-Seyyid Hasan Efendi mahkemeye başvurarak, Mehmed Paşa tarafından yaptırılan caminin harap durumda olduğunu ve tamiri için 15000 kuruşa ihtiyaç bulunduğunu ifade etmiş ve caminin tamiri için vakıf mülklerinden bazılarının istibdâli için izin istemiştir. İzin alması

üzerine vakıf mülklerinden olan çeşmeyi 6250 kuruşa Seyyid Hasan Ağa'ya satmıştır (ŞŞS 16: 47/1).

6.5. Gayrimüslimler

Ermenilerin Sivas'a yerleşmesi XI. yüzyılın başlarına kadar dayanmaktadır. Bizans İmparatorluğu'nun en güçlü hükümdarlarından biri olan II. Basileios, 1021 yılında Armenia'da çıkan karışıklıklardan yararlanarak Gürcistan'ın bir kısmı ile Vaspuragan bölgesini imparatorluğa ilhak etti (Ostrogorsky, 1995: 291). Bizans imparatorunun kendilerine yurt edinmeleri için Sivas'ı vermesi üzerine Vaspuragan kralı Johan Senekerim hanedanı ve yaklaşık 15000 vatandaşı ile birlikte Sivas'a yerleşmişlerdir. Senekerim'in ölümünden sonra oğullarından Davit ve Adom Sivas'taki idarelerini sürdürmüşlerdir. Ancak Türkler'in hızlı ilerleyişi karşısında 1071 yılında Anadolu seferine çıkan Bizans İmparatoru Roman Diyojen, Sivas'ta bulunan Ermenilere karşı büyük bir kıyım gerçekleştirmiş ve şehir yağmalanmıştır. Bu durum Ermenilerin Anadolu ve Sivas'a yapılan Türk akınlarını olumlu karşılamalarına ve Türk yönetimini kabul etmelerine gerekçe olarak gösterilmektedir (Demirel, 2006: 182).

XI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yoğunlaşan Türk akınları sırasında Sivas, Hıristiyanlar için güvenli bir yerleşim merkezi olma özelliğini kaybetmişti. Bölgede Türk hakimiyetinin başlamasıyla birlikte Sivas'ta Hıristiyan nüfusu giderek azalmaya başlamasına rağmen Müslümanlara oranla daha fazlaydı. Hıristiyan nüfus içinde nüfusu en kalabalık olan etnik yapı ise Ermenilerdi. Sivas'ın sırasıyla Danişmendli, Selçuklu ve İlhanlı devletlerinin hakimiyetine girdiği dönemlerde de Ermeniler ekonomik, siyasi, kültürel ve dini konularda herhangi bir baskıyla karşılaşmamışlardır.

Osmanlı hakimiyetinde Ermeniler hakkındaki kaynaklara 1454 yılından itibaren sık sık yapılan nüfus ve vergi kaydı defterlerinde rastlanılmaktadır. 1454 tarihli tahrir

defterine göre Sivas'ta bulunan toplam 567 hanenin (yaklaşık 3000 kişi) yarısının Ermenilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. 1574 yılında yapılan tahrir kayıtlarına göre ise Sivas'ta bulunan Ermenilerin nüfuslarının 2085 haneye (yaklaşık 10000 kişi) ulaştığı görülmektedir (Bozkuş, 2007: 379).

1831 yılında yapılan ilk Osmanlı nüfus sayımında ise Sivas'taki Ermeni nüfusuyla ilgili önemli ve detaylı bilgiler elimize ulaşmıştır. Bu nüfus sayımıyla ilgili olarak incelediğimiz defterde bir adet ferman sureti bulunmaktadır. Evasıt-ı Muharrem 1247 (1831 yılı Haziran ayı sonları) tarihli fermanında Sivas'a bağlı kazalar, kasabalar ve köylerdeki yerleşik halk ve ikamet eden kişilerin Müslim veya Gayrimüslim olmasına bakılmadan kendilerinin ve oturdukları yerlerin isimlerinin tespit edilerek kayıt altına alınmaları emredilmiştir (ŞŞS 16: 20/1). 1831 yılı nüfus sayımına göre Sivas'ta çoğunluğunu Ermenilerin oluşturduğu yaklaşık 9000 adet Gayrimüslim yaşamaktadır (Demirel 2007: 496).

Tablo 12. Gayrimüslimlerle İlgili Belgelerin Konularına Göre Dağılımı

Belgenin Konusu	Belge Adedi
Mülk Alım – Satımı	23
Miras	11
Kilise tamiri	9
Asker Talebi	3
Cizye	2
Tayin	1
İtlak Emri	1
Toplam	49

Defterde bulunan belgelerin yaklaşık %20'si Gayrimüslimlere ait belgelerden oluşmaktadır. Bu belgelerin yarısına yakını ise mülk-alım satımına ilişkin kayıtlar oluşturmaktadır. Gayrimüslimler kendi aralarında olduğu kadar Müslümanlardaki ticari ilişkilerde bulunmuş ve bu durumu şer'î mahkemelerde kayıt altına alınmıştır. Ayrıca miras paylaşımı konusunda da bazı Gayrimüslimlerin tercihi İslam hukuku olmuştur.

6.5.1. Murahhasa Tayini

Defterde Sivas'ta yaşayan Katoliklere murahhasa tayini ile ilgili belge de bulunmaktadır. 1247 yılı Ramazan ayı başında gönderilen ferman suretine göre Katolik reayasının İstanbul'da bulunan piskoposu Agop isimli rahip arzuhalinde Sivas ve Pirkinik havalisinde bulunan Katolikler üzerine Dimonyis veled-i Ovannes adlı rahibin murahhasa tayin edilmesini istemiştir. Bunun üzerine Sivas mütesellimi ve Sivas naibine gönderilen fermanla Dimonyis veledi Ovannes'in Katolikler üzerine murahhasa tayin edildiği ifade edilerek kendisine ve Katolik reayaya müdahale edilmemesi emredilmiştir (ŞSS 16: 34/2).

6.5.2. Kilise Tamiri

Kilise tamirine ait 9 adet belge bulunmaktadır. Evasıt-ı Recep 1247 (1831 yılı Aralık ayı ortaları) tarihli 9 adet fermanla çeşitli yerleşim birimlerinde bulunan kiliselerin tamirine izin verilmiştir. Kilise tamirleriyle ilgili fermanların tamamının aynı tarihli olması bizlere, Gayrimüslim halkın farklı tarihlerde yaptığı izin taleplerinin toplu olarak değerlendirilip karar verildiğini ya da bu taleplerin halk tarafından toplu olarak Dersaadet'e gönderildiğini göstermektedir. Fermanların ortak özelliği ise tamirine izin verilen kiliselerin Ermeni milletine ait olduğunun vurgulanmasıdır.¹² Ayrıca tamiri gerçekleştirilecek kiliselerin büyük bir kısmının Hafik kazasına bağlı köylerde

¹² "...Sivas sancağında kain Hafik kazası kurâlarından Hanzar nam karyede Ermeni milletine mahsus bir bab kilisenin..." (ŞSS 16: 10/2)

bulunması o dönemde Hafik'te yoğun bir Ermeni yerleşimi olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Örneğin, Sivas sancağına bağlı Hafik nahiyesi köylerinden Kökdeyn köyünde Ermeni milletine ait olan kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l-İslam Es-Seyyid Abdülvahhab Efendi'den alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından binanın, eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla tamiratına izin verilmiştir (ŞŞS 16: 10/1).

Kilise tamirine izin veren fermanlarda özellikle dikkat çeken husus kilisenin tamirine sadece eski boyutlarına sadık kalınması şartıyla izin verilmesidir. Fermanlarda tamirat sırasında eski ölçülere "bir karış ve bir parmak" bile tecavüz edilmemesi emredilmiştir (ŞŞS 16: 10/3).

6.6. Hayvan Hakları Üzerine İlginç Bir Belge

Osmanlı Devleti'nde hayvan haklarıyla ilgili bazı düzenlemeler Batı dünyasına göre çok önceleri kanunnamelerde yer almıştır. Örneğin II. Bayezid devrinde hazırlanan 1502 tarihli İstanbul Belediye kanunnamesinde "Ve ayağı yaramaz bargiri işletmeyeler. Ve at ve katır ve eşek ayağını gözeteler ve semerini göreler. Ve ağır yük urmayalar; zira dilsüz canavardır. Her kangısında eksük bulunursa sahibine tamam etdüre. Etmeyeni ve eslemeyeni gereği gibi hakkından gele." hükmü Osmanlı Devleti'nin hayvan hakları konusundaki hassasiyetini açıkça ortaya koymaktadır (Akgündüz, 1990: 296,297).

15 Rebiü'l Evvel 1248 (12 Ağustos 1832) tarihinde deftere kaydedilen ferman suretinde de Osmanlı Devleti'nde hayvanların dahi devlet korumasında olduğunu rahatlıkla görebiliriz. Fermana hazine nakillerinde görevlendirilen Tatarların, kullandıkları atlara tahammüllerinden fazla yük yükledikleri için birçok hayvanın telef olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle bundan böyle yapılan nakillerde atlara kesinlikle 60

vukıyyeden fazla yük konulmaması ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınması emredilmektedir (SŞS 16: 65/3).

6.7. Zararlı Alışkanlıklar

Defterde yer alan tereke kayıtlarında karşımıza çıkan nargile, duhan tablası gibi eşyalar Sivas'ta tütün kullanımının özellikle zengin ailelerde yaygın olduğunu göstermektedir. Bunun yanısıra defterde yer alan bir belge ise zararlı alışkanlıklar açısından oldukça ilginçtir. Defterin ilk sayfasında yer alan belgeye göre Mütevellizade Ömer Bey adlı kişi, dinen yasaklanan ve mekruh kılınan bütün zararlı alışkanlıklara sahiptir. Şarab ve rakı içmekte ayrıca afyon ve esrar kullanmaktadır. Ancak Ömer Bey, hulusi kalp ile pişman olmuş ve bundan sonra bu tür zararlı maddeleri kullanmayacağına dair söz vermiştir. Ömer Bey bu maddeleri kullanmaya devam ederse elinde bulunan mukataa ve akarlara Sivas valisi tarafından el konulacağı ifade edilmiş ayrıca Ömer Bey'in sözünde durup durmadığının belirlenmesi için ağabeyi Osman Bey kendisine nazır tayin edilmiştir (SŞS 16/1).

Şarap içmenin yanısıra esrar ve afyon gibi uyuşturucuları da kullanan birine karşı sadece tenbihle yetinilmesi dikkat çekicidir. Mütevellizade ailesinin Sivas'ta büyük üne ve güce sahip olduğu düşünülürse bu önemli suçların neden sadece uyarı ile geçirildiği anlaşılabilir.

7. EKONOMİK HAYAT

7.1. Vergiler

Osmanlı Devleti'nde en önemli gelir kaynaklarından biri hiç şüphesiz vergilerdi. Osmanlı vergi sistemi tekalif-i şer'ıye ve tekalif-i örfıye olmak üzere ikiye ayrılırdı. Defterde özellikle örfi vergilere ait birçok belge yer almaktadır.

7.1.1. Tekâlif-i Şer'îye

Cizye : Hz. Peygamber devrinden, Tanzimat'ın ilanına kadar geçen dönemde bütün Türk devletlerinde şer'i esaslara göre belirlenen bir vergi sistemi kabul edilmiştir. Şer'i vergiler, zekat, öşür, haraç ve cizyeden oluşmaktaydı. Defterde şer'i vergilerden sadece cizye ile ilgili iki adet belge bulunmaktadır. Şer'î vergilerden biri olan cizye, 14–75 yaş aralığındaki vücutça ve akılca sağlam olan Gayrimüslim erkeklerden askere gitmeme karşılığında alınan bir vergiydi (İnalçık, 1993: 45–48). Cizye, Gayrimüslim tebaanın ekonomik durumuna göre sınıflandırılarak ala (zengin), evsat (orta halli) ve edna (fakir) olmak üzere 3 gurup halinde alınmıştır (Pakalın, 1983: 298).

27 Şevval 1247 (30 Mart 1832) tarihli fermanla cizye'nin kimlerden hangi miktarda alınacağı ve toplanma esasları hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Fermana göre cizye, Gayrimüslim hane reislerinden alınacak ve gözleri görmeyenlerden, kötürümlerden, mecnunlardan ve küçük çocuklardan kesinlikle cizye alınmayacaktı. Cizyenin miktarı ise ala 48 kuruş, evsat 24 kuruş ve edna olarak ise 12 kuruş olarak belirlenmişti. Bununla birlikte Gayrimüslimlerden kesinlikle buldukları gurup içinden cizye alınması emredilmiştir (ŞŞS 16: 33/1).

Fermanla görülen diğer bir husus ise cizyeler toplanırken çeşitli masraflar adı altında kesinlikle bir akçe ve bir habbe dahi zam yapılmamasıydı. Gayrimüslim nüfustan cizye ile beraber mübaşiriye, tahsildariye, kefilleme ve kolcu hakkı gibi çeşitli adlar altında ilave paralar alınmaktaydı (Pakalın, 1983: 302). Bu durumun önlenmesi için cizyedar ve tahsildarlara maaş bağlanmıştır. Buna göre ala evraka 2,5 kuruş, evsata 1,5 kuruş ve ednaya ise 1 kuruş zam yapılarak bu miktarın cizyedar ve tahsildarlara maaş olarak verilmesi emredilmiştir (ŞŞS 16: 33/1).

Defterde yer alan bir diğer belgede ise Sivas ve bazı kazalardan toplanacak cizye evrakı yer almaktadır (ŞŞS 16: 120/3). Bu belgede yer alan bilgiler incelendiğinde Gayrimüslimlerin ekonomik yapısı konusunda önemli bilgiler elde etmekteyiz. Buna göre 8634 adet cizye yükümlüsü Gayrimüslimden %90'dan fazlası evsat denilen orta halli guruba dahildir. Ala gurubuna giren zengin Gayrimüslimler ise cizye alınanlar arasında en düşük guruba girmektedir. Hüseyinabad ve Mecidözü kazalarında ise ala cizye veren hiç kimse bulunmamaktadır.

Tablo 13. 1833 Tarihli Cizye Defteri

Kaza İsmi	Ala	Evsat	Edna	Toplam
Nefs-i Sivas	195	2447	260	2902
Sivasili	2	761	46	809
Hafikili	10	1662	118	1790
Yıldızili	11	704	107	822
Artukabad	4	230	52	286
Hüseyinabad	---	20	8	28
Mecidözü	---	39	4	43
Kazabad	9	103	19	131
Niksar	12	556	70	638
Erba'a	7	440	72	519
Yeniil	4	598	64	666
Toplam	254	7560	820	8634

Ağnam Bedeli: Osmanlı Devleti'nde küçükbaş hayvan sahiplerinden alınan bir vergidir. Şer'î vergilerden olan ağnam resmi genellikle koyun yavruladıktan sonra Nisan ve Mayıs aylarında alınır, kuzulu koyun kuzusuyla birlikte hesaplanırdı. Ağnam

resmi mukata‘ası XVIII. yüzyılda Osmanlı hazinesinin önemli bir kalemi haline gelmiş ve düzenli gelirler arasına girmiştir (Emecen,1988: 478–479).

Örneğin 1248 senesine mahsuben ağnam bedeli olarak 5 kuruş ve mübaşiriye bedeli olarak 20'şer para belirlenmiş olup; Sivas sancağında 2500 adet ağnam bedeli olarak 12500 kuruş, mübaşiriye bedeli olarak ise 1250 kuruş olmak üzere toplam 13750 kuruş toplanması ve bu paranın İstanbul'da bulunan kasapbaşına teslim edilmesi emredilmiştir (SSS 16: 48/2). Daha sonra ise bu meblağın üzerine çeşitli masraflar eklenerek toplam 14500 kuruş, Sivas sancağına bağlı kazalara taksim edilmiştir (SSS 16: 55/1).

1249 senesine mahsuben ağnam bedeli olarak da yine 5 kuruş ve mübaşiriye bedeli olarak 20'şer para belirlenmiş olup; Sivas sancağında 2500 adet ağnam bedeli olarak 12500 kuruş, mübaşiriye bedeli olarak ise 1250 kuruş olmak üzere toplam 13750 kuruş toplanması ve bu paranın İstanbul'da bulunan kasapbaşına teslim edilmesi emredilmiştir (SSS 16: 121/1). 1248 ve 1249 yıllarında ağnam bedellerinde hiçbir değişiklik olmaması en azından belli bir dönem sayım yapılmadan bu meblağın sabit tutulduğunu göstermektedir.

7.1.2. Tekâlif-i Örfiye

Salyâne ve Tevzi‘ Defterleri: 18. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı halkının olağan vergiler yanında ödemek zorunda kaldığı “vilâyet masrafı” yükümlülüğünün ortaya çıkmasında 16. yüzyıl sonlarından itibaren devletin malî, idarî, askerî yapısında meydana gelen gelişmeler etkili olmuştur. Avrupa’dan Osmanlı Devleti’ne gümüş girişinin artması, 1584’te akçenin değerinin düşürülmesi, savaş tekniklerinin değişmesi, Celâlî isyanlarının yaygınlaşması, timar sisteminin bozulması, maaşlı kapıkulu askerinin sayısının giderek artması, devlet hazinesinin devamlı açık

vermesi gibi nedenlerle merkezin peşin vergilerle gelirleri artırmak istemesi ve bu isteğin bir sonucu olarak avarız vergilerinin sürekli hale gelmesi, imdâdiye adıyla yeni vergiler konması, boşalan tımar topraklarının iltizama verilmesi, savaşlar ve iç güvenlik için valilerin kalabalık kapı halkı oluşturmalarına izin verilmesi gibi uygulamalar “vilâyet masrafı” yükümlülüğünü tetikleyen önemli sebepler olarak ortaya çıkmıştır. Kalabalık kapı halkı beslemek zorunda olan ve ciddi ekonomik zorluk çeken beyler ve paşalar, masraflarını padişahın izni ile halka yeni vergiler koyarak karşılama yolunu tercih ettiler. Böylece, bu vergileri düzenli toplamak amacı ile tevzi (salyâne) defteri uygulaması başladı (Açıkel ve Sağırılı, 2005: 96).

Osmanlı Devleti’nde ortaya çıkan bu yeni mali ve ekonomik tablo sancak ve kazalarda yapılan harcamaların büyük bir kısmının halka yüklenmesine neden olmuştur. Salyâne de halka yüklenen yükümlülüklerden birisidir. Sancak ve kazaların giderleri yılda iki taksit olmak üzere salyâne olarak halktan toplanmıştır. Salyâne defterlerine “masarifât” ya da “ale’l-hesap” defteri de denilmektedir. Masarifât defterlerindeki taleplerin önemli bir kısmını merkezden istenen nakdî yardımlar ve yerel giderler için istenen örfi vergiler oluşturmaktaydı (Beşirli, 2005: 273).

Salyâne defterleri şer‘iye sicillerine şu şekilde kaydedilmekteydi: “Defter oldur ki” girişinden sonra kapsadığı dönemin tarihi ve o dönemin masraflarının kısa bir özetini içeren bölüm yer almaktaydı. Bu bölümün hemen ardından masrafların listesi çıkarılmakta ve masrafların kuruş ve para cinsinden değeri verilmekteydi. Listenin hemen bitiminde genel toplam yer almaktaydı. Daha sonra ise genel toplamın kaza merkezindeki esnafa, mahallelere ve nahiyelere düşen payları belirtilmekteydi. En son olarak da bu unsurlara düşen paylar kendi içerisinde pay edilirdi. Rûz-ı Hızır ve Rûz-ı Kasım olmak üzere yılda iki defa hazırlanan salyâne defterleri sıkıntılı doruk

noktaya çıktığı zamanlarda da düzenlenebilmiştir. Bu tip defterlere genel olarak “aralık tevzi” denmektedir (Beşirli, 2005: 273).

Örneğin 1248 senesi Ruz-ı Kasım'ından Ruz-ı Hızır'ına gelinceye kadar 6 aylık olmak üzere toplam 52000 kuruşun Hafik nahiyesi ahalisi üzerine taksim edilmesine dair fermanın ardından (SŞS 16: 129/1) bu meblağ Hafik nahiyesine bağlı köyler üzerine taksim edilmiştir (SŞS 16: 129-130/1). Yine başka bir belgede 1248 senesi Ruz-ı Kasım'ından Ruz-ı Hızır'ına gelince kadar 6 aylık masraflar için toplam 61000 kuruşun Sivas kazasında bulunan mahalleler ve esnaflara taksim edilmesine dair ferman gönderilmiş ardından (SŞS 16: 131/1) bu meblağ ve kazanın diğer masrafları için toplam 123500 kuruş Sivas kazasında bulunan esnaflar arasında taksim edilmiştir (SŞS 131-132/2).

Salyâne defterlerinin hazırlanması ve buna uygun olarak reayadan vergi tahsili belli bir usul dâhilinde gerçekleşirdi. İlk olarak kadı başkanlığında vali, mütesellim ve voyvoda gibi üst düzey idareciler, ayân, şehir kethüdası, esnaf kethüdarları ve ileri gelenlerden bazılarının hazır olduğu bir toplantı düzenlenirdi. Bu toplantıda “Masârifât-ı belde” gözden geçirilir, kamu harcamaları gider olarak sicile yazılırdı. Genel toplamın belirlenmesinin ardından kadı veya naibe her kuruşta bir para hesabı ile “harc-ı defter ve imza” ile diğer personel için “ihzarîye”, “hüddâmiye” vb. adlarda ücretler eklenirdi. Önceki dönemlerden vergi borçları kalmışsa o da genel toplama dâhil edilerek reayaya paylaştırılacak şekilde hazır hale getirilirdi. Bu usulle hazırlanan salyâne defterinin, bir sureti kontrol edilmesi için merkeze yollanırdı. Merkezdeki kontrolle, usulsüzlüklerin ve halka haksız vergi yüklenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktaydı. Merkeze giden suret ilgili dairede görevli memurca kontrol edildikten sonra tasdik edilip, mühürlenirdi. Uygun görülen defter padişah onayından sonra ait olduğu kazaya geri gönderilir ve

böylece vergilerin toplanması için gerekli izin sağlanmış olurdu (Açıkel-Sağırılı, 2005: 100–103).

Dersaadet'e gönderilen tevzi defterine göre Hafik nahiyesine, 1247 senesi Recep ayı itibariyle 21400 kuruş isabet etmiştir. Gönderilen fermanda, bu meblağa kesinlikle bir akçe bile zam yapılmaması ayrıca tahsildariye adı altında ilave akçe alınmaması emredilmektedir (ŞŞS 16:2/2).

Yine Dersaadet'e gönderilen tevzi defterine göre nefis-i Sivas'a, 1247 senesi Recep ayı itibariyle 83000 kuruş isabet etmiştir. Gönderilen fermanda, bu meblağa kesinlikle bir akçe bile zam yapılmaması ayrıca tahsildariye adı altında ilave akçe alınmaması emredilmektedir (ŞŞS 16: 6/1). 83000 kuruşun; 30000 kuruşunun Sivas kazası ahalisi tarafından, 53000 kuruşunun ise kazada bulunan esnaflar tarafından ödenmesine karar verilmiştir. Ancak esnaflardan bazılarının perişan durumda olmaları nedeniyle 10000 kuruş, Hafik nahiyesi ahalisi üzerine ifraz edilmiştir. Geriye kalan 43000 kuruşu ise Sivas kazası esnafı arasında taksim edilmiştir (ŞŞS 16: 6-7/2).

7.2. Mülk - Alım Satımı

Sicilde mülk alım-satımı ile ilgili 23 adet belge bulunmaktadır. Bu belgeler mahallelerdeki etnik yapı, Müslim ve Gayrimüslimlerin ekonomik durumu ve evlerin fiziki yapısı hakkında bizlere önemli bilgiler vermektedir.

Tablo 14. Sivas'ta Mülk Fiyatları Ve Genel Özellikleri

Mahalle	Mülkün Özellikleri	Fiyat (kuruş)	Alıcı-Satıcı
Ağcabölge	1 bab kış evi, 1 miktar arsa, 1 bab küçük fırın damı ve havlu	950	Z → Z
Ağcabölge	1 bab kış evi, 2 göz anbar, 2 bab fevkani oda, odunluk, 1 bab ahır, bir miktar bahçe, bir miktar havlu	3015	Msl → Z

	ve yarım lüle çeşme		
Ağcabölge	1 bab kış evi, 1 bab samanlık ve bir miktar havlu	1300	Msl. → Z
Akdeğirmen	1 bab kış evi, 1 bab fevkani yaz evi, fırın, ahır, bir miktar havlu ve yarım lüle çeşme	3050	Z → Z
Cami-i Kebir	1 bab kış evi ve bir miktar havlu	1600	Z → Z
Küçük Bengiler	1 bab kış evi, 1 bab fırın damı ve 1 bab havlu	3000	Z → Z
Küçük Bengiler	1 bab kış evi, 1 bab fırın damı, 1 bab fevkani oda, ahır ve bir miktar havlu	3500	Z → Z
Küçük Bengiler	1 bab kış evi, 1 bab fevkani oda, alt katta ahır, dışarıda yine 1 bab fevkani oda, alt katta 1 bab kış evi ve aralık ile bir miktar havlu	1800	Z → Z
Kösedere-i Zimmi	1 bab kış evi, alt katta oda, bir bab ahır, bir miktar aralık ve bahçe, bir miktar havlu, çeşme ve arazi	2600	Msl → Z
Oğlançavuş	2 bab küçük ve büyük oda, 1 miktar bahçe ve çeşme	3500	Msl. → Z
Örtülüpınar	2 bab fevkani oda	170	Z → Z
Örtülüpınar	1 bab kış evi, bir miktar bahçe, bir miktar havlu ve yarım lüle çeşme	1100	Msl → Z
Pazar	3 bab kış evi, 3 göz anbar, 3 bab fevkani oda, bir miktar havlu ve 1 lüle çeşme	6000	Z → Z
Pulur	1 bab kış evi, 1 bab yaz evi, 1 bab ahır ve havlu	400	Msl → Msl
Sarı Şeyh	1 bab kış evi, 1 bab fırın damı, 1 miktar havlu, bir miktar bahçe ve bir lüle çeşme	5200	Msl → Z
Üryan-ı Müslim	1 bab kış evi, 1 bab fırın damı, yarım aralık, bir miktar havlu ve iç havlu ve 1 lüle çeşme	2850	Z → Z

Üryan-i Müslim	1 bab kış evi, 1 bab üst oda, 1 bab alt oda, bir miktar aralık ve bir miktar havlu	3150	Z → Z
Üryan-1 Müslim	1 bab kış evi, 1 bab fevkani oda, bir miktar havlu ve 1 lüle çeşme	3250	Msl – Z
Üryan-1 Zimmî	1 bab kış evi, bir bab oda, 1 bab ahır, bir miktar havlu ve 1 lüle çeşme	3750	Z → Z
Üryan-1 Zimmî	1 bab kış evi, bir bab oda, ahır ve bir miktar havlu	2000	Msl → Z
Veled Bey	3 bab dam	470	Msl → Z
Veled Bey	1 bab kış evi altında 1 bab oda, 2 bab fevkani oda, 1 bab kiler ve bir miktar havlu	2500	Msl → Z
Veled Bey	1 bab kış evi, 1 bab oda, bir aralık ve bir miktar bahçe	500	Msl → Z

Msl. : Müslüman   **Z.** : Zimmî

Mülk alım-satımlarına baktığımızda satışların Ağcabölge (3), Küçük Bengiler (3) Üryan-i Müslim (3) ve Veled Bey mahallerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu Mahalleler arasında ise en ucuz evler Veled Bey mahallesinde en pahalı evler ise Üryan-1 Müslim mahallesinde bulunmaktadır.

Defterdeki belgelerde yer alan 23 adet satıştan 13 adedinde satıcıların Müslüman alıcıların Gayrimüslim, 10 adedinde alıcı ve satıcıların Gayrimüslim, 1 adedinde ise alıcı ve satıcının Müslüman olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre satıcıların yarıdan fazlasının Müslüman, alıcıların ise neredeyse tamamının zimmî olması oldukça dikkat çekicidir. Sadece Pulur mahallesi sakinlerinden Musa bin Hasan, 1 adet kış evi 1 adet yaz evi, 1 bab ahır ve havludan oluşan mülkünü 400 kuruşa oğlu Hüseyin'e satmıştır (ŞŞS 16: 107/2). Gayrimenkul alımlarında, alıcıların çoğunun zimmîlerden oluşması,

sicilin genelindeki bilgilerle birleşince ekonomik açıdan zimmîlerin, Müslümanlardan daha iyi durumda olduklarını göstermektedir.

Evlerin fiyatları bulunduğu mahallenin konumu ve fiziki özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Örneğin Örtülüpınar mahallesinde bulunan ve 2 adet odadan oluşan bir ev 170 kuruşa (SŞS 16: 9/2) satılırken, Pazar mahallesinde bulunan ve 3 adet kış evi, 3 göz anbar, üst katta 3 adet oda, bir miktar havlu ve 1 lüle çeşmeden oluşan ev 6000 kuruşa (SŞS 16: 151/1) satılmıştır. Yine Sarı Şeyh mahallesinde 1 adet kış evi, 1 adet fırın damı, 1 miktar havlu, bir miktar bahçe ve bir lüle çeşmeden oluşan ve Alaaddin Paşa'ya ait ev 5200 kuruşa (SŞS 16: 158/1) satılırken hemen aynı özelliklere sahip olan ve Üryan-i Müslim mahallesinde bulunan 1 adet kış evi, 1 adet fırın damı, yarım aralık, bir miktar havlu ve iç havlu ve 1 lüle çeşmeden oluşan ev 2850 kuruşa (SŞS 16: 114/1) alıcı bulmuştur. Buradan anlaşılacağı üzere evin bulunduğu mahallenin konumunun yanı sıra evin yapımında kullanılan malzeme, yapının eski mi yoksa yeni mi olduğu gibi hususlar da ev fiyatlarının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Mülk fiyatları incelendiğinde Müslümanların sahip olduğu evlerle Gayrimüslimlerin sahip olduğu evlerin fiyatları arasında belirgin bir fark olduğu ortaya çıkmaktadır. Müslümanların sattıkları evlerin fiyatları 470 kuruş ile 5200 kuruş fiyat aralığında yer alırken, zimmîlerin sattıkları evlerin fiyatları 170 kuruş ile 6000 kuruş arasında değişmektedir. Yine Müslümanların sattıkları 13 adet evden sadece 4 tanesi 3000 kuruşun üzerinde bir değerle alıcı bulurken zimmîlere ait 10 evden 6 tanesinin değeri 3000 kuruşu geçmektedir. Bu durum Gayrimüslimlerin sahip oldukları zenginliğin yanı sıra yaşam standartlarının da oldukça yüksek olduğunun göstergesidir.

7.3. Esnaf lar

II. Mahmut döneminde Sivas'ta 153 çeşit meslek grubunun mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Esnaf gurupları mesleki özelliklerine göre tasnif edildiğinde Sivas'ta yiyecek-içecek, dokuma ve deri sanayi, hizmet üretimi, inşaat, küçük imalat, maden, silah, nakliye, aydınlatma, kullanılmış eşya alım-satımı, gezici küçük tüccar gibi alanlarda faaliyet gösteren esnaf lar olduğu ortaya çıkmaktadır (Demirel, 1998: 58).

Defterimizde narh tespitine ilişkin kayıtlar olmadığından bu esnaf gurupları ile ilgili ayrıntılı bilgiler bulunmamaktadır. Ancak defterde yer alan vergi taksimlerinde Sivas'taki esnaf guruplarından bazılarının isimleri yer almaktadır. Bu kayıtlarda Sivas'ta toplam 30 farklı esnaf grubunun ismi geçmektedir.

Tablo 15. 1832 Yılında Sivas'ta Esnaf Gurupları ve Ödedikleri Vergi Miktarları

Esna f Grubu	Ödedikleri Vergi Miktarı
Arabacı	1000 kuruş
Attar	1586 kuruş
Bakkal	3748 kuruş
Basmacı	472 kuruş
Berber	494 kuruş 17 para
Bezzaz ve Boyacı	3277 kuruş 15 para
Bostancı	1250 kuruş
Börekçi	1095 kuruş 20 para
Çilingir	733 kuruş 17 para
Debbağ	689 kuruş 21 para
Demirci	794 kuruş 17 para
Ekmekçi	1200 kuruş
Göncü- Eskici	270 kuruş 2 para
Haffaf	4763 kuruş
Hammal Meydanı	280 kuruş
Katırcı	159 kuruş 37 para
Kazancı	1161 kuruş, 21 para
Kazaz	794 kuruş 17 para
Kılıççı	479 kuruş 32 para
Kuyumcu	1854 kuruş
Kürkçü	637 kuruş 4 para
Mutaf	663 kuruş 4 para
Nalbant	424 kuruş 29 para
Penbeci	6293 kuruş

Saraç	505 kuruş 32 para
Semerci	534 kuruş 29 para
Sipah Pazarı	689 kuruş 21 para
Terzi	1586 kuruş 10 para
Tuzcu	3000 kuruş
Tütüncü	2163 kuruş 4 para
Toplam	43000 kuruş

Tablo incelendiğinde esnaf grupları içinde en fazla vergiyi Penbeci (6293 kuruş) esnafının, en az vergiyi ise katırcı esnafının (159 kuruş 37 para) ödediği görülmektedir. Esnaf guruplarının ödeyecekleri vergi miktarının belirlenmesinde esnafların dahil olduğu guruptaki dükkan sayısından çok kazançları önem taşımaktadır. 1827 yılı kayıtlarına göre dükkan sayısı 99 olan terzi esnafının, dükkan sayısı sadece 28 olan penbeci esnafının (Demirel 1998, 60) yaklaşık dörte biri oranında vergi ödemesi bu görüşümüzü doğrulamaktadır.

7.3.1. Narh Tespiti

Azami fiyat manasına gelen narh, devletin fiyatlara müdahale ederek, fiyatların üzerine belli bir kar payı ilave edilmesine izin vermesidir. Bu konu ilk olarak Hz. Peygamber döneminde gündeme gelmişse de onun tarafından tasvip edilmemiştir (Pakalın, 1983: 654).

Defterde narh fiyatlarıyla ilgili bir kayıt bulunmamakla beraber narh fiyatlarına uyulmasına yönelik emirler bulunmaktadır. Sivas Valisi Osman Paşa tarafından 1 Cemaziyelahir 1248 (26 Ekim 1832) tarihinde Sivas kadısı, ayanlar cümle işerleri ve esnaf şeyhlerine gönderilen buyurulduda; Sivas'ta bazı esnafların eşya ve erzak fiyatlarına zam yaptıkları ve diledikleri fiyata halka sattıkları tespit olunduğundan bahsedilerek, bundan sonra esnafların belirlenen narh fiyatlarına bir akçe dahi zam ve

ilave yapmamaları için gerekli kontrollerin yapılması, narh fiyatlarına uymayan esnafların ise cezalandırılması istenmektedir SŞS 16: 88/2).

Sivas Valisi Mehmet Reşit Paşa tarafından 1834 yılında gönderilen buyurulduda ise bu sene Sivas'ta zahirenin bol ve bereketli olmasına rağmen esnafın tutumu nedeniyle fakirlerin zor durumda kaldıkları ifade edilmiştir. Bu nedenle zahire fiyatlarına narh tespiti yapılarak bundan böyle bu fiyatlardan ziyade satış yapan esnafın cezalandırılacağı bildirilmiştir (SŞS 16: 140/1).

7.4. Bakır Nakliyesi

Bakır, Osmanlı Devleti'nde önemli madenlerden biridir. Devletin birçok askeri tesisinde araç-gereç yapımında kullanılmaktaydı. 18. yüzyıldan itibaren üretime başlanan Ergani madeninde bakır cevheri çıkarılıyordu. Buradan çıkarılan ham bakır işlenmek üzere kalhanelere taşınıyor ve burada mamul haline getiriliyordu. Yine mamul haline getirilen bakır, arabalarla İzmit ve Samsun iskelelerine taşınıyordu (Beşirli,2005: 173).

Bakır madeni Osmanlı Devleti'nde tophane, cebehane ve tersane gibi askeri tesislerde harp alet ve edevatlarının yapımında kullanılıyordu. Bu durum konuyla ilgili fermanlarda, “... Tersane ve Tophâne-i Mamurem ve sair edevât-ı harbiye lâzimesiçün...” şeklinde ifade edilmektedir. Ergani madeninden çıkarılan ham bakır, Bozok sancağındaki deve kervanlarıyla Tokat'a getirilmekte burada bulunan kalhanede saf hale getirildikten sonra arabalarla Samsun iskelesine taşınmakta, buradan da İstanbul'a ulaştırılmaktaydı (Beşirli, 2004: 231). 27 Şevval 1247 (30 Mart1832) tarihli fermanında, Ergani madeninden elde edilen nuhasın (bakır) tamamının Samsun iskelesine süratli bir şekilde gönderilmesi için Sivas muhassılı, taşıma güzergahında bulunan

kazaların kadıları ve diğer görevlilerin gerekli tedbirleri alması emredilmiştir SŞS 16: 140/1).

5 Zilkade 1247 (26 Nisan 1832) tarihli belgede ise daha önce gönderilen fermanla Ergani Madeni'nden, Samsun iskelesine nakledilmesi emredilen 115000 batman nuhasın nakliyesi için gerekli 17729 kuruş, Sivas'a bağlı kazalara taksim edilmiştir (SŞS 16: 30/1). 7 Zilkade 1248 (27 Mart 1833) tarihli belgede ise yine nuhas nakliyesi ile ilgili olarak Trabzon ve Sivas valisi Osman Paşa ile nuhas naklinin yapıldığı güzergah üzerinde bulunan kadılar ve Tokat kalhanesi nazırına bir ferman gönderilmiştir (SŞS 16: 116/1). Fermanda Ergani Madeni'nden çıkarılan nuhasın bir kıyyesi bile geride kalmadan işlenmek üzere önce Tokat kalhanesine ardından Samsun iskelesine gönderilmesi emredilmektedir.

Nuhas nakliyesi sırasında karşılaşılan en büyük sorunlardan biri nakliye ücretiydi. Örneğin 1833 yılı Temmuz ayı başında gönderilen fermanda nakliyecilerin zam isteğinden bahsedilmiştir. Ergani madeni hasılatı olan bakırın Tokat kalhanesine nakli için kantar başı verilen 60 kuruş ücreti az bulan katır ve deve sahipleri zarara uğradıklarını ifade etmişler ve maden-i hümayun emini tarafından nakliye ücretlerine 15'er kuruş zam yapılması istirham olunmuştur. Bunun üzerine Ergani madeninden Saraycık karyesine kadar yapılacak nakliye ücreti 15 kuruş artırılarak 45 kuruşa çıkarılmıştır. Bu ücretin de Tokat kalhanesi nazırı tarafından hak sahiplerine tamamen ödenmesi emredilmiştir.

7.5. Tarım ve Hayvancılık

19. yüzyıl başlarında hububat üretimi açısından oldukça önemli şehirlerden biri olan Sivas, zaman zaman Osmanlı ordusunun zahire ihtiyaçlarının bir kısmını da

karşılamiştir. Özellikle Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanı sırasında Sivas'a gönderilen fermanlarda orduda bulunan neferlerin ihtiyacı için buğday, hayvanların ihtiyacı için ise çok miktarda arpa gönderilmesi emredilmiştir. Örneğin 9 Muharrem 1247 (8 Haziran 1832) tarihli fermanda, eski Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'ya karşı Serdar-ı Ekrem olarak görevlendirilen Hüseyin Paşa'nın komutasındaki ordunun çok miktarda zahireye ihtiyacı bulunduğu ifade edilerek, bedeli Ordu-yı Hümâyûn hazinesinden karşılanmak üzere Sivas sancağından 9375 müd buğday ve 3125 müd arpa gönderilmesi emredilmiştir (SSS 16: 42/1).

Ancak ordunun ihtiyaçlarının karşılanması için Sivas'tan sık sık istenilen zahire, zamanla halkı zor duruma düşürmüştür. Yukarıda bahsettiğimiz üzere Ordu-yı Hümâyûn'un zahire ihtiyacı için Sivas sancağından istenilen 9375 müd buğday ve 3125 müd arpa sakıntıya neden olmuştur. Ordu-yı Hümayun'a gönderilen arizada, Sivas ve Trabzon Valisi Osman Paşa'nın maiyetinde bulunan külliyetli miktarda askerin zahire ihtiyacının da Sivas sancağından karşılandığı ifade edilerek halkın her iki tarafada zahire vermeye güçlerinin yetmeyeceği belirtilmiştir. Buna rağmen gönderilen fermanda Sivas'ın bu seneki mahsulatının bereketli olduğu vurgulanarak, Ordu-yı Hümâyûn için istenilen 150000 İslomboli kile buğdayın tamamının 50000 İslamboli kile arpanın ise yarısının biran önce Konya'ya gönderilmesi emredilmiştir (SSS 16: 78/2).

Halkın elindeki zahireyi orduyu vermesini fırsat bilen bazı esnafların buğday fiyatlarını yükseltmesi ise halkın sıkıntısını bir kat daha artırmıştır. Bu durum karşısında Sivas Valisi Mehmed Reşit Paşa tarafından gönderilen buyurulduda, bu sene Sivas'ta zahirenin bol ve bereketli olmasına rağmen esnafın tutumu nedeniyle fakirlerin zor durumda kaldıkları ifade edilmiştir. Bu nedenle zahire fiyatlarına narh tespiti yapılarak bundan böyle bu fiyatlardan ziyade satış yapan esnafın cezalandırılacağı bildirilmiştir

(SSS 16: 140/1). Bu tedbirin yanı sıra Sivas'ta çekilen zahire sıkıntısı nedeniyle fakir ve ihtiyaç sahiplerinin zaruri ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla mukataa sahiplerinden bedeli ödenmek üzere buğday toplanmıştır (SSS 16: 147/1)

Belgeler incelendiğinde Sivas'ın hayvancılıkta da gelişmiş bir bölge olduğunu söyleyebiliriz. Terekeler incelendiğinde halkın at, katır, merkeb gibi koşum hayvanlarının yanı sıra inek, öküz, camuş ve koyun gibi etinden ve sütünden istifade edilen hayvanlar yetiştirdiği görülmektedir. Bu hayvanlardan ineğin süttten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusuna dana denilmekteydi. Atın yavrularına ise tay denilmekte ayrıca al ve kır olarak sınıflandırılmaktaydı (SSS 16:155/1). 26 Ekim 1832 tarihli fermanla Trabzon ve Sivas Valisi Osman Paşa'nın maiyetindeki orduda bulunan çok miktardaki askerin ihtiyacı için Sivas'tan 3000 adet semiz koyun ve 200 adet karasığır istenmesi de Sivas'ın küçük ve büyük baş hayvancılıkta önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Sivas'ta bulunan yaylak ve kışlak araziler ise özellikle geçimini hayvancılıkla sağlayan yörükler için oldukça önemliydi. Belirli bir ücret karşılığında aşiretler tarafından kiralanan yaylak ve kışlaklara gidiş geliş sırasında ise zaman zaman aşiretlerle, yerli halk arasında sorunlar yaşanmaktaydı (SSS 16: 142/2)

8. ASKERİ OLAYLAR

8.1. Asakir-i Mansure-yi Muhammediye

II. Mahmut tahta geçtiği sıralarda Osmanlı Devleti iç ve dış güvenlik açısından oldukça sıkıntılı bir durumdaydı. Bu durumun en önemli nedenlerinden biride Yeniçeri Ocağındaki sorunlardı. Devletin merkezi ordusu konumundaki Yeniçeri Ocağı özellikle 18. yüzyıldan itibaren savaşlarda ve iç isyanlarda pek varlık gösteremediği gibi sık sık çıkardıkları isyanlarla da devletin en büyük sorunlarından biri haline gelmişti.

II. Mahmut, yeniçeri ocağının düzeleceğinden umudu olmadığı için özellikle topçu ve arabacı ocaklarına yakınlık göstererek ve 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldırarak yerine "Asakir-i Mansure-yi Muhammediye" adıyla batılı tarzda yeni bir ordu kurdu (Yaramış, 2002: 697).

1826 yılı Temmuz ayında yayınlanan Asakir-i Mansure-yi Muhammediye Kanunnamesi'ne göre 12000 kişiden oluşması planlanan bu ordu 1527 kişiden oluşan ve tertip adı verilen 8 birliğe ayrılmıştı. Orduda bulunan en kıdemli subay olan baş binbaşı 1500 kuruş, binbaşı 750 kuruş, kolağası 400 kuruş, yüzbaşı 180 kuruş, çavuş 30 kuruş ve erler 20 kuruş maaş alacaktı (Aksan, 2010: 346)

1828 yılında ordu teşkilatında bazı değişiklikler yapılarak tertip yerine alay, kol yerine tabur, saf yerine ise bölük tabirleri kullanılmaya başlandı. Ayrıca her alayın 3 taburdan oluşturulması kararlaştırıldı. Zamanla teşkilatın genişlemesi bazı değişiklikleri de beraberinde getirdi. İki alay bir liva sayılarak Mirлива adı verilen komutanın idaresine verildi. Ayrıca alaylar, mansure ve hassa olmak üzere ikiye ayrıldı. Bu değişikliği defterde yer alan belgelerde açıkça görebiliriz. Örneğin, Gurre-i Şaban 1249 (14 Aralık 1833) tarihli izin tezkiresinde Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarından, 6. alayın 2. taburunun 6. bölümünde, 4. onbaşının 2. neferi olan Abdullah veled-i Mustafa, Şaban ayından, Zilkade ayı sonuna kadar 4 ay izinli sayılmıştır (SSS 16: 140/3).

8.2. Mehmet Ali Paşa İsyanı

General Bonapart, Mısır'ı işgal ettiği zaman, üzerine sevk edilen kıtaların birinde küçük rütbeli bir subay olan ve sonradan Mısır valiliğini ele alan Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın 1830- 1839 yılları arasında süren isyanı Osmanlı Devleti açısından oldukça önemlidir (Ortaylı, 2006: 51).

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa, Mısır'ın sahip olduğu zenginlikleri üst düzey devlet tecrübesiyle birleştirerek kısa sürede kendisine güçlü bir konum elde etmiştir. 1821 yılında Mora isyanı çıkmış ve Osmanlı Devleti bu isyanı bastırmakta aciz kaldığından, Mehmet Ali Paşa'nın önemi bir kat daha artmıştır. Çünkü bu isyanı bastırması karşılığında Mora valiliği teklif edilen Mehmet Ali Paşa, bu teklifi kabul ederek oğlu İbrahim Paşa'yı Mora'ya göndermiştir. Kavalalı İbrahim Paşa kuvvetleri kısa bir süre içinde Mora'daki isyanı bastırmaya muvaffak olmuştur. Mora isyanından sonra bölgede bağımsız bir devlet kurulduğundan Mora Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır. Dolayısıyla Mehmet Ali Paşa'ya vaat edilen Mora valiliği yerine Girit valiliği verilmiştir. Fakat Mehmet Ali Paşa Mora'ya karşılık Suriye valiliğini istemektedir.

Suriye'yi istila etmek üzere hazırlanan Mısır ordusunun öncüleri 14 Ekim'de asıl ordu ise 2 Kasım 1831 tarihinde Mısır'dan harekete geçmiştir. Bu ordu, denizden ve karadan olmak üzere iki yol takip etmiştir. İbrahim Paşa bir taraftan Akka kuşatmasını sürdürürken, diğer taraftan da Akka'nın kuzeyinde bulunan Sayda, Trablus ve Beyrut gibi şehirleri hiçbir mukavemetle karşılaşmadan ele geçirerek, buralara mütesellimler tayin eder. Mehmet Ali Paşa ile anlaşmanın mümkün olamayacağını gören Osmanlı Devleti, durumu kuvvetle çözmeye karar verir. Bu amaçla Rakka Valisi Mehmet Paşa Halep Kaymakamı ve Arabistan seraskeri tayin edilerek kendisine büyük yetkiler verilmiştir (Kış, 2004: 5).

İncelediğimiz sicilde bu durum şöyle özetlenmiştir; Mısır Valisi El-Hac Mehmed Ali Paşa ile Sayda Valisi Abdullah Paşa, padişahın emirlerini dinlemeyerek muharebeye tutuşmuşlardır. Kendilerine ne kadar nasihat ve tembihat yapıldıysa da iki Vali de emirlere uymayarak aralarındaki sorunu devam ettirmişlerdir. Bu gelişmeler üzerine Mehmet Ali Paşa'ya kara ve deniz kuvvetlerini Sayda'dan çekmesi, Abdullah

Paşa'ya ise Mısır'ın işlerine karışmaması emredilmiştir. Ancak Mehmed Ali Paşa, bu emri dinlemeyerek düşmanca hareketlerine devam etmiştir. Bu nedenle tedbir olarak Rakka Valisi Mehmet Paşa'nın uhdesine Halep Valiliği görevi de verilerek Arabistan Seraskerliğine tayin edilmiştir. Sivas Mütesellimi Himmetzade Seyyid Said ile Sivas sancağına bağlı kazaların kadıları ve naiplerine gönderilen fermanda ise Sivas sancağına bağlı kazalardan başlarında başbuğlarıyla birlikte külliyetli miktarda piyade ve süvari asker toplanarak, Serasker Mehmed Paşa'nın maiyetine katılması emredilmektedir (SŞS 16: 3/1).

Daha sonra Sivas, Çorum ve Divriği mütesellimlerine gönderilen fermanda; Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa ve Sayda Valisi Abdullah Paşa arasındaki savaşın ardından görevlendirilen Halep ve Rakka Valisi Mehmet Paşa'nın ordusuna katılmak üzere Sivas, Çorum ve Divriği sancaklarından başbuğlarıyla birlikte 1500 adet piyade ve süvari askerin acele gönderilmesi emredilmiştir (SŞS 16: 15/2). Bu emir üzerine 1500 nefer süvari ve piyade asker, Sivas, Çorum, Divriği sancaklarına aşağıdaki şekilde taksim edilmiştir (SŞS 16: 16/1).

Sivas sancağı	:	646 piyade	323 süvari
Çorum sancağı	:	252 piyade	126 süvari
Divriği sancağı	:	102 piyade	51 süvari
Toplam	:	1000 piyade	500 süvari

Ayrıca Yeniçeri ocağının kaldırılmasında II. Mahmut'a büyük hizmetlerde bulunan Ağa Hüseyin Paşa, Serdarı Ekremlik görevinin yanı sıra Mısır, Girit ve Habeş Valisi tayin edilerek ikinci bir ordu ile Halep'e gönderildi (SŞS 16: 37-38/3). Ağa Hüseyin Paşa, asi valiyi cezalandırmak üzere 12 Nisan 1832'de İstanbul'dan ayrıldı. O

yoldayken Trablusşam valisi Halepli Mehmet Paşa, Humus yakınlarından Mehmet Ali Paşa'ya mağlup oldu (Öztuna, 1994: 146)

Tüm bu tedbirlere rağmen Mehmed Ali Paşa'nın isyana devam etmesi üzerine ise padişah II. Mahmut yeni bir hamle yaparak Mehmed Ali Paşa ve yanındakileri asi saymıştır. 5 Safer 1247 (4 Temmuz 1832) tarihinde sicile kaydedilen fermanla, kendisine Mısır valiliği bahşedilen Mehmet Ali'nin, padişahın emirlerine karşı gelerek devlete ihanet ettiği ve padişahın rızası dışında etrafına topladığı avanesiyle bazı kalelere saldırdığı ifade edilmiştir. Mehmet Ali'nin ıslahı da mümkün olmadığından Şeyhü'l İslam Abdülvahap Efendi'den fetva istenmiş ve kendisinin ve avanesinin katlinin vacip olduğuna dair fetva alınmıştır (ŞŞS 16: 51/1).

Serdar-ı Ekrem Ağa Hüseyin Paşa emrindeki 20000 askeriyle Beylan köyü önünde Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın 16000 kişilik ordusu ile karşılaştı. Şiddetli çarpışmalarla geçen 3 saatin ardından Osmanlı ordusu mağlup olarak geri çekildi. Savaşın ardından 31 Ekim 1832'de Tarsus ve Adana İbrahim Paşa'nın eline geçti (Aksan, 2010: 392). Bu arada İbrahim Paşa, Anadolu'daki resmi görevlilerin kendisine katılması için propaganda faaliyetleri de yürütmeye başladı. İbrahim paşa'nın Kayseri Müftüsü ve şehrin ileri gelenlerine kendisine katılmaları için gönderdiği rapor bu durumu açıkça göstermektedir (Eren, 2008: 38). Osmanlı Devleti bu kritik durum karşısında nasıl bir yöntem izlemiştir. Bu sorunun cevabını Evahir-i Rebiü'l Evvel 1248 (1832 yılı Ağustos ayı sonları) tarihinde deftere kaydedilen ferman suretinde bulmak mümkündür. Belgeye göre; Mısır eski Valisi Mehmet Ali ve oğlu İbrahim adlı eşkıyaların devlete isyandan geri durmadıkları ve bazı memurların tedbirsizlikleri nedeniyle bu eşkıyaların Adana'ya kadar geldikleri ifade edilerek Belen mağlubiyetinin nedeni tedbirsiz komutanlara bağlanmıştır. Ayrıca İbrahim Paşa'nın propagandalarına

karşı yöneticiler uyarılarak, Mehmet Ali'nin yaptığı zulümlerin halka duyurulması ve bu hainlere kulak asmamalarının sağlanması emredilmektedir (ŞŞS 16: 71/1).

Tüm bunlar yaşanırken Trabzon Valisi Osman Paşa'nın Sivas Valiliği görevine de getirilmesinin ardından (ŞŞS 16: 67/1) ise Sivas'tan istenilen asker sayısı ve Sivas'ın isyanın bastırılmasındaki rolü de artmıştır. Trabzon ve Sivas valisi Osman Paşa tarafından 19 Rebiülahir 1248 (15 Eylül 1832) tarihinde gönderilen buyruğunda Sivas ve Divriği sancaklarından toplam 2000 adet süvari ve piyade asker istenilmiştir (ŞŞS 16: 77/1). İstenilen 2000 adet asker, 666'sı süvari 1334'ü piyade olmak üzere Sivas sancağına bağlı kazalar ile Divriği sancağına taksim edilmiştir (ŞŞS 16: 77/3).

Belen muharebesinin ardından sadrazamlığa getirilen Reşit Mehmet Paşa 3 Kasım 1832'da 60000 kişilik ordusuyla İstanbul'dan Konya üzerine hareket etmişti. Sadarazam ve Serasker Reşit Mehmet Paşa, 21 Aralık'ta Konya yakınlarında yapılan muharebede kendisinden sayıca az olan İbrahim Paşa'nın kuvvetlerine mağlup oldu (Öztuna, 1994: 146). Konya Muharebesi sırasında genç bir teğmen olan Zarif Mustafa'nın hatıraları Osmanlı ordusunun bu savaşta neden mağlup olduğu konusunda bizlere önemli ipuçları vermektedir.¹³

Mehmet Ali Paşa'nın Konya'da Osmanlı ordusunu bozguna uğratmasının ardından Rusya'nın devreye girmesiyle birlikte mesele bir anda uluslararası bir boyut kazandı. II. Mahmut Fransa'nın Mehmet Ali Paşa'ya sempati beslediği, İngiltere'nin ise tereddütlü anlar geçirdiği bir dönemde Rusya'nın yardım teklifini sevinçle karşıladı (Karal, 1999: 134). Bu sırada ileri harekâtına devam eden Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa ise 2 Şubat 1833'de Kütahya'yı işgal etti. Bu gelişmenin ardından II. Mahmut, Rus donanması ve askerlerinin İstanbul'a gelmesini kabul etti. Rusların

¹³ Hatıradan bölümler okumak için bkz. (Aksan, 2010: 394)

boğazlara inmesiyle telaşa düşen İngiltere ve Fransa ise Osmanlı Devleti ile Mehmet Ali Paşa arasında anlaşma sağlamak için harekete geçti. (Shaw, 2000, 63).

İngiliz ve Fransız elçilerinin Babiâli ve Mehmet Ali Paşa arasında yaptığı mekik diplomasisi sonucunda 14 Mayıs 1833 yılında Kütahya barışı yapıldı. Bu barışa göre Mehmet Ali Paşa'ya Mısır ve Girit valiliklerine ek olarak Şam, oğlu İbrahim Paşa'ya ise Cidde valiliğine ek olarak Adana valiliği verildi (Karal, 1999: 136). 1249 senesi Zilhicce ayı ortalarında (1833 yılı Nisan ayı sonları) gönderilen fermanda bu durum taşrada bulunan tüm devlet erkanına bildirilmiştir (SŞS 16: 122/2)

Bu isyan sırasında sadece Müslümanlardan değil Gayrimüslimlerden de nefer talebinde bulunulmuştur. Örneğin 13 Zilkade 1247 (14 Nisan 1832) tarihinde deftere kaydedilen bir fermanda Anadolu'da bulunan Asakir-i Hassa ve Asakir-i Mansure-yi Şahane alaylarında görevlendirilmek üzere toplam 3000 adet Ermeni baltacı neferi istenmiştir. Bu neferlerden Sivas sancağına isabet eden 660 nefer baltacıdan 500 adedinin Sivas ile birlikte Hafik kazasından, 80 neferin Sivasili kazasından, 80 neferin ise Yıldızeli kazasından karşılanması ayrıca Ermenilerden seçilecek bu 660 nefer güçlü kuvvetli baltacının, keskin baltalarıyla birlikte acele Konya'ya gönderilmesi emredilmektedir (SŞS 16: 27/1).

Selh-i Zilhicce 1247 (30 Mayıs 1832) tarihli fermanda ise daha önce gönderilen fermanda Anadolu'da bulunan Asakir-i Hassa ve Mansure alayları hizmetinde kullanılmak üzere Hafikili kazasıyla birlikte Sivas kazasından 500, Yıldızeli kazasından 80 ve Sivasili kazasından 80 olmak üzere toplam 660 nefer Ermeni baltacının istenildiği ancak fermanın yazıldığı tarihe kadar 1 neferin bile orduya katılmadığı belirtilerek, Sivas Mütessellimi, Sivas, Hafik ve Yıldızeli kazası naibleri tenkit edilmiştir. Gönderilen yeni fermanda istenilen 660 adet baltacının ve bunların 6

aylık masrafları bedelinin bir an önce Ordu-yı Hümâyûn'a gönderilmesi istenmektedir (ŞŞS 16: 40/1). Bu durum hem asker toplama ve masraflarını karşılama konusunda eyaletlerin düştüğü durumu göstermesi hem de fermanların tekrar edilmesi nedeniyle merkezi otoritenin zayıfladığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

İsyan süresince Mehmet Ali Paşa için kullanılan elkablarda oldukça ilginçtir. İsyanın başlangıç döneminde "...hala Mısır Valisi El-Hac Mehmet Ali Paşa..." (ŞŞS 16: 3/1) denilirken daha sonra ise kendisi ve oğlundan "...Mısır Valisi sabık Mehmed Ali ve oğlu İbrahim nam şakiler..." (ŞŞS 16: 71/1) şeklinde bahsedilmiştir. İsyanın sona ermesinin ardından gönderilen bir fermanda yer alan "... Mısır Valisi düstureyn-i mükerrermeyn, müşireyn-i mufahhameyn nizamü'l-alem vezirim El-Hac Mehmed Ali Paşa ve oğlu vezirim İbrahim Paşa..." (ŞŞS 16: 122/2) şeklindeki ifade ise ilişkilerin normale döndüğünün en açık göstergesidir.

8.3. Orduya Lojistik Destek

Mehmet Ali Paşa isyanı sırasında asker talebinin yanı sıra ordunun ihtiyacına yönelik zahire ve iaşe talepleri de bulunmaktadır. Zahire talebiyle ilgili olarak defterde çok sayıda belge bulunmaktadır.

Örneğin 11 Safer 1248 (10 Temmuz 1832) tarihli belgede, Ordu-yı Hümâyûn'un zahire ihtiyacı için Sivas, Çorum, Divriği ve Amasya sancaklarına bağlı kazalardan istenilen 9375 müd buğday ve 3125 müd arpanın nakliye ücretine, halkın ricası üzerine, kile başına 10 kuruş zam yapılarak, 55 kuruştan 65 kuruşa çıkarıldığı bildirilerek, istenilen zahire Sivas'a bağlı kazalara yeniden taksim edilmiştir (ŞŞS 16: 56/1). Daha sonra ise mübaya'a ve nakliye bedeli olarak toplam 71070 kuruş ücret, verdikleri zahire miktarına göre Sivas mahallerinde bulunan kişiler tarafından ödenmiştir (ŞŞS 16:58/1).

Mehmet Ali Paşa isyanı sırasında Anadolu'da bulunan askerlerin iâşe ve konaklama ihtiyaçları da büyük sorun oluşturmuştur. 7 Rebiülahir 1248 (3 Eylül 1832) tarihli belgede Anadolu'da bulunan Asakir-i Mansure alayları ve birliklerinde görev yapan askerlerin aç ve sefil bir halde perişan oldukları ifade edilmiştir. Bu nedenle Sivas muhassılı ve Amasya mütesellimine gönderilen buyurulduda; Sivas ve Amasya bölgesinde bulunan askerlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve istirahat etmeleri için uygun haneler ve kahvehaneler bulunması istenmektedir (SSS 16: 68-69/2).

30 Eylül 1832 tarihli belgede ise Ordu-yı Hümâyûn bünyesinde bulunan 8. Süvari Alayı'na bağlı askerlerin Sivas'a sevk edilmesi ve bu askerlerin ikamet ve iâşelerinin Sivas mütesellimi tarafından karşılanması emredilmektedir (SSS 16: 78/1).

Trabzon valisi Osman Paşa'nın Sivas valisi de olmasının ardından Sivas'tan istenin zahire ve iâşe ihtiyaçlarında da artış görülmüştür. 26 Ekim 1832 tarihli fermanla Osman Paşa'nın maiyetindeki orduda bulunan çok miktardaki askerlerin, zahire, ağnam ve diğer ihtiyaçlarının Sivas'a bağlı kazalardan derhal karşılanması ve bu konuda kesinlikle gevşek davranılmaması emredilmektedir (SSS 16: 91/2). Bu fermanın ardından Osman Paşa tarafından gönderilen buyurulduda ise, Trabzon'dan Sivas'a gelen çok miktarda piyade ve süvari neferinin ihtiyaçları için; Sivas'a bağlı kazalardan her kilesi 100 kıyye olmak üzere 6000 Sivasi kile arpa ile 3000 adet semiz koyun ve 200 adet kara sığır istenmiştir (SSS 16: 90/1).

Orduda bulunan hayvanların ihtiyacı içinse Sivas'tan arpa talebinde bulunulmuştur. 1832 Kasım ayı başında gönderilen fermanla Anadolu'da bulunan Asakir-i Hassa ve Mansure alaylarında bulunan hayvanların yem ihtiyacı için yarısı eski yarısı yeni sene mahsulünden olmak üzere Sivas sancağına bağlı kazalardan 30000 kile arpanın yarısının gönderilmiş olduğu belirtilerek, diğer yarısı olan 15000 kile arpanın

yeni sene mahsulünden olmak üzere Sivas sancağına bağlı kazalardan toplanarak, Samsun iskelesine gönderilmesi emredilmiştir (ŞŞS 16: 91/1).

Bu arada zahire temini sırasında bazı yolsuzlukların yapıldığı da tespit edilmiştir. 15 Kasım 1832 tarihinde deftere kaydedilen ferman suretine göre, bazı ihtisap memurlarının padişahın emri dışında halktan fazla vergi tahsil ettikleri ayrıca vermeleri gerekenden ziyade arpa ve buğday topladıklarının rivayet edilmesinden dolayı, gerekli araştırmaların yapılması istenmiştir. Ayrıca padişahın rızası ve kanun dışında vergi toplayan memurların tespit edilmesi halinde derhal tutuklanarak İstanbul'a gönderilmeleri emredilmiştir. Fermanda bu memurlar hakkında en şiddetli cezaların uygulanacağı da özellikle belirtilmiştir. (ŞŞS 16: 92/1).

8.4. Askeri Belgeler

8.4.1 Ordudan İhraç ve Tekaüd Belgesi

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa isyanının Kütahya Antlaşması'yla sona ermesinin ardından Ordu-yı Hümayun'da görev yapan askerlerin durumlarına bakılarak ya izin verilmiş ya da ordudan ihraç edilmiştir (terhis). Ordudan ihraç ile ilgili sicilimizde 2 adet belge bulunmaktadır. Bunlardan birincisinde, Asakir-i Hassa-i Şahane piyade alayı 1. liva, dördüncü taburu 2. bölüğünün 3. onbaşısının 2. neferi Sivaslı Ali bin Hüseyin, talim yapmaya kudreti kalmadığından ordudan ihraç edilmiştir (ŞŞS 16: 143/1). Diğer belgede ise Asakir-i Hassa-i Şahane 2. livasının 2. taburunun 4. bölüğünün ikinci neferi olan Sivaslı İsmail bin Veli'nin, talim yapmaya kudreti kalmadığından ordudan ihraç edildiği belirtilmektedir (ŞŞS 16: 148/2).

Memuriyetten çekilme, işten ayrılma anlamlarına gelen tekaüd ise günümüzde "emeklilik" manasına gelmektedir. Asakir-i Mansure-yi Muhammediye ordusunda askerlik süresi zabitan ve neferler için 12 yıl olarak belirlenmişti. Bu sürenin sonunda

zabitan ve neferler en son aldığı maaşın yarısı oranında bir maaşla emekli edilmekteydi. Savaşlarda yaralananlara ise bu süreye bakılmaksızın en son aldıkları aylığın üçte ikisi veya durumuna bakılarak daha fazla bir oranda maaş bağlanıyordu (Yaramış, 2002: 701). Sicilde yer alan Gurre-i Muharrem 1250 (10 Mayıs 1834) tarihli belgede Asakir-i Hassa-i Şahane Süvari 1. livası 2. alayının 5. bölüğünün 4. onbaşının 2. neferi olan Sivaslı Hasan'ın muharebe sırasında attan düşerek sol kolundan yaralandığı bu nedenle kendisine 1249 senesi Cemaziye'l Ahir ayının 29. günü itibariyle, 25 kuruş emeklilik maaşı bağlandığı bildirilmektedir (SSS 16: 161/3). Yine aynı kişiye ait ferman kaydında ise "... merkûm dîni mübin yolunda ve uğur-ı padişâhânemde cansiperâne hizmet ve sadakat eylemiş olması hasebiyle..." ifadesinin ardından Sivaslı Hasan'ın memleketinde sefaletle düşmemesi için kendisinden 1 akçe dahi vergi alınmaması emredilmiştir (SSS 16: 161/4).

Tekaüd berâtları Osmanlı Devleti'nin rütbesi her ne olursa olsun askerlerine ne kadar büyük önem verdiğini ve savaşlarda yaralanarak zor durumda kalan askerlerin hayatlarını rahat bir şekilde idame ettirebilmeleri için gerekli tedbirleri aldıklarının en güzel kanıtıdır.

8.4.2. İzin Tezkireleri

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa isyanının sona ermesinin ardından muharip kuvvetlerde yer alan askerlere belirli sürelerde izin verilerek memleketlerine dönmelerinin sağlandığı görülmektedir. Asakir-i Mansure-yi Muhammediye Seraskerliği tarafından hazırlanan izin tezkireleri, askerlerin izin kullanacağı mahallin kadısına gönderilmiştir. Sicilde 12 adet izin tezkiresi bulunmaktadır. İzin tezkirelerinden 2 adedi çavuşlara, 4 adedi onbaşılara, 6 adedi ise neferlere aittir.

Tezkirelerde ilk olarak izin verilen askerin birliği ve rütbesi hakkında bilgiler yer almaktadır. Buna göre 12 askerden 11'i Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarına bağlı birliklerde görev yaparken sadece Sivaslı İbrahim bin Ali Asakir-i Şahane-i Hassa süvari birliğinde nefer olarak görev yapmaktadır (ŞŞS 16: 161/2). Tezkirelerde askerlerin birlik bilgileri ve rütbelерinin ardından memleketleri ve isimleri yazılmıştır. Burada dikkat çeken bir hususta bazı askerlerin isimleri yazılırken veled "oğlu" ifadesinin kullanılmasıdır. Örneğin Gurre-i Şaban 1249 (14 Aralık 1833) tarihli izin tezkiresinde (Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarından, 6 alayın 2. taburunun 6. bölüğünden 4. onbaşının 2. neferi olan Abdullah veled-i Mustafa...) ifadesi yer almıştır (ŞŞS 16: 140/3). Sicilde yer alan belgelerin çoğunda Müslümanlarla ilgili olarak "bin" ifadesi Gayrimüslümlerle ilgili kayıtlarda ise "veled" ifadesi kullanılırken izin tezkirelerinde Müslümanlar için "veled" kelimesinin kullanılması oldukça ilginçtir.

İzin tezkirelerinde askerlerin izin süreleri de belirtilmiştir. İncelediğimiz belgelerde izin süreleri 3 ay ile 6 ay sırasında değişmektedir. Bu sürelerin hangi kriterlere göre verildiği konusunda ise herhangi bir bilgi bulunmaktadır. Ancak izin sürelerinin askerde geçen ve muharebede geçirilen süre, komutanın tasarrufu ve iznin geçirileceği bölgenin uzaklığı gibi etkenlere göre belirlendiği söylenilebilir. İzin tezkirelerinin sonunda ise hem izni kullanan askere hem de iznin kullanıldığı mahallin yetkililerine uyarılar bulunmaktadır. Buna göre askerin izin süresinin bitiminde derhal birliğine katılması gerektiği hatırlatılmakta, bunun aksi durumunda kendisinin askeri kanuna göre cezalandırılacağı ifade edilmektedir. Ayrıca askerlerin izin süresini geçirmesinden o mahallin hâkim ve zabitanının sorumlu olacağı vurgulanmaktadır (ŞŞS 16: 154/2).

Tablo 16. Askerlere Verilen İzin Tezkireleri

İsmi	Birliği	Rütbesi	İzin Süresi
Abdullah veled-i Mustafa	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarından, 6 alayın 2. taburunun 6. bölüğünün, 4. onbaşılığı	Nefer	4 ay
Seyyid veled-i Habip	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarından, 6. alayın 2. taburunun 3. bölüğünün, 3. onbaşılığı	Onbaşı	3 ay
Hüseyin bin Hüseyin	Asakir-i Mansure Alaylarından 6. alayın, 2. taburunun, 3. bölüğünün, 8. onbaşılığı	Nefer	4 ay
Ahmed veled-i Ali	Asakir-i Mansure Alaylarından 20. alayın, 1. taburunun, 1. bölüğünün, 1. onbaşılığı	Nefer	4 ay
Ali veled-i Bekir	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarından 3 alayın, 1. taburunun, 4. bölüğünün, 2. onbaşılığı	Nefer	5 ay
Osman veled-i Ali	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye Alaylarından 7. alayın, 1.taburunun, 5. bölüğünün, 2. onbaşılığı	Onbaşı	5 ay
Sivaslı Halil	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye livalarından, 2. livanın, 2. taburunun, 3. bölüğü	Çavuş	6 ay
Sivaslı Veli	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye 5. Alayının, 3. taburunun, mümtaz bölüğü	Çavuş	5 ay
Mustafa veled-i Himmet	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarından 3. alayın 4. taburunun 1. bölüğünün, 2. onbaşılığı	Nefer	6 ay
İbrahim bin Ali	Asakir-i Hassa-i Şahane Süvari 2 livasının 2. alayının 1. taburunun, 1. onbaşılığı	Nefer	3 ay
İsmail veled-i Hasan	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarından 6. alayın, 1. taburunun, 3. bölüğünün, 2 onbaşılığı	Onbaşı	4 ay

Feyzullah Abdurrahman	veled-i	Asakir-i Mansure-yi Muhammediye alaylarından; 6. alayın, 2. taburunun 3. bölüğünün, 2. onbaşılığı	Onbaşı	5 ay
--------------------------	---------	---	--------	------

8.5. Asayiş Sorunları

8.5.1. Firari Askerler

Mehmet Ali Paşa isyanı sırasında devletin en büyük sorunlarından biri de firari askerler olmuştur. Firari askerlerle ilgili olarak defterimizde 3 adet belge bulunmaktadır. 1832 yılında Anadolu'nun orta koluna kadar gelen bölgelerde bulunan vezir, vali, kadı ve naiplere gönderilen fermanda, Ordu-yı Hümayun'da bulunan askerlerden bazılarının firar ettiğinin tespit edildiği, bu askerlerden kaza, nahiye ve köylerde gizlenmiş olanlar tespit edilirse, derhal yakalanarak Konya'ya gönderilmesi emredilmektedir (ŞŞS 16; 66/2).

Yine 1832 tarihinde Bolu'dan Sivas'a kadar olan bölgede bulunan kazaların idarecilerine gönderilen buyurulududa ise Ordu-yı Hümayun'da görev yapan askerlerden bazılarının firar ederek memleketlerine kaçtıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle yanlarında izin belgeleri bulunmayan firari askerlerin bulunarak bir an önce Ordu-yı Hümayun'a gönderilmesi emredilmektedir (ŞŞS 16: 103/2).

Firari askerle ilgili son belgede ise Diyarbakır Valisi İshak Paşa, Sivas Mütesellimi Himmetzade Es-Seyyid Said ve Amasya sancağı Mütesellimi Hafız Hasan'a gönderilen Evahir-i Cemaziyelevvel 1248 (1832 yılı Ekim ayı sonları) tarihli fermanda, Arapkir, Amasya ve Şarki Karahisar sancaklarıyla Sivas sancağına bağlı bazı kazalardan Asakir-i Mansure alaylarına katılan bazı neferlerin ordudan firar ettikleri bildirilmiştir. Ayrıca firari neferlerin kesinlikle himaye edilmemesi ve firari oldukları tespit edilenlerin, derhal alaylarına intikalinin sağlanması emredilmektedir. Bununla

birlikte bulunamayan firari neferlerin yerine genç, cesaretli ve savaşmaya muktedir neferlerin gönderilmesi de emredilmiştir (SŞS 16: 110/3).

Daha önce belirttiğimiz gibi Mehmed Ali Paşa isyanı sırasında orduya Gayrimüslim neferler de katılmıştır. Bu neferlerden firar edenlerin yakalanıp orduya teslim edilmesi yerine bedellerinin ödenmesi istenmiştir. 19 Cemaziyevvel 1248 (14 Ekim 1832) tarihli fermanında Sivas, Hafik ve Yıldızeli kazalarından toplam 660 adet Ermeni baltacı neferi istenildiği ancak bunlardan 620 neferin orduya katılırken, 40 neferin gönderilmediği 32 neferin ise ordudan firar ettiği ifade edilmektedir. Bu nedenle orduya katılmayan veya firar eden 72 baltacı amelesinin ücreti olarak nefer başı 355 kuruştan toplam 25200 kuruşun acilen Ordu-yı Hümâyûn hazinesine gönderilmesi emredilmektedir (SŞS 16: 84/1).

Türk milleti için askerlik görevinin kutsal sayıldığı ve ordudan firar etmenin büyük suç olduğu düşünülürse bu tür firar olayları devletin içinde bulunduğu kötü durumu açıkça ortaya koymaktadır.

8.5.2. Eşkîyalık Faaliyetleri

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın isyanı sırasında Anadolu'da büyük bir güvenlik zafiyeti ortaya çıkmıştır. Sancaklarda bulunan askerlerin büyük kısmının Ordu-yı Hümâyûn'a destek vermek için buldukları bölgelerden ayrılması neticesinde eşkiyalar aradıkları fırsatı bulmuştur. 3 Zilhicce 1247 (4 Mayıs 1832) tarihli belgede Sivas, Bozok ve Kırşehir sancaklarında ortaya çıkan eşkiyaların fukaraya ve acizlere zulüm ettiği bildirilmektedir. Bu nedenle Sivas Mütesellimi ile Sivas sancağına bağlı kazaların kadıları ve naiplerine gönderilen fermanında eşkiyalara karşı gerekli önlemlerin alınarak halkın korunması emredilmiştir (SŞS 16: 32/2).

8.5.3. Sürgün ve İtlak Emirleri

Osmanlı Devleti'nde devlete karşı itaatsizlik ve görevi kötüye kullanma gibi durumlarda kişiye sürgün cezası verilir. Sürgün cezası alan kişilerin daha sonra affedilerek eski görevlerine veya memleketlerine dönmesine izin verilmesine ise itlak "salıverme" denirdi. İncelediğimiz defterde 1 adet sürgün, 2 adet ise itlak emrine ilişkin kayıt bulunmaktadır. Sürgün emriyle ilgili olarak 22 Ramazan 1249 (2 Şubat 1834) tarihinde sicile kaydedilen bir ferman suretinde Çemişgezek Kazasına tabi Hodya köyü ahalisinden Kara İsmailoğlu İbrahim'in kendi halinde biri olmayıp fukaraya zulüm ettiği tahkik edildiğinden Sivas'a sürülmesi emredilmiştir (ŞŞS 16: 167/2).

İtlak emriyle ilgili olan kayıtlardan bir tanesi Müslüman'a diğeri ise bir Gayrimüslim'e aittir. 11 Recep 1248 (4 Aralık 1832) tarihli belgeye göre, Basra Valisi Mehmed Paşa'nın kethüdalığını yaparken, emirlere karşı gelen Kamil Bey, nefisini terbiye etmesi için Sivas'a gönderilmiştir. Daha sonra Basra Valisi'nin olumlu yönde görüşü üzerine Kamil Bey'e padişah tarafından merhamet edilerek, affedilmiştir (ŞŞS 16: 97/3). 13 Safer 1247 (12 Temmuz 1832) tarihli belgede ise Artin isimli bir zimmînin itlak emri yer almaktadır (ŞŞS 16: 53/2). İstanbul'da ikamet eden ve esnaflık yapan Artin, esnaf nizamnamesine uymadığı için cezalandırılarak, Sivas'a gönderilmiştir. Ancak kendisi Sivas'ta ailesi de İstanbul'da perişan durumda olduklarından padişah tarafından affedilmiştir.

Bu bilgilerden anlaşılacağı üzere sürgün cezası emirlere karşı gelen devlet görevlileri, kurallara uymayan esnaf ve buldukları bölgede fitneye sebep olan şahıslara verilmektedir. Sürgün cezası bir nevi terbiye sayılmış ve iyi hali görülenler daha sonra affedilerek eski görevlerine veya memleketlerine dönmüşlerdir. Burada dikkat çeken bir husus ise Sivas'ın bir sürgün yeri olarak kayıtlara geçmesidir. Ancak

Basra ve İstanbul'un, Sivas'a olan uzaklıkları ve o dönemki ulaşım şartları düşünüldüğünde, şehrin sahip olduğu olumsuz şartlardan çok sürgün edilen kişilerin memleketlerine uzak bir konumda olması dolayısıyla tercih edildiği düşünülebilir.

8.5.4. Mürur Tezkiresi

Mürur tezkiresi memleket içinde seyahat yapmaya yarayan vesikadır. Memleket dışına seyahat yapanlara pasaport vilayetler arasında seyahat yapanlara ise mürur tezkiresi verilirdi. Nüfus cüzdanında bulunan kişisel bilgilerin yer aldığı mürur tezkirelerinde ayrıca kişinin nereye ve niçin gittiği hususları da kayıt edilirdi (Pakalın, 1983: 588).

Yeniçeri Ocağının kaldırılmasının ardından özellikle İstanbul'da güvenlik ve asayişini temin etmek gerekiyordu. Bunun için İstanbul'da bulunan ve kim oldukları ve ne işle uğraştıkları belli olmayan kişiler, ziraatla ve diğer işlerle uğraşmaları için memleketlerine gönderilmiştir. Ancak bu kişilerin İstanbul'a geri dönmek isteyecekleri hesaba katılarak mürur tezkiresi uygulamasına büyük önem verilmiştir (Sezer, 1996, 227).

Defterimizde mürur tezkiresi ile ilgili 2 adet kayıt bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak 1832 yılında gönderilen fermanda Anadolu ve Rumeli taraflarında bulunan Müslim veya Gayrimüslim her kim olursa olsun bir kazadan diğer kazaya gidenlere, kendisinin ve ikamet ettiği kazanın ismi ile gideceği kazada kalacağı müddetin yazılı olduğu tezkire verilmesi istenmiştir. Ayrıca tezkiresiz dolaşanlar hakkında gerekli tedbirlerin alınması emredilmiştir (SSS 16: 49/2).

Sadaret kaymakamı Ahmet Hulusi tarafından Anadolu'nun orta kolunda bulunan eyalet ve vilayetlerin kadı ve naiplerine yazılan mektupta ise daha önce gönderilen

fermana rağmen bazı kişilerin yanlarından mürur tezkiresi olmadan seyahat ettiklerinin belirlendiği ifade edilmiş ve bundan sonra bu konuya hassasiyet gösterilmesi istenmiştir (SSS 16: 63/2) .

Mürur tezkireleri üzerinde bu kadar önemle durulmasının sebebi, asi vali Mehmet Ali Paşa'ya karşı kurulan orduda sık sık yaşanan firar olaylarını engellemek olabilir. Ayrıca bazı insanların izinsiz olarak İstanbul'a girdikleri de bilinmektedir. Örneğin 1834 yılında Eğin kazası naibine gönderilen buyurulduda; bazı insanların izin belgesi olmadan dolaştıkları, hatta İstanbul'a kadar gelip dilencilik yaptıkları ve sayılarının giderek arttığı ifade edilerek, gerekli tedbirlerin sıkı bir şekilde alınması emredilmiştir (Canpolat-Aksın 2007: 277).

9. BULGULAR

Üzerinde çalıştığımız 16 Numaralı Sivas Şer'ıye Sicili 1831–1834 yıllarına ait olup Sivas'ın o dönemdeki sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve askeri hayatı ile ilgili oldukça önemli belgeleri içermektedir.

İncelediğimiz dönemde Sivas, Osmanlı Devleti'nin 29 eyaletinden biri olup, merkez ile birlikte Amasya, Bozok, Çorum, Canik, Divriği ve Arapkir sancaklarından oluşuyordu. Eyaletin merkezi konumundaki Sivas sancağına bağlı 24 kaza bulunmaktaydı. Sivas eyaleti vezir rütbesindeki vali tarafından yönetilirken sancaklar mütesellimler tarafından idare edilmekteydi. Dönemin Sivas valileri Osman Paşa ve Mehmet Reşit Paşa'dır. Himmetzade Said Ağa mütesellimlik, İbrahim Said Ağa ise mütesellimlik ve muhassıllık görevlerinde bulunmuştur. Sivas sancağındaki diğer bir üst düzey yönetici ise kadıdır. Kadının hâkimlik görevi dışında kazanın idaresi ve merkezle yazışmaların sağlanmasında da önemli görevleri olduğu anlaşılmaktadır.

Şehrin fiziki unsurlarına baktığımız zaman nefis-i Sivas olarak tabir edilen şehir merkezinde 58 adet mahalle bulunmaktadır. Özellikle cami ve mescitlerin etrafından gelişen mahallelerden bazıları sınırlarını olmasa bile isimlerini bugün bile muhafaza etmektedir. Sivas evleri genel olarak haremlik ve selamlık üzere planlanmıştır. Evlerin birçoğu bodrum, zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Kiler ve ocaklar zemin katta bulunurken birinci kat ise oturma mekanlarıdır. Evlerin fiyatları ise bulunduğu mahallenin konumu ve fiziki özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Örneğin Örtülüpınar mahallesinde bulunan ve 2 adet odadan oluşan bir ev 170 kuruşa (ŞŞS 16: 9/2) satılırken, Pazar mahallesinde bulunan ve 3 adet kış evi, 3 göz anbar, üst katta 3 adet oda, bir miktar havlu ve 1 lüle çeşmeden oluşan ev 6000 kuruşa (ŞŞS 16: 151/1) satılmıştır.

Defterimizde evlilik ve boşanma ile ilgili hiçbir kayıt bulunmaması özellikle aile yapısı ilgili yaptığımız değerlendirmelerde bizleri biraz da olsun kısıtlamıştır. Ancak tereke kayıtları bizlere bu konuda büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Terekelerde Müslüman erkeklerin borçlar hanesinde yer alan mehir kayıtlarına göre Sivas'ta kadınlara verilen mehir miktarı 100-350 kuruş arasında değişmektedir. Belgelere göre Sivas halkı arasında çok eşlilik oranının diğer araştırmalara oranla oldukça yüksek çıkması ise ilginçtir. Terekelerden çıkardığımız istatistikler toplumda çok eşliliğin sebebinin çocuk sahibi (özellikle erkek) olma isteği olduğunu göstermektedir. Ayrıca çok eşlilikle, kişinin maddi durumu arasında bağlantı kuramadık. Ancak defterde evlilikle ilgili kayıtların bulunmaması incelediğimiz tereke sayısının yeterli olmaması bu konuda kesin yargılara varmamızı engellemektedir. Ailelerde çocuk sayısı ilgili yaptığımız değerlendirmede dönemin Anadolu şehirlerinde yapılan araştırmalara oldukça yakın oranlar tespit ettik. Müslüman ailelerde çocuk sahibi olan ailelerin

çoğunluktadır (%89). Ayrıca ailelerin %80'i 1-4 arasında çocuğa sahipken ortalama çocuk sayısı ise 2,47'dir. Yine 1839-1841 yılları arasındaki tereke kayıtları incelenerek yapılan çalışmada ise ortalama çocuk sayısı 2,79 olarak belirlenmiştir. Tokat'ta ise bu oranın yaklaşık % 2 olduğu görülmektedir.

Sivas'ta Müslim-Gayrimüslim ilişkilerinin olumlu yönde seyrettiği, karşılıklı alış-veriş, birbirlerine şahitlik etme, borç alıp verme yönünden iki toplumun karşılıklı güvene dayanan bir barış ortamında yaşadığı anlaşılmaktadır. Giyim ve gündelik hayatta kullanılan eşyaların iki toplumda büyük oranda benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Defterde yer alan vakfiyeler ise bizlere Sivas'ta kurulan vakıfların, kurucuları, vakfedilen mallar ve vakıf şartları konusunda bilgiler sunmaktadır. Buna göre vakıf kurucularının çoğu toplumsal statüye ve belli bir maddi gelire sahip kişilerden oluşmaktadır. Vakfedilen mallar ise genellikle ev, dükkan, bağ, bahçe- tarla ve nakit paradan oluşmaktadır. Vakıf gelirleri genellikle cami mescit gibi dini mekanların tamir ve bakımı, imam ve müezzinlere gelir sağlamak, özellikle mübarek gecelerde fakirlere ikramda bulunmak ve sebil olarak görülen çeşmelerin tamiri için kullanılmıştır.

Defterde Sivas'ın ekonomik yapısıyla ilgili belgelerde bulunmaktadır. Bu belgelerin çoğunluğunu merkezden gelen vergi emirleri ve bu vergilerin kadı tarafından Sivas'ta bulunan yerleşim birimleri, mahalle ve esnaflar arasında taksimine dair defterler oluşturmaktadır. Vergiler tekalif-i şer'iyeye ve tekalif-i örfiye olmak üzere ikiye ayrılmakta ve halktan belli kaideler altında toplanmaktadır. Tekalif-i şer'iyeye olarak toplanan vergilerin başında Gayrimüslim halktan toplanan cizye gelmektedir. Cizye ödemekle yükümlü Gayrimüslimler kendi aralarında sınıflandırılmakta ve edna gurubundan 12 kuruş, evsat gurubuna girenlerden 24 kuruş, ala gurubuna girenlerden

ise 48 kuruş cizye alınmaktaydı. Tekalif-i örfiye olarak ise salyâne ve tevzi' defterlerine göre halktan çeşitli miktarlarda ve dönemlerde vergi toplanmaktaydı. Bu vergilerin toplanması sırasında yaşanan usulsüzlüklerin önüne geçilmesi amacıyla yöneticiler merkezden gönderilen fermanlarla sık sık uyarılmıştır. Şer'i vergilerden bir diğeri ise ağnam bedelidir. 1248 ve 1249 senelerinde ağnam bedeli olarak 5 kuruş ve mübaşiriye bedeli olarak 20'şer para belirlenmiş olup; Sivas sancağında 2500 adet ağnam bedeli olarak 12500 kuruş, mübaşiriye bedeli olarak ise 1250 kuruş olmak üzere toplam 13750 kuruş toplanmıştır.

Defterde Sivas'ta mülk alım-satımına dair çok sayıda belgede bulunmaktadır. Bu belgeler incelendiğinde mülk alım-satımlarının Müslüman ve Gayrimüslim halk arasında rahatlıkla yapıldığı, satışlarda Müslümanların daha çok satıcı Gayrimüslimlerin ise alıcı olduğu görülmektedir. Mülk fiyatları bizlere o dönemde Müslüman ve Gayrimüslim halkın ekonomik durumu hakkında da bizleri aydınlatmaktadır. Müslümanların sahip olduğu evlerle Gayrimüslimlerin sahip olduğu evlerin fiyatları arasında belirgin bir fark olduğu ortaya çıkmaktadır. Müslümanların sattıkları evlerin fiyatları 470 kuruş ile 5200 kuruş fiyat aralığında yer alırken, zimmîlerin sattıkları evlerin fiyatları 170 kuruş ile 6000 kuruş arasında değişmektedir. Yine Müslümanların sattıkları 13 adet evden sadece 4 tanesi 3000 kuruşun üzerinde bir değerle alıcı bulurken zimmîlere ait 10 evden 6 tanesinin değeri 3000 kuruşu geçmektedir. Bu durum Gayrimüslimlerin sahip oldukları zenginliğin yanı sıra yaşam standartlarının da oldukça yüksek olduğunun göstergesidir.

Ekonomiyle ilgili belgeler incelendiğinde Sivas ekonomisinin genel olarak tarım ve hayvancılığa dayandığı görülmektedir. Ordunun zahire ihtiyaçlarının önemli bir kısmının Sivas'tan karşılanması o dönemde Sivas'ta önemli miktarda buğday ve arpa

yetiştirildiğini göstermektedir. Ancak Mehmet Ali Paşa isyanı sırasında Sivas'tan sık sık istenilen zahire halkı zor durumda bırakmıştır. Bu olumsuz durum karşısında gönderilen ferman ve buyuruldularla özellikle fakir kişileri korumaya yönelik tedbirler alınmıştır. Tereke defterlerinin incelenmesi sonucunda ise Sivas'ta at, katır, merkeb gibi koşum hayvanlarının yanı sıra inek, öküz, camuş, koyun gibi etinden ve sütünden istifade edilen hayvanlar da yetiştirildiği anlaşılmaktadır.

II. Mahmut döneminde Sivas'ta 100'ün üzerinde esnaf gurubu yer almasına rağmen defterde sadece 30 adet esnaf gurubundan vergi alındığı görülmektedir. . Esnaf gurupları mesleki özelliklerine göre tasnif edildiğinde Sivas'ta yiyecek-içecek, dokuma ve deri sanayi, hizmet üretimi, inşaat, küçük imalat, maden, silah, nakliye, aydınlatma, kullanılmış eşya alım-satımı, gezici küçük tüccar gibi alanlarda faaliyet gösteren esnaflar olduğu ortaya çıkmaktadır. Defterde esnafların ürettikleri mal ve hizmetlerle ilgili narh tespiti yapılmasını emreden buyuruldular olmasına karşın narh fiyatlarıyla ilgili herhangi bir kayıt bulunmaktadır. Bu durum Sivas'ta satılan ürünlerin fiyatlarıyla ilgili bilgi sahibi olmamızı engellemektedir.

Ekonomiyle ilgili son tespitimiz ise Sivas'ın bakır nakliyesinde önemli bir rol oynadığıdır. Ergani madeninden çıkarılan ham bakır develere yüklenmekte ve önce Tokat kalhanesine getirilerek burada işlenmekte ardından Samsun iskelesine ulaştırılarak gemilerle İstanbul'a gönderilmektedir. Bakır nakliyesi ile ilgili olarak merkezden gönderilen fermanlarda yöneticilerin ve halkın yükümlülükleri hatırlatılmakta ve bu konuda kesinlikle gevşek davranılmaması emredilmektedir. Belgeler incelendiğinde bakır nakliyesi sırasında en büyük sorunun nakliye ücreti olduğu ve bu sorunun çözümü için zaman nakliye ücretlerine zam yapıldığı da görülmektedir.

Askeri açıdan da oldukça önemli bilgiler ihtiva eden defterde, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa isyanın önemli ayrıntılarına ulaşmak mümkündür. Buna göre asi vali ilk olarak nasihatlerle yola getirilmeye çalışılmış ancak bu yöntemle başarılı olunamayacağı anlaşılınca askeri tedbirlere başvurulmuştur. Osmanlı ordusunun, Mısır kuvvetleri karşısında önce Belen muharebesinde ardından da Konya muharebesinde bozguna uğramasının ardından başka çaresi kalmayan II. Mahmut, Mehmet Ali Paşa'ya istediklerini vererek bu konuyu en azından belirli bir süre rafa kaldırmıştır.

Bu isyan sırasında Osmanlı ordusunda zahire sıkıntısı baş göstermiştir. Bu nedenle orduda bulunan askerler ve hayvanların ihtiyacının karşılanması için bedelleri halka ödenmek üzere Sivas'tan büyük miktarda buğday ve arpa talep edilmiştir. Ancak zahire temini sırasında bazı yolsuzlukların tespit edilmesi ve halkın şikayetleri üzerine gönderilen fermanlarda yöneticiler uyarılmıştır. Mehmet Ali Paşa isyanı, Osmanlı merkezi otoritesindeki çöküntüyü de gözler önüne sermektedir. Özellikle asker talebine yönelik fermanların sık sık tekrarlanması ve orduda yaşanan firar olayları bunun en önemli kanıtı olarak görülebilir.

Defterde ayrıca Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından kurulan Asakir-i Mansure-yi Muhammediye ordusunun teşkilat yapısı hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır. Belgelere göre yeni orduda alay, tabur, bölük yapılanmasına gidilmiş ve muharip askerlere belirli süreler dahilinde izin tezkireleri verilmiştir. Ayrıca savaşta yaralanan zabitan ve askerlere tekaüd beratı verilerek bu kişilere hem maaş bağlanmış hem de vergilerden muaf tutulmuşlardır.

10. SONUÇ

16 Numaralı Sivas Şer'ıye Sicili esas alınarak hazırlanan bu tez çalışması, 1831–1834 yılları arasını kapsamaktadır. İdari, askeri ve sosyo-ekonomik alanda yüzlerce belgenin ışığında hazırlanan çalışmamız, bizleri adeta zaman tüneline 1830'lu yılların başındaki Sivas'a, kısa bir seyahate çıkarmaktadır.

Çalışmamız, Sivas'ın o dönemki yönetimi ve idarecileri, mahalle ve evler gibi şehrin fiziki unsurları, günlük yaşam ve kullanılan eşyalar, aile yapısı, ekonomik durum ve vakıflar gibi konularda bizleri aydınlatmaktadır. Ayrıca çalışmamızda, Sivas'ın Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı bir şehir olarak ön plana çıktığı görülmektedir.

Tez çalışmamızın ana kaynağı olan 16 Numaralı Sivas Şer'ıye Sicili, Sivas tarihi ile ilgili bilgiler ihtiva ettiği kadar, Tanzimat arifesinde Osmanlı Devleti'nde yaşanan değişim ve yenileşme süreci konusunda da bizlere ışık tutmaktadır. Tezimizde Tanzimat'la birlikte ortadan kaldırılan cizye ve müsâdere gibi uygulamaların nasıl yapıldığının yanı sıra Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından kurulan yeni ordunun teşkilat yapısı ve asi Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'ya karşı verdiği sınavın, önemli ayrıntılarını da bulmaktayız.

Çalışmamızın dikkatli bir süzgeçten geçirildikten sonra, Sivas tarihinin ve genelde Osmanlı tarihinin aydınlatılmasına bir nebze de olsun katkı sağlayacağını umut etmekteyiz.

11. KAYNAKLAR

- Açikel, A. ve A. Sağırılı (2005), “Tokat Şer’iye Sicillerine Göre Salyâne Defterleri (1771–1840)”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 41, İstanbul, s. 95–145.
- Akgündüz, A. (1988), Şer’iye Sicilleri, I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul.
- Aksan, V. H. (2010), *Kuşatılmış Bir İmparatorluk, Osmanlı Harpleri 1700-1870*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, (çev. Gül Çağalı Güven), İstanbul.
- Akyüz, J. (2005), “Evlenme Sözleşmesinin Önemli Bir Ögesi olan “ "Mehir" Hakkında Bazı Düşünceler”, *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.24, S.37, Ankara, s.212-230.
- Altan M. ve İpçioğlu M. (2009), “Şeriye Sicili Kayıtlarına Göre 1748-1749 Yıllarında Konya'da Aile”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.21, Konya, s.520-532
- Atalar, M. (1976), “ Şer’iye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), Ankara, s. 303-328.
- Berkes, N. (2007), *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Beşirli, M. (2005), *Orta Karadeniz Kentleri Tarihi, I, Tokat (1771–1853)*, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Yayınları, Tokat.
- (2004), “Tokat Bakır Kalhanesi'nin Yönetimi (1793-1853)”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 14, S.1, Elazığ, s.229-258.
- Bozpolat S. (2007), *Tanzimat'tan Önce Sivas'ta Gayrimüslimler*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.

- Canpolat, S. ve Aksın A. (2007), “1832-1840 Tarihli Eğin Şer’iye Sicili’nin Belge Özetleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Elazığ, C.17, S.1, Elazığ, s.275-300.
- Cin, H. ve A. Akgündüz (1990), *Türk Hukuk Tarihi*, I-II, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Demirel, Ö. (2000), *Osmanlı Vakıf Şehir İlişkisine Bir Örnek Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü*, TTK Basımevi, Ankara.
- (2006), *Osmanlı Dönemi Sivas Şehri -Makaleler-*, Sivas İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Sivas.
- (2007), “Sosyo-Ekonomik Açından Osmanlı Dönemi Sivas Ermenileri”, *Hoşgörü Toplumunda Ermeniler*, C.III, Erciyes Üniversitesi Yayını, Kayseri, s.491-502.
- (1998), *Osmanlı Dönemi Sivas Şehri ve Esnaf Teşkilatı*, Sivas Belediyesi Yayınları, Sivas.
- Devellioğlu, F. (2007), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara
- Doğan, İ. (2002), “Korumacılığın Geleneksel Kent Kültüründen Çıkarması Gereken Dersler”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C.35, S.1-2, Ankara, s.15-23.
- Ekinci, E.B.(2005), “Osmanlı Devleti’nde Mahkemeler ve Kadılık Müessesesi Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*,3(5), İstanbul, s. 417–439.
- Eren, E. (2008), *Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı Ve Mısır Meselesi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.

- Eser, M. (2009), *27 Numaralı Sivas Şer'iyeye Sicili (H.1267-1268/ M.1851-1822) Transkripsiyon-Değerlendirme*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya,
- Faroqhi, S. (2004), *Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak, Yaşamak*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Gedikli, F.(2005), “Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer'iyeye Sicilleri”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3(5), İstanbul, s. 187–213.
- Gökçe, T. (2007), “1831 Nüfus Sayım Sonuçlarına Göre Sivas sancağının Demografik Yapısı”, *Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri*, C.1, Sivas Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Sivas, s.221-257
- Halaçoğlu, Y. (2003), *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK Basımevi, Ankara.
- Hanılçe, M. (2009), *16 Numaralı Tokat Şer'iyeye Sicili Transkripsiyonlu Metni ve Değerlendirilmesi*, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat
- Hizmetli, Zehra. (2008), *1839-1841 Yılları Arasında Sivas'ta Aile Hayatı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- İnalcık, H. (2000), *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi (1300–1600)*, I, İstanbul.
- (1993), “Cizye”, *TDVİA*, VIII, İstanbul, s.45–48.

- Karagöz, M. (2009), “Ayıntab (Antep) A'yanı Es-Seyyid El-Hac Mehmed Ağa bin Es-Seyyid Battal Ağa'nın Terekesi”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.19, S.2, Elazığ, s.315-328.
- Karal, E. Z. (1999), *Osmanlı Tarihi (Nizamı Cedit ve Tanzimat Devirleri)*, C.V, TTK Basımevi, Ankara
- Karataş, M. (2006), 18-19. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Bazı Müsadere Uygulamaları, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi, C. 19, Ankara, s.220-237.
- Karpuz, E. (2002), “Anadolu Mutfağında Kullanılan Bakır Kaplar ve Osmanlı Dönemi Örnekleri”, *Türkler*, C.XII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s.425-432.
- Kaya. Ü. (2004), *60 Numaralı Sivas Şer'iyeye Sicili (h.1312-1314 / M.1895-1897) Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.
- Kıış, S. (2004), *Kavalalı Mehmed Ali Paşa Hadisesinde Konya Muharebesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Kıyık, M.H. (2006), *İslam Miras Hukukunda Kırk Hal ve İslam Miras Hukuk ve Medeni Kanunda Mirasın Mukayyesi*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van.
- Kurt, A. (1999), “Osmanlı Toplumunda Poligami”, *Osmanlı*. C.5, Ankara, s. 397-406
- Kütükoğlu, M.S. (1994), *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Neşriyatı Yayınları, İstanbul.
- Lewis, B.(1998), *Modern Türkiye'nin Doğuşu*,(çev. Metin Kıratlı) TTK Basımevi, Ankara.
- Mumcu, A. (2007), *Osmanlı Devleti'nde Siyaseten Katl*, Phoenix Yayınevi, Ankara

- Ortaylı, İ.(2009), *Osmanlı Toplumunda Aile*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- (2006), *İmparatorluğun En Uzun Yılları*, Alkım Yayınevi, İstanbul
- (2001), “Osmanlı Devletinde Kadı”, *TDVİA*, 24, İstanbul, s.69-73.
- Ostrogorsky, G. (19959, *Bizans Devleti Tarihi*, (çev. Fikret Işıltan), TTK Basımevi, Ankara
- Öztuna, Y. (1994), *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.5, Ötüken Neşriyat, İstanbul
- Pakalın, M.Z. (1983), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-II-III, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Pamuk, Ş. (2009), *Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sezer (Feyzioğlu), H. (1997), Yeniçeri Ocağı'nın Kaldırılışının Taşradaki Yansıması, Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi, C.19, S.30, Ankara, s. 216-238.
- Shaw, S. J. - Shaw, E. K. (2000), *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, (çev. Mehmet Harmancı), e Yayınları, İstanbul.
- Şimşek, M. (?), “Osmanlı Cemiyetinde Para Vakıfları ve Üzerine Münakaşalar”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.27, Ankara, s. 207-220.
- Temel, N. (2004), *Sivas Şer'iyeye Sicillerinde Ceza Davaları (M.1792-1799)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.
- Turan, R. (1999), “Osmanlıların Kuruluş Yıllarında Çocuk“, *Osmanlı*, C.5, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s.483-488
- Uğur, Y. (2003), “Mahkeme Kayıtları (Şer'iyeye Sicilleri):Literatür Değerlendirmesi ve Bibliyografya”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.1, S.1, İstanbul, 305–344.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1988 A), *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, TTK Basımevi, Ankara.

- (1988 B), *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, TTT Basımevi, Ankara.
- Üçer, M. (2002), “Sivas'ta Eski Evler Oda Açma- Sıra Gezme- Herfene ve Sivas Evleri İçin Umut”, *Revak Dergisi*, 2002, Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü Yayınları, Sivas, s.199-208.
- Yalçın, T. (2002), *Sivas'ın İki Yılı (1821-1822 Yılları 12 Numaralı Şer'iyeye Sicil Defterine Göre)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.
- Yaramış, A. (2002), “Yeniçeri Ocağının Kaldırılması ve Yerine Asakir-i Mansure-yi Muhammediye Ordusunun Kurulması”, *Türkler*, C. 12, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 697-702
- Yıldırım. Z. (2004), *1239-1240 Tarihli Sivas Şer'iyeye Sicili (Değerlendirme ve Transkripsiyon)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.
- Yıldız, C. (2002), “Türk Kültür Tarihinde Kahve ve Kahvehane”, *Türkler*, C.X, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 635-639.
- Yücel, E.S. (2008), *Salname-i Vilayet-i Sivas*, Buruciye Yayınları, Sivas.
- Yüksel, A. (2009), *Osmanlı Sefer Organizasyonlarına Taşradan Bir Bakış: Sivas Şehrinde Sefer Hazırlıkları (1787-1850)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.

İnternet Siteleri

www.tdk.org.tr (Türkçe sözlüklerin karşılıkları için)

www.ttk.org.tr (Hicri tarihlerin miladi karşılıkları için)

12. EKLER

Sayfa No / Belge No : 1/1

Belgenin Konusu : Tembih

Belgenin Tarihi : 7 Rebî-ül-evvel 1247 - 16 Ağustos 1831

Özet : Mütevellizade Ömer Bey'in dinen yasaklanan şarap, rakı, esrar ve afyon gibi şeyleri kullandığı belirlenmiştir. Ancak Ömer Bey, bundan sonra bu tür zararlı maddeleri kullanmayacağına dair söz vermiştir. Ömer Bey bu maddeleri kullanmaya devam ederse elinde bulunan mukataa ve akarlara Sivas valisi tarafından el konulacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Ömer Bey'in sözünde durup durmadığının belirlenmesi için ağabeyi Osman Bey kendisine nazır tayin edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 2/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : Gurre-i Cemâzi-yel-âhir 1247 - 7 Kasım 1831

Özet : Ağcabölge mahallesi sakinlerinden Marmıye bint-i Serkiz, 1 bab kış evi, 1 miktar arsa, 1 bab küçük fırın damı ve uzun havludan oluşan evini, 950 kuruşa Artin, Mardros ve Simon adlı zimmîlere satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 2/2

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : 25 Receb 1247 - 30 Aralık 1831

Özet : Der-saâdet'e gönderilen tevzi defterine göre Hafik nahiyesine, 1247 senesi Receb ayı itibariyle 21400 kuruş isabet etmiştir. Gönderilen fermanda, bu

meblağa kesinlikle bir akçe bile zam yapılmaması ayrıca tahsildariye adı altında ilave akçe alınmaması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 2/3

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Şa'bân 1247 - 7 Ocak 1832

Özet : Üryan-ı Müslim mahallesinde ikamet eden Simon ölmüştür. Mirası; zevcesi Serçük, oğlu Agop ve kızı Marmiye arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 3/1

Belgenin Konusu : Asker talebine dair ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Mısır Valisi El-Hac Mehmed Ali Paşa ile Sayda Valisi Abdullah Paşa, padişahın emirlerini dinlemeyerek muharebeye tutuşmuşlardır. Kendilerine her kadar nasihat ve tembihat yapıldıysa da iki vali de emirlere uymayarak aralarındaki sorunu devam ettirmişlerdir. Bu gelişmeler üzerine Mehmed Ali Paşa'ya kara ve deniz kuvvetlerini Sayda'dan çekmesi, Abdullah Paşa'ya ise Mısır'ın işlerine karışmaması emredilmiştir. Ancak Mehmed Ali Paşa, bu emri dinlemeyerek düşmanca hareketlerine devam etmiştir. Bu nedenle tedbir olarak Rakka Valisi Mehmed Paşa'nın uhdesine Halep Valiliği görevi de verilerek Arabistan Seraskerli'ğine tayin edilmiştir. Sivas Mütesellimi Himmetzade Seyyid Said ile Sivas sancağına bağlı kazaların kadıları ve naiplerine gönderilen fermanda; Sivas sancağına bağlı kazalardan başlarında başbuğlarıyla birlikte külliyetli miktarda piyade ve süvari asker toplanarak, Serasker Mehmed Paşa'nın maiyetine katılması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 3-4/2

Belgenin Konusu : Asker talebine dair buyuruldu

Belgenin Tarihi : 13 Receb 1247 - 18 Aralık 1831

Özet : Daha önce gönderilen ferman ile Sivas sancağına bağlı kazalardan başlarında başbuğlarıyla birlikte külliyetli miktarda piyade ve süvari asker toplanarak, Serasker Mehmed Paşa'nın maiyetine katılmasının emredildiği ifade edilerek, talep edilen askerlerin biran önce Osman Paşa'nın maiyetine katılması istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 4-5/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 27 Receb 1247 - 1 Ocak 1832

Özet : Daha önce gönderilen ferman ile Hafik nahiyesine isabet eden 21400 kuruş, adı gecen nahiyeye bağlı köyler arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 5/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 27 Receb 1247 - 1 Ocak 1832

Özet :1247 senesi Muharrem ayı başından Receb ayı başına kadar 6 aylık masraf olarak 30000 kuruş ile Nakibu'l Eşraf Efendiye verilen tahsildariye 1110 kuruşun toplamı olarak 31110 kuruş, Sivas mahalleleri arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 6/1

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : 13 Şa'bân 1247 - 17 Ocak 1832

Özet : Der-saâdet'e gönderilen tevzi defterine göre nefs-i Sivas'a, 1247 senesi Receb ayı itibariyle 83000 kuruş isabet etmiştir. Gönderilen fermanda, bu meblağa kesinlikle bir akçe bile zam yapılmaması ayrıca tahsildariye adı altında ilave akçe alınmaması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 6-7/2

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Şa'bân 1247 - 19 Ocak 1832

Özet : Daha önce gönderilen ferman ile nefs-i Sivas'a isabet eden 83000 kuruşun; 30000 kuruşunun Sivas kazası ahalisi tarafından, 53000 kuruşunun ise kazada bulunan esnaflar tarafından ödenmesine karar verilmiştir. Ancak esnaflardan bazılarının perişan durumda olmaları nedeniyle 10000 kuruş, Hafik nahiyesi ahalisi üzerine ifraz edilmiştir. Geriye kalan 43000 kuruşu ise Sivas kazası esnafı arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 8/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 11 Şa'bân 1247 - 15 Ocak 1247

Özet : Oğlançavuş mahallesi ahalisinden Ömer, Osman ve Hüseyin, 2 bab küçük ve büyük oda, 1 miktar bahçe ve çeşmeden oluşan evlerini, Kuyumcu Nazik ve İstefen'a 3500 kuruşa satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 8/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 11 Şa'bân 1247 - 15 Ocak 1832

Özet : Tokmakkapı mahallesi sakinlerinden Seyyid Musa bin El- Hac Mehmed vefat etmiştir. Toplam 5077 kuruş 23 para tutarındaki mirası; zevceleri Nene bint-i Abdullah ve Saniye bint-i İbrahim isimli hatunlar ile oğulları Musa ve Sabri arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 9/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 13 Şa'bân 1247 - 17 Ocak 1832

Özet : Gökmedrese mahallesi sakinlerinden Eyüp bin Hüseyin, Örtülüpınar mahallesinde bulunan, 1 bab kış evi, bir miktar bahçe, bir miktar havlu ve yarım lüle çeşmeden oluşan evini, 1100 kuruşa, Mesir ve oğulları Murad, Artin ve Makdesi adlı nasranilere satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 9/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 13 Şa'bân 1248 - 17 Ocak 1832

Özet : Örtülüpınar mahallesinde ikamet eden Makdesi Mesir oğlu Mesir, 2 bab fevkani odadan oluşan evini, 170 kuruşa Korkin isimli zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 9/3

Belgenin Konusu : Asker taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Şa'bân 1247 - 19 Ocak 1832

Özet : Halebü'ş-Şehba Valisi Mehmed Paşa'nın maiyetinde görevlendirilmek üzere istenilen 1000 adet süvari ve piyade nefer, Sivas, Çorum ve Divriği sancaklarına taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 10/1

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : 21 Şa'bân 1248 - 25 Ocak 1832

Özet : Sivas sancağına bağlı Hafik nahiyesi Kökdeyn köyünde Ermeni milletine ait olan kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab Efendi'den alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından binanın eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla tamiratına izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 10/2

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Sivas sancağına bağlı Hafik nahiyesi köylerinden Hanzar köyünde Ermeni milletine ait olan kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab efendiden alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından binanın, eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla tamiratına izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 10/3

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Sivas sancağına bağlı Hafik nahiyesi köylerinden Yarhisar köyünde bulunan Ermeni milletine ait kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab efendiden alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından binanın, eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla tamiratına izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 11/1

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Sivasili kazasına bağlı Bereberş köyünde bulunan Ermeni milletine ait kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab Efendiden alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından binanın eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla tamiratına izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 11/2

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Sivas sancağına bağlı Hafik kasabası köylerinden olan Koçhisar köyünde Ermeni milletine ait kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab Efendi'den alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından binanın, eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla tamirata izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 11-12/3

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Sivas sancağına bağlı Hafik nahiyesi kuralarından olan Kemis köyünde bulunan Ermeni milletine ait kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab Efendi'den alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla binanın tamiratına izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 12/1

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Sivas sancağına bağlı Hafik nahiyesi köylerinden olan Çimen Yenicesi köyünde bulunan Ermeni milletine ait kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab Efendi'den alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla binanın tamiratına izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 12/2

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Sivas sancağına bağlı Hafik nahiyesi köylerinden olan Horsane köyünde bulunan Ermeni milletine ait kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab

Efendi'den alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla binanın tamiratına izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 12/3

Belgenin Konusu : Kilise tamirine izin veren ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Receb 1247 - 1831 Aralık ayı ortaları

Özet : Sivas sancağına bağlı Hafik nahiyesi köylerinden olan Gavra köyünde bulunan Ermeni milletine ait kilise zamanla harap hale gelmiştir. Köy halkı kilisenin tamiri için izin talebinde bulunmuştur. Şeyhü'l İslam Es-Seyyid Abdülvahhab Efendi'den alınan fetva ve kilisede yapılan incelemelerin ardından eski ölçülerine sadık kalınması şartıyla binanın tamiratına izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 13/1

Belgenin Konusu : Kassam Defteri

Belgenin Tarihi : 19 Şa'bân 1247 - 23 Ocak 1832

Özet : Kabala mahallesi sakinlerinde Ali bin Mehmed vefat etmiştir. Toplam 4527 kuruş tutarındaki mirası; Hamiye bint-i Mehmed ile kız kardeşi Medine arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 13/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 25 Şa'bân 1247 - 29 Ocak 1832

Özet : Kılağuz mahallesi sakinlerinden Derviş Süleyman bin El-Hac İsmail vefat etmiştir. 3720 kuruş tutarındaki mirası; zevcesi Emine bint-i Ali ve erkek kardeşi Nasuh arasında paylaştırılmıştır.

Sayfa No / Belge No : 14/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 27 Şa'bân 1247 - 31 Ocak 1832

Özet : Ece mahallesi sakinlerinden Bekir bin Mehmed vefat etmiştir. 1413 kuruş tutan mirası; zevcesi Arife bint-i Mahmud, küçük oğlu Mehmed ve küçük kızı Rabia ve büyük kızı Fatma arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 15/1

Belgenin Konusu : Asker Taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Ramazân 1247 - 5 Şubat 1832

Özet : Halebü's-Şehba Valisi Mehmed Paşa'nın maiyetinde görev yapmak üzere Sivas Divriği ve Çorum sancaklarından istenen yarısı piyade yarısı ise süvari 1000 nefer askerden 500 adet piyade adı geçen sancaklara taksim edilmiştir. 500 nefer piyade askerden 323 adeti Sivas, 126 adeti Çorum ve 51 adeti ise Divriği sancağından karşılanmıştır.

Sayfa No / Belge No : 15/2

Belgenin Konusu : Asker Talebi

Belgenin Tarihi : 5 Ramazân 1247 - 7 Şubat 1832

Özet : Sivas, Çorum ve Divriği mütesellimlerine gönderilen fermanda; Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa ve Sayda Valisi Abdullah Paşa arasındaki savaşın ardından görevlendirilen Halep ve Rakka Valisi Mehmed Paşa'nın ordusuna katılmak üzere Sivas, Çorum ve Divriği sancaklarından başbuğlarıyla birlikte 1500 adet piyade ve süvari askerin acele gönderilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 16/1

Belgenin Konusu : Asker Taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Ramazân 1247 - 7 Şubat 1832

Özet : Halebü'ş-Şehba Valisi Mehmed Paşa'nın ordusunda istihdam edilmek üzere istenilen 1500 nefer süvari ve piyade asker, Sivas, Çorum, Divriği sancaklarına taksim edilmiştir.

Sivas sancağı	:	646 piyade	323 süvari
Çorum sancağı	:	252 piyade	126 süvari
Divriği sancağı	:	102 piyade	51 süvari
Toplam	:	1000 piyade	500 süvari

Sayfa No / Belge No : 16-17/2

Belgenin Konusu : Asker taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Ramazân 1247 - 7 Şubat 1832

Özet : Mehmed Paşa'nın ordusunda istihdam edilmek üzere istenilen 1000 nefer piyade ve 500 nefer süvariden Nefs-i Sivas'a isabet eden 47 nefer piyade, Sivas mahallelerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 17/1

Belgenin Konusu : Tarla davası

Belgenin Tarihi : 15 Ramazân 1247 - 17 Şubat 1832

Özet : Davaya konu olan tarlanın Ömer Ağanın tasarrufuna verildiği, kimsenin kendisine müdahale etmemesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 17/2

Belgenin Konusu : Tarla davası

Belgenin Tarihi : 13 Ramazân 1247 - 15 Şubat 1832

Özet : Tokat şehri ahalisinden Hüseyin bin Ömer Turhal kazasında bulunan tarlanın tasarrufu konusunda mahkemeye başvurmuştur. Yapılan araştırmalar ve verilen ifadeler sonrasında davaya konu tarlanın Ömer Ağa'ya ait olduğu tespit edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 17/3

Belgenin Konusu : Vakıf davası (İstibdal)

Belgenin Tarihi : 7 Ramazân 1247 - 9 Şubat 1832

Özet : Zilkar mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Ali isimli hatun daha önce 2 bab fevkani oda, odunluk, ambar, bir miktar havlu ve ile içerisinde 1 bab fevkani oda, kiler, yine 1 bab oda ve miktar bahçeden oluşan evini vakfetmiştir. Ancak vakfedilen ev harap olduğundan kimse kiralamak istememekte ve Hatice hatunun da evin tamirine gücü yetmemektedir. Bu nedenle evin, Seyyid Ömer Ağa'ya ait iki adet dükkan ve üzerine verilecek 200 kuruşla değiştirilmesi talep etmektedir.

Sayfa No / Belge No : 18-19/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Ramazân 1247 - 17 Şubat 1832

Özet : Tokmakkapu mahallesi sakinlerinde Ali bin Hacı Fazlızade Es-Seyyid El-Hac Ali vefat etmiştir. Mirası zevcesi Fatma, babası El-Hac Ali ve annesi

Asiye arasında taksim edilmiştir. El-Hac Ali de vefat etmiş olup toplam 7399 kuruş olan mirası zevcesi Asiye ve küçük oğlu Abdurrahman arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 19/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 17 Ramazân 1247 - 19 Şubat 1832

Özet : Hacı Zahid mahallesi sakinlerinden Es-Seyyid Ahmed bin İbrahim mahallede sahibi olduğu bahçeyi vakfetmiştir. Vakfedilen bahçenin icara verilmesinden elde edilecek paranın bir kısmının bahçenin bakımı için, yıllık 6 kuruşun mübarek gecelerde ve bayram günlerinde mahallede bulunan caminin ihtiyaçları için 6 kuruşun ise caminin hizmetinde bulunan kişilere verilmesini şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 20/1

Belgenin Konusu : Nüfus sayımı ilgili ferman

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Muharrem 1247 - 1831 yılı Haziran ayı sonları

Özet : Gönderilen fermanda Sivas'a bağlı kazalar, kasabalar ve köylerdeki yerleşik halk ve ikamet eden kişilerin Müslüman veya Gayrimüslim olmasına bakılmadan kendilerinin ve oturdukları yerlerin isimlerinin tespit edilerek kayıt altına alınmaları emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 21/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 13 Ramazân 1247 - 15 Şubat 1832

Özet : Temürcülerardı mahallesinde ikamet eden Zakar veledi Ovannes ölmüştür. Toplam 410 kuruş tutarındaki mirası; zevcesi Sara, kızları Karen ve Anna ile erkek kardeşi Karabet ve kız kardeşi Manuş arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 21/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 13 Ramazân 1247 - 15 Şubat 1832

Özet : Akdeğirmen mahallesi sakinlerinden Mustafa bin Halil vefat etmiştir. Toplam 1528 kuruş olan mirası; zevcesi Fatma, diğer Fatma, küçük oğlu Abdurrahman, kızları Hatice, Mevlüde ve diğer Hatice, Şerife ve Zeynep arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 21/3

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Ramazân 1247

Özet : Pazar mahallesinde ikamet eden Tütüncü Bogos veled-i Samil ölmüştür. Toplam 2307 kuruşluk mirası; zevcesi Eyrün ile kızları Antaran, ve Üskük arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 22/1

Belgenin Konusu : Naib tayini

Belgenin Tarihi : Gurre-i Şevvâl 1247

Özet : Mevlana Es-Seyyid Ahmed Efendi, 1247 senesi Şevvâl ayı itibariyle Sivas kazasına kadı olarak tayin edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 22/2

Belgenin Konusu : Kadı tayini

Belgenin Tarihi : Gurre-i Şevvâl 1247

Özet : Mevlana İbrahim Edhem Efendi'nin 1247 senesi Şevvâl ayı guresinden itibaren Sivas kadısı olduğuna dair kazasker buyuruldusu.

Sayfa No / Belge No : 23/1

Belgenin Konusu : 400 adet deve talebine dair ferman

Belgenin Tarihi : 21 Şevvâl 1247 - 24 Mart 1832

Özet : Gönderilen fermanda; Anadolu'da bulunan Âsakir-i Mansûre alaylarının hizmetinde kullanılmak üzere Sivas sancağında 400 adet devenin acilen orduya gönderilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 23/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Şevvâl 1247 - 24 Mart 1832

Özet : Üryan-ı Müslim mahallesinde ikamet eden Gabriel veledi Ohan ölmüştür. 2323 kuruşluk mirası zevcesi Eyran bint-i Kesbar, Ruyet, Bayros ve Bogos ile kızları Hemuse, Peyrak, Yarebek adlı nasraniler arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 24/1

Belgenin Konusu : Asker talebine dair buyuruldu

Belgenin Tarihi : 9 Şevvâl 1247 - 12 Mart 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla bazı sancaklardan istenilen askerlerin tamamının gönderilmediği ifade edilerek bakaya kalan askerlerin biran önce gönderilmesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 24/2

Belgenin Konusu : Deve ve mübaşiriye bedeli taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Rebiü'l Evvel 1247 - 6 Nisan 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Âsakir-i Mansûre alaylarının hizmetinde kullanılmak üzere istenilen 400 adet deve ve bu konuda mübaşir tayin edilen Raşid Ağa'nın hizmet-i mübaşiriye bedeli ve diğer masrafları olarak 17500 kuruş Sivas sancağına bağlı kazalar arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 25/1

Belgenin Konusu : Eşkinci Deli Hüseyin'e ait kassam defteri

Belgenin Tarihi : 25 Şevvâl 1247 - 28 Mart 1832

Özet : Akdeğirmen mahallesi sakinlerinden Eşkinci Hüseyin bin Yusuf vefat etmiştir. Toplam 4886 kuruş tutarındaki mirası; zevcesi Fatma bint-i Hüseyin, büyük oğlu Hasan ve küçük kızı Kezban arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 25/2

Belgenin Konusu : Miras tespiti

Belgenin Tarihi : 7 Zi-l-ka'de 1247 - 8 Nisan 1832

Özet : Trabzon sancağı, Vakf-ı Kebir kazası Kefeli köyü sakinlerinden Hüseyin oğlu ? Sivas'ta bulunan Memiş Ağa'nın kahvesinde vefat etmiştir. Yanında

bulunan toplam 215 kuruşluk eşya ve nakit kahveci tatar Hüseyin Ağa ve Mehmed Efendi'ye teslim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 26/1

Belgenin Konusu : Divriği kazasına gönderilen 450 adet baltaya dair ferman

Belgenin Tarihi : 9 Zi-l-ka'de 1247 - 10 Nisan 1832

Özet : Anadolu'da bulunan Âsakir-i Mansûre-i Muhammediye alaylarında istihdam olunmak üzere Divriği sancağından tertip olan 450 adet Ermeni Baltacı neferi için 450 adet baltanın Divriği kazasına gönderildiğine dair ferman

Sayfa No / Belge No : 27/1

Belgenin Konusu : Baltacı neferi talebi

Belgenin Tarihi : 13 Zi-l-ka'de 1247 - 14 Nisan 1832

Özet : Anadolu'da bulunan Asakir-i Hassa ve Asakir-i Mansure-i Şahane alaylarında görevlendirilmek üzere toplam 3000 adet Ermeni baltacı neferine ihtiyaç duyulmaktadır. Be neferlerden Sivas sancağına isabet eden 660 nefer baltacıdan 500 adedinin Sivas ile birlikte Hafik kazasından, 80 neferin Sivasili kazasından, 80 neferin ise Yıldızeli kazasından karşılanması istenmektedir. Ayrıca Ermenilerden seçilecek bu 660 nefer güçlü kuvvetli baltacının, keskin baltalarıyla birlikte acele Konya'ya gönderilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 27/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 7 Zi-l-ka'de 1247 - 8 Nisan 1832

Özet : Bahtiyarbostanı mahallesi sakinlerinden Ebubekir Efendi bin Mehmed vefat etmiştir. 4147 kuruşluk mirası; zevcesi Kerime bint-i Süleyman ile oğlu Hamza, kızları Kezban, Afife, Ayşe ve Hatice arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Hatice de vefat etmiş olup 209 kuruşluk mirası; annesi Kerime Hatun ile kız kardeşleri Azize, Kezban, Ayşe ile amcası Ali arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 28/1

Belgenin Konusu : 145 adet baltacı neferinin Hafik nahiyesine taksimi

Belgenin Tarihi : 17 Zi-l-ka'de 1247 - 18 Nisan 1832

Özet : Asakir-i Hassa ve Âsakir-i Mansûre alayları hizmetinde kullanılmak üzere daha önce gönderilen ferman ile istenilen baltacıardan, Hafik nahiyesine düşen 145 adet baltacı, nahiyede bulunan hanelere taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 28/2

Belgenin Konusu : Vasi tayini

Belgenin Tarihi : 19 Zi-l-ka'de - 1247 - 20 Nisan 1832

Özet : Ali Baba mahallesi sakinlerinden Ahmed Ağa bin El-Hac Mustafa Ağa vefat etmiştir. Mustafa Ağa'nın küçük kızı üzerine vasi olarak tayin olunan Fatma Hatun da vefat etmiştir. Küçük kızın mallarını koruması için kendisine Emine bint-i El-Hac Mustafa vasi tayin olunmuştur.

Sayfa No / Belge No : 29/1

Belgenin Konusu : Nuhas nakliyesi

Belgenin Tarihi : 24 Zi-l-ka'de 1247 - 25 Nisan 1832

Özet : Ergani Madeninden çıkarılan nuhas, Darbhane-i Amire ile Tersane-i Mamure ve Tophane-i Mamure'de kullanılmaktadır. Bunun için Ergani madeninden elde edilen nuhasın tamamının Samsun iskelesine süratli bir şekilde gönderilmesi için gerekli tedbirlerin alınması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 30/1

Belgenin Konusu : Nuhas nakliyesi ücreti taksimi

Belgenin Tarihi : 25 Zi-l-ka'de 1247 - 26 Nisan 1832

Özet : Darbhane-i Amire ile Tersane-i ve Tophane-i Mamure'de kullanılmak üzere büyük miktarda nuhasa ihtiyaç olduğu ve bu nuhasın vakit kaybetmeden Sivas'tan Tokat'a oradan da Samsun iskelesine gönderilmesi istenmektedir. Ferman ile istenilen 115000 batman nuhasın nakliye ücreti için 17729 kuruş Sivas'a bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 30/2

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 25 Zi-l-ka'de 1247 - 26 Nisan 1832

Özet : Halep Valisi Mehmed Paşa'nın maiyetinde görev yapan tatarların masrafları ve bazı masraflardan oluşan 51550 kuruş, Sivas'a bağlı sancaklara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 31/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Zi-l-hicce 1247 - 2 Mayıs 1832

Özet : Âsakir-i Hassa ve Âsakir-i Mansûre alayları hizmetinde kullanılmak üzere daha önce gönderilen ferman ile Sivas ile Birlikte Hafik kazası, Sivasili Kazası ve Yıldızeli kazasından istenilen baltacıların 6 aylık masrafı olarak 62727 kuruş Sivas'a bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 31-32/2

Belgenin Konusu : Arpa isteği

Belgenin Tarihi : 3 Zi-l-hicce 1247 - 4 Mayıs 1832

Özet : Anadolu'da bulunan Âsakir-i Mansûre alaylarında bulunan süvarilerin kullandığı atların yem ihtiyacı için Sivas sancağına bağlı kazalardan 30000 kile arpa istenmiştir.

Sayfa No / Belge No : 32/1

Belgenin Konusu : 30000 kile arpanın taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Zi-l-hicce 1247 - 2 Mayıs 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Âsakir-i Mansûre alaylarında bulunan süvarilerinin kullandığı hayvanların yem ihtiyacı için istenilen 30000 kile arpa Sivas'a bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 32/2

Belgenin Konusu : Eşkılara karşı alınacak tedbirler

Belgenin Tarihi : 3 Zi-l-hicce 1247 - 4 Mayıs 1832

Özet : Sivas, Bozok ve Kırşehir sancaklarında ortaya çıkan eşkıyaların fukaraya ve acizlere zulüm ettiği haber alınmıştır. Sivas mütesellimi ile Sivas sancağına

bağlı kazaların kadıları ve naiplerine gönderilen fermanda eşkıyalara karşı gerekli önlemlerin alınarak halkın korunması istenilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 33/1

Belgenin Konusu : Cizye

Belgenin Tarihi : 5 Zi-1-hicce 1247 - 6 Mayıs 1832

Özet : Sivas sancağına bağlı kazalarda yaşayan reayadan alınacak cizye miktarları belirlenmiştir. Buna göre ala olarak 48 kuruş, evsat olarak 24 kuruş, edna olarak ise 12 kuruş alınması emredilmiştir. Ayrıca cizyedar ve tahsildarların masraflarının karşılanması için alaya 2,5 kuruş, evsata 1,5 kuruş ednaya ise 1 kuruş zam yapılması ve bu farkların cizyedar ve tahsildarlara maaş olarak bağlanması istenmiştir.

Sayfa No / Belge No : 34/1

Belgenin Konusu : Mülk davası

Belgenin Tarihi : 3 Zi-1-hicce 1247 - 4 Mayıs 1832

Özet : Tokmakkapu mahallesi sakinlerinden Fatma bint-i Osman ile El-Hac halil Ağa bin El-Hac Memiş Ağa arasında menzil yüzünden anlaşmazlık çıkmış ve taraflar mahkemeye başvurmuştur.

Sayfa No / Belge No : 34/2

Belgenin Konusu : Pirkinik havalisinde bulunan Katoliklere murahhasa tayini

Belgenin Tarihi : 9 Zi-1-hicce 1247 - 10 Mayıs 1832

Özet : Katolik reayasının İstanbul'da bulunan piskoposu Agob arzuhalinde Sivas'ta bulunan Katolik reayasına müdahale edilmemesi istirham edilmiş ayrıca murahhasa tayini yapılmıştır. Bunun üzerine gönderilen fermanda; Sivas ve

Pirkinik havalisinde ikamet eden Katolikler üzerine Dimonyis veled-i Ovannes adlı rahip ve keşişin murahhasa tayin edildiği bildirilmektedir. Ayrıca adı geçen havalide ikamet eden Katolıklere müdahalede bulunulmaması için gerekli tedbirlerin alınması istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 34-35/3

Belgenin Konusu : Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'ya karşı alınacak tedbirler

Belgenin Tarihi : 9 Zi-l-hicce 1247 - 10 Mayıs 1832

Özet : Gönderilen fermanda; Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın padişahın emirlerine uymayarak giriştiği harekete karşı askeri tedbirlerin alındığı ifade edilerek, sancaklardan asker ve levazımat istendiği takdirde derhal orduya gönderilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 35/1

Belgenin Konusu : Menzil Bedeli

Belgenin Tarihi : 9 Zi-l-hicce 1247 - 10 Mayıs 1832

Özet : Gönderilen fermanda; Sivas ve Divriği sancaklarının menzil bedelinin ilk taksiti olarak 21700 kuruşun, biran önce Hazine-i Amire'ye teslim edilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 35/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 7 Zi-l-hicce 1247

Özet : Veled Bey mahallesi sakinlerinden Pehlivan Hasan bin Osman vefat etmiştir. Toplam 959 kuruş 10 para tutarındaki mirası zevcesi Fatma bint-i

Muharrem ile halasının oğlu İsmail bin Mehmed ile halasının kızları Emine ve Saniye arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 36/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Zi-1-hicce 1247 - 16 Mayıs 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla istenilen menzil bedelinin ilk taksiti olarak 21500 kuruş Sivas sancağına bağlı kazalara taksim edilmiştir. Divriği sancağından ise 200 kuruş alınacaktır.

Sayfa No / Belge No : 36/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Zi-1-hicce 1247

Özet : Cami-i Kebir mahallesi sakinlerinden El-Hac Ali bin İsmail vefat etmiştir. 5471 kuruş tutarındaki mirası; zevcesi Saime bint-i Mehmed ile büyük oğlu Seyyid Mehmed arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Seyyid Mehmed de vefat etmiş olup 4660 kuruş tutarındaki Mirası; zevcesi Mensibe bint-i Hüseyin, annesi Saime Hatun ve kızları Şerife, Mevlüde ve Hatice arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 37/1

Belgenin Konusu : Serdar-ı Ekrem Tayini

Belgenin Tarihi : Tarih yazılmamış

Özet : Hüseyin Paşa'nın Anadolu üzerine Serdar-ı Ekrem olarak tayin edildiğine dair gönderilen fermanın suretidir.

Sayfa No / Belge No : 37-38/2

Belgenin Konusu : Serdar-ı Ekrem Hüseyin Paşa'ya gönderilen ferman

Belgenin Tarihi : Evahir-i Şevvâl 1247 - 1832 Mart ayı sonları

Özet : Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın padişahın emirlerine karşı gelerek Sayda Valisi üzerine taarruz ettiği, Rakka kalesini muhasara ettiği bildirilmiştir. Serdar-ı Ekrem Hüseyin Paşa'dan, düşmanca tavırlarını sürdüren Mehmed Ali Paşa'ya karşı gerekli tedbirleri alması istenmiştir.

Sayfa No / Belge No : 38/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 25 Zi-l-hicce 1247 - 26 Mayıs 1832

Özet : Daha önce gönderilen ferman ile Sivas'a isabet eden 18 adet deve bedeli olarak 15300 kuruş, mübaşiriye hizmeti, baltacıların altı aylık masrafı, sancak masrafı, menzil bedeli ile Sivas muhassılına verilecek bedel olmak üzere toplam 30000 kuruş Sivas esnafına taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 39/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 25 Zi-l-hicce 1247 - 26 Mayıs 1832

Özet : Küçük Bengiler mahallesinde ikamet eden ? bint-i Eyras, mahallede bulunan ve 1 bab kış evi, 1 bab fırın damı ve 1 bab havludan oluşan evini İstefan adlı zimmîye 3000 kuruşa satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 39/2

Belgenin Konusu : Miras tespiti

Belgenin Tarihi : 25 Zi-l-hicce 1247 - 26 Mayıs 1832

Özet : Bogos veled-i Garabet, Sivas'ta bulunan Meydan Camii karşısındaki Kambur Emin'in kahvesinde ölmüştür. Garabet'in yanında bulunan eşyası Sivas muhassılının maiyetinde bulunan Çavuş Osman tarafından tespit edilmiş ve teslim alınmıştır.

Sayfa No / Belge No : 39/3

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 25 Zi-l-hicce 1247 - 26 Mayıs 1832

Özet : Kurt Mescidi mahallesi sakinlerinden Kıratlı oğlu Mustafa vefat etmiştir. Toplam 1748 kuruş tutarındaki mirası; zevcesi Fatma, Küçük oğlu Mehmed ve büyük kızı Ayşe arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 40/1

Belgenin Konusu : 660 adet baltacı neferi talebinin tekrarına dair ferman

Belgenin Tarihi : Selh-i Zi-l-hicce 1247 - 30 Mayıs 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermana Anadolu'da bulunan Âsakir-i Hassa ve Mansûre alayları hizmetinde kullanılmak üzere Hafikili kazasıyla birlikte Sivas kazasından 500, Yıldızeli kazasından 80 ve Sivasili kazasından 80 olmak üzere toplam 660 nefer Ermeni baltacının istendiği ifade edilmiştir. Ancak fermanın yazıldığı tarihe kadar 1 neferin bile orduya katılmadığı belirtilerek, Sivas Mütessellimi, Sivas, Hafik ve Yıldızeli kazası naibleri tenkit edilmiştir. Gönderilen yeni fermana istenilen 660 adet baltacının ve bunların 6 aylık masrafları bedelinin biran önce Ordu-yı Hümâyûn'a gönderilmesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 40/2

Belgenin Konusu : Miras Taksimi

Belgenin Tarihi : Selh-i Zi-l-hicce 1247 - 30 Mayıs 1832

Özet : Paşabey mahallesi ahalisinden Tatar Hasan bin Abdülkadir vefat etmiştir. Toplam 1313 kuruş tutarındaki mirası; zevcesi Ümmühan bint-i Feyzullah ile küçük oğlu Mehmed arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 40/3

Belgenin Konusu : İbra Senedi

Belgenin Tarihi : 21 Cemâzi-yel-âhir 1242 - 20 Ocak 1827

Özet : Beyşehir sancağında bulunan Silahdar Numan Ağa'nın üzerinde bir kuruş hesabı kalmadığına dair verilen senet sureti.

Sayfa No / Belge No : 41/1

Belgenin Konusu : Vakıf mallarının satışı

Belgenin Tarihi : 27 Muharrem 1248 - 26 Haziran 1832

Özet : Oğlançavuş mahallesi ahalisinden olan ve mahallede bulunan mescidin imamlığını yapan Seyyid Mehmed Efendi bin Seyyid Mehmed Emin Efendi mahkemeye başvurmuştur. Başvuruda mahalle mescidine vakfedilen evin kirasının evin tamir edilmesine yetmediği bununla birlikte evi kiralamaya kimsenin rağbet etmediği, bu yüzden mahalle mescidinin harap durumda olduğu belirtilerek, vakfedilen evin mahalle mescidinin tamirinde kullanılmak üzere satılması için izin istemiştir. Kendisine verilen iznin ardından ev 250 kuruşa Şerife hatuna satılmıştır.

Sayfa No / Belge No : 42/1

Belgenin Konusu : Zahire Talebi

Belgenin Tarihi : 9 Muharrem 1247 - 8 Haziran 1832

Özet : Eski Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'ya karşı Serdar-ı Ekrem olarak görevlendirilen Hüseyin Paşa'nın komutasındaki ordunun çok miktarda zahireye ihtiyacı bulunmaktadır. Bu nedenle bedeli Ordu-yı Hümâyûn hazinesinden karşılanmak üzere Sivas sancağından 9375 müd buğday ve 3125 müd arpa gönderilmesi istenilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 42/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Muharrem 1247 - 14 Haziran 1832

Özet : Küçük Bengiler mahallesinde oturan İstefan veledi Ovannes ölmüştür. Mirası; zevcesi Üskük ile küçük oğlu Artin, kızı Anamari ve babası Ovannes arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 43/1

Belgenin Konusu : Ordu-yı Hümâyûn için istenilen zahirenin taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Muharrem 1247 - 14 Haziran 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Ordu-yı Hümâyûn'un zahire ihtiyacı için istenilen 9375 müd buğday ve 3125 müd arpa Sivas'a bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 44-45/1

Belgenin Konusu : Ordu-yı Hümâyûn için istenilen zahirenin taksimi

Belgenin Tarihi : 19 Muharrem 1247 - 18 Haziran 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Ordu-yı Hümâyûn'un zahire ihtiyacı için istenilen 9375 müd buğday ve 3125 müd arpadan Hafik Kazasına isabet eden 3236 müd 11 rublağ buğday ile 1078 müd 15 rublağ arpa, Hafik nahiyesinde bulunan haneler üzerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 45/1

Belgenin Konusu : Mezra davası

Belgenin Tarihi : Gurre-i Muharrem 1248 - 31 Mayıs 1832

Özet : Kale-i Atik mahallesi sakinlerinden Seyyid Hafız Hüseyin, Yıldız nahiyesi Çiftlik Köyü'nde bulunan mezranın tasarrufu konusunda mahkemeye başvurmuştur. Yapılan incelemeler ve verilen ifadelerin ardından mezra Hafız Hüseyin ve kardeşi Seyyid Mehmed Bey'in tasarrufuna verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 46/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Muharrem 1248 - 20 Haziran 1832

Özet : Sarı Şeyh mahallesi sakinlerinden Emine bint-i Mehmed Ağa vefat etmiştir. Toplam 2676 kuruş tutarındaki mirası, zevci Hüseyin bin İbrahim, annesi Zeynep bint-i Ahmed ve oğlu Ahmed arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 46/2

Belgenin Konusu : Tezkire

Belgenin Tarihi : 5 Receb 1243 - 22 Ocak 1828

Özet : Numan Ağa'ya gönderilen tezkirede; Beyşehir sancağına bağlı Seydişehir kazasının bakaya kalan 16250 kuruşun tamamen teslim edildiği ifade edilmektedir

Sayfa No / Belge No : 47/1

Belgenin Konusu : Vakıf davası (İstibdal)

Belgenin Tarihi : 15 Muharrem 1247 - 14 Haziran 1832

Özet : Sivas'ta bulunan Mehmed Paşa Vakfı'nın mütevellisi olan Es-Seyyid İbrahim Efendi bin Es-Seyyid Hasan Efendi mahkemeye başvurmuştur. Müteveli Hasan Efendi Mehmed Paşa tarafından yaptırılan caminin harap durumda olduğunu ve tamiri için 15000 kuruşa ihtiyaç olduğunu ifade etmiş ve caminin tamiri için vakıf mülklerinden bazılarının satılması için izin istenmiştir.

Sayfa No / Belge No : 47/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 24 Muharrem 1248 - 23 Haziran 1832

Özet : Küçük Kenise mahallesi sakinlerinden Ali Ağa bin Osman; 300 kuruş nakit para, 30 kıyye evan-i nuhas ve mahallede bulunan 1 bab kış evi ve bir miktar havludan oluşan evini vakfedip; söz konusu vakıf gelirleriyle her yıl mahallede bulunan mescide 5 kuruşluk mum alınıp yine her sene 15 kuruşluk yemek yapılarak halka dağıtılmasını şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 48/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : Gurre-i Safer 1248 - 30 Haziran 1832

Özet : Kösedere-i Müslim mahallesi sakinlerinden Hafız Receb Efendi bin Mustafa Ağa, mahallede bulunan 1 bab kış evi, altında bir bab oda, 1 bab fırın damı, ahır, samanlık, odunluk, bir miktar havlu, 2 bab oda, yine 2 bab oda, havlu, iç havlu, çeşme ve bir miktar bahçeden oluşan evi ile 1000 kuruş nakit parasını vakfedip; söz konusu vakıf gelirleriyle vakfedilen ev ve çeşmenin tamirinin yapılmasını, her yıl mahallede bulunan caminin imamına 3 kuruş müezzine ise 2 kuruş verilmesini şart eylemiştir.

Sayfa No / Belge No : 48/2

Belgenin Konusu : Ağnam bedelleri

Belgenin Tarihi : 28 Muharrem 1248 - 27 Haziran 1248

Özet : 1248 senesine mahsuben ağnam bedeli olarak 5 kuruş ve mübaşiriye bedeli olarak 20'şer para belirlenmiş olup; Sivas sancağında 2500 adet ağnam bedeli olarak 12500 kuruş, mübaşiriye bedeli olarak ise 1250 kuruş olmak üzere toplam 13750 kuruş toplanması ve bu paranın İstanbul'da bulunan kasapbaşına teslim edilmesine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 49/1

Belgenin Konusu : Fakirlerin korunması

Belgenin Tarihi : 5 Safer 1248 - 4 Temmuz 1832

Özet : Gönderilen fermanda Ordu-yı Hümâyûn bünyesinde bulunan Âsakir-i Hassa ve Mansûre alaylarının ihtiyacı olan erzak için hazineden çok miktarda para gönderildiği ve askerlerin ihtiyaçlarının bu parayla alınan erzakla karşılanması, halktan kesinlikle erzak toplanmaması ve fakirlerin incitilmemesi istenmektedir. Ayrıca

bu emre karşı gelerek fakirlere zulmedenlerin her kim olursa olsun şiddetli şekilde cezalandırılacaklarına dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 49/2

Belgenin Konusu : Tezkiresiz seyahat yapılmaması

Belgenin Tarihi : 5 Safer 1248 - 4 Temmuz 1832

Özet : Anadolu ve Rumeli taraflarında bulunan Müslim veya Gayrimüslim her kim olursa olsun bir kazadan diğer kazaya gidenlere, kendisinin ve ikamet ettiği kazanın ismi ile gideceği kazada kalacağı müddetin yazılı olduğu tezkere verilmesi istenmiş. Ayrıca tezkeresiz dolaşanlar hakkında gerekli tedbirlerin alınması emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 50/1/2

Belgenin Konusu : Eski altın paraların değişimi

Belgenin Tarihi : 3 Muharrem 1248 - 2 Haziran 1832

Özet : Halkın elinde bulunan ve terekelerinden çıkan eski altın paraların bedelleri ödenmek üzere Darbhane-yi Amire'ye gönderilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 51/1

Belgenin Konusu : Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'ya karşı alınacak tedbirler

Belgenin Tarihi : 5 Safer 1247 - 4 Temmuz 1832

Özet : Gönderilen fermanda; kendisine Mısır valiliği bahşedilen Mehmed Ali, padişahın emirlerine karşı gelerek devlete ihanet etmiştir. Padişahın rızası dışında etrafına topladığı avanesiyle bazı kalelere saldıran Mehmed Ali'nin ıslahı da mümkün değildir. Bu nedenle Şeyhü'l İslam Abdü'lvehhab Efendi'den fetva istenmiş ve

kendisinin ve avanesinin katlinin vacip olduğuna dair fetva alınmıştır. Bu nedenle Kavalalı üzerine Serdar-ı Ekrem tayin olunan Hüseyin Paşa tarafından istenilecek asker, zahire ve levazımat taleplerinin derhal yerine getirilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 52/1

Belgenin Konusu : Zahire taksimi

Belgenin Tarihi : (Ay yazılmamış) 1248

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Ordu-yı Hümâyûn'un zahire ihtiyacı için Sivas sancağından istenilen 9375 müd buğday ve 3125 müd arpadan Nefs-i Sivas'a isabet eden 1110 müd 11 rublağ buğday ile 370 müd 3 rublağ arpa, Nefs-i Sivas'ta bulunan haneler üzerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 53/1

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : (ferman tarihi) Evasıt-ı Muharrem 1248 - 1832 Haziran ayı ortaları

Özet : Der-saâdet'e gönderilen tevzi defterine göre; Sivas kazasının 1247 senesi Receb ayından Zi-l-hicce ayı sonuna kadar 71000 kuruşluk masrafının, Sivas kazası ahalisinden tahsili ve bu paraya kesinlikle zam yapılmaması ve tahsildariye adı altında ilave para talep edilmemesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 53/2

Belgenin Konusu : Artin adlı zimmînin ıtlak emri

Belgenin Tarihi : 13 Safer 1247 - 12 Temmuz 1832

Özet : İstanbul'da ikamet eden Artin adlı zimmî cezalandırılarak, Sivas'a gönderilmiştir. Ancak hem kendisi hem de ailesi perişan durumda olduklarından padişah tarafından affedilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 53/3

Belgenin Konusu : Miras'ın Beytülmale aktarılması

Belgenin Tarihi : 13 Safer 1247 12 Temmuz 1832

Özet : Mehmed Paşa mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Halil vefat etmiştir. Hatice Hatun'un varisi olmadığından mirası beytülmale kalmıştır.

Sayfa No / Belge No : 54/1

Belgenin Konusu : Kaymakam tayini

Belgenin Tarihi : Tarih yazılmamış

Özet : Es-Seyyid Mehmed Efendi, Sivas, Han-ı Cedit, Yıldızeli ve İlbeyle kazalarına kaymakam olarak tayin olunmuştur.

Sayfa No / Belge No : 54/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 11 Rebiü'l Evvel 1248 - 8 Ağustos 1832

Özet : Cami-i Kebir mahallesinde ikamet eden Marmıye, mahallede bulunan 1 bab kış evi ve bir miktar havludan oluşan evini, 1600 kuruşa Kürkçü Mardros ve kardeşi Agob'a satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 54/3

Belgenin Konusu : Miras tesbiti

Belgenin Tarihi : 21 Rebiü'l Evvel 1248 - 18 Ağustos 1832

Özet : Aslen Ekin kasabası sakinlerinden olup Sivas'ta bulunan Abdullah Ağa kahvesinde vefat eden Abdullah'ın mirası, Sivas muhassılının görevlendirdiği mübaşir tarafından tespit edilmiş ve toplam 846 kuruşluk mirası, Sivas muhassılının çavuşuna teslim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 55/1

Belgenin Konusu : Ağnam bedelinin Sivas'a bağlı kazalara taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Safer 1248

Özet : Daha önce gönderilen ferman ile ağnam bedeli olarak 5 kuruş ve mübaşiriye bedeli olarak 20'şer para belirlenmiş olup; 1248 senesine mahsuben Sivas sancağından, 2500 adet ağnam bedeli olarak 12500 kuruş, mübaşiriye bedeli olarak ise 1250 kuruş olmak üzere toplam 13500 kuruş istenmiştir. Bu meblağın üzerine çeşitli masraflar eklenerek toplam 14500 kuruş, Sivas sancağına bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 55/2

Belgenin Konusu : Miras tespiti

Belgenin Tarihi : 17 Safer 1248 - 16 Temmuz 1832

Özet : Aslen Divriği Hasan Ağa Cami mahallesi ahalisinden olup Sivas'ta ferraşlık yapan Hüseyin bin Ali vefat etmiştir. Toplam 3179 kuruş 28 para tutarındaki mirası ailesine verilmek üzere Sivas muhassılı memuru tarafından teslim alınmıştır.

Sayfa No / Belge No : 56/1

Belgenin Konusu : Zahire nakliyesi ücretlerine yapılan 10 kuruşluk zam

Belgenin Tarihi : 11 Safer 1248 - 10 Temmuz 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Ordu-yı Hümâyûn'un zahire ihtiyacı için Sivas, Çorum, Divriği ve Amasya sancaklarına bağlı kazalardan istenilen 9375 müd buğday ve 3125 müd arpanın nakliye ücretine, halkın ricası üzerine, kile başına 10 kuruş zam yapılarak, 55 kuruştan 65 kuruşa çıkarıldığı bildirilerek, istenilen zahire Sivas'a bağlı kazalara yeniden taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 57/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 17 Safer 1248 - 16 Temmuz 1832

Özet : Cami-i Kebir mahallesi sakinlerinden İbrahim Ağa bin Ahmed, Üç bab oda, yaz evi, bir miktar arsa, bir miktar iç ve dış havludan oluşan evi ile 1000 kuruş nakit parasını vakfedip; vakıftan elde edilen gelire vakfedilen evin tamiratının gerçekleştirilmesini ayrıca her sene mübarek gecelerin birinde yeterli miktarda helva yapılarak fakirlere dağıtılmasını ve Cami-i Kebir'e her yıl 1 kıyyeden iki adet balmumu alınmasını şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 57/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 21 Safer 1248 - 20 Temmuz 1832

Özet : Akdeğirmen mahallesi ahalisinden Seyyid Hafız Mehmed Efendi bin Veliüddin Efendi, 1 bab kış evi, harem odası, 1 bab fevkani oda, fırın damı,

dışarıda bir bab fevkani oda, 1 bab kahve ocağı, ahır, bir miktar iç ve dış havlu ve 1 lüle çeşmeden oluşan evi ile 1000 kuruş nakit parasını vakfedip; vakıf gelirleriyle vakfedilen ev ve çeşmenin tamiratının yapılmasını, her yıl mübarek gecelerin birinde yeterli miktarda helva yapılarak fakirlere dağıtılmasını ve yine her yıl mahallede bulunan camiye bir buçuk kıyye balmumu alınmasını şart koşturmuştur.

Sayfa No / Belge No : 58/1

Belgenin Konusu : Sivas mahallelerinden toplanan zahire bedelinin ödenmesi

Belgenin Tarihi : 21 Safer 1248 - 20 Temmuz 1832

Özet : Ordu-yı Hümâyûn'da mevcut olan Âsakir-i Nizâmiye ve diğer birliklerinin ihtiyaçlarına karşılamak üzere Sivas, Amasya, Çorum, Divriği sancaklarından istenilen 150000 İslamboli kile buğday ve 50000 İslamboli kile arpadan Sivas mahallelerine isabet eden zahire ve nakliye bedeli olarak 71070 kuruş ücret verdikleri zahire miktarına göre Sivas mahallerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 59/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 25 Safer 1248 - 24 Temmuz 1832

Özet : Bazı hizmetlerde kullanılan memurların, hizmeti mübaşiriye bedeli olarak, 49620 kuruş, Sivas'a bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 60/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 25 Safer 1247 - 24 Temmuz 1832

Özet : Kaleardı mahallesi ahalisinden Seyyid El-Hac Mehmed Efendi bin Seyyid Osman Ağa, 1 bab terzi dükkanını vakfedip; dükkan kirasından elde edilecek gelire mahallede bulunan evinin önündeki çeşmenin tamir edilmesini şart koşturmuştur.

Sayfa No / Belge No : 60/2

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : Ferman tarihi Evasıt-ı Muharrem 1248 - 1832 yılı Haziran ayı ortaları

Özet : Dersadet'e gönderilen tevzi defterine göre; Hafik nahiyesinin 1247 senesi Receb ayından Zi-l-hicce ayı sonuna kadar toplam 68000 kuruş olan masrafının, Hafik nahiyesi ahalisinden tahsili ve bu paraya kesinlikle zam yapılmaması ve tahsildariye adı altında ilave para talep edilmemesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 60-61/3

Belgenin Konusu : Vergi Taksimi

Belgenin Tarihi : Yazılmamış

Özet : Daha önce gönderilen fermanla belirlenen ve Hafik nahiyesinin 1247 senesi Receb ayından Zi-l-hicce ayı sonuna kadar olan toplam 68000 kuruşluk masrafı, Hafik nahiyesi ahalisi arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 62/1

Belgenin Konusu : Miras tespiti

Belgenin Tarihi : 27 Safer 1248 - 26 Temmuz 1832

Özet : Sivas'ta bulunan Paşa Hanı'nda kalırken vefat eden Süleyman'ın terekesi kayıt altına alınmıştır.

Sayfa No / Belge No : 62/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Rebiü'l Evvel 1248 - 29 Temmuz 1832

Özet : Tokmak Kapu mahallesi sakinlerinden Mahmud Efendi bin Ahmed Efendi vefat etmiştir. Toplam 1097 kuruş tutarındaki mirası; zevcesi Kezban bint-i Mustafa ile oğulları Osman ve Ahmed arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 63/1

Belgenin Konusu : Müteveli tayinine dair berat

Belgenin Tarihi : 5 Rebiü'l Evvel 1248 - 2 Ağustos 1832

Özet : Sivas'ta bulunan Cami-i Kebir Alaaddin Vakfı'na, Es-Seyyid Hafız Mehmed'in müteveli olarak tayin edildiğine dair berat.

Sayfa No / Belge No : 63/2

Belgenin Konusu : Seyahatlerde tezkire taşınmasına dair mektup

Belgenin Tarihi : Yazılmamış

Özet : Anadolu'nun orta kolunda bulunan eyalet ve vilayetlerin kadı ve naiplerine yazılan mektupta; Anadolu ve Rumeli taraflarında bulunan Müslim veya Gayrimüslimlerden her kim olursa olsun bir kazadan diğer kazaya gidenlere, kendisinin ve ikamet ettiği kazanın ismi ile gideceği kazada kalacağı müddetin yazılı olduğu tezkere verilmesi istenmiş. Ayrıca tezkeresiz dolaşanlar hakkında gerekli tedbirlerin alınması emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 63/3

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : 11 Rebiü'l evvel 1248 - 8 Ağustos 1832

Özet : Der-saâdet'e gönderilen tevzi defterine göre; Sivas kazasının 1247 senesi Receb ayından Zi-l-hicce ayı sonun kadar masrafı olan, 71000 kuruşun Sivas kazası ahalisinden tahsili ve bu paraya kesinlikle zam yapılmaması ve tahsildariye adı altında ilave para talep edilmemesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 64/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 11 Rebiü'l Evvel 1248 - 8 Ağustos 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla istenilen 71000 kuruştan 37500 kuruş ve diğer masraflar olarak toplam 125904 kuruş, Sivas kazasında bulunan esnaflara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 65/1

Belgenin Konusu : Kaime

Belgenin Tarihi : 2 Rebiü'l Evvel 1248 - 30 Temmuz 1832

Özet : Tokat ve Zile kazaları Sivas sancağı dâhilinde bulunduğu için bundan sonra toplanacak vergilere adi geçen kazaların ahalisinin de katılması istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 65/2

Belgenin Konusu : Mürasele

Belgenin Tarihi : 13 Rebiü'l Evvel 1248 - 10 Ağustos 1832

Özet : Kazabad kazasından Yusuf Efendi'nin, Sivas Muhassılı Es-Seyyid İbrahim Efendi'nin hazinesinden 3 aylık olarak 645 kuruş ve harç olarak 800 kuruşu tamamen tahsil ettiğine dair mürasele kaydı.

Sayfa No / Belge No : 65/3

Belgenin Konusu : Hayvanlara ziyade yük konulmamasına dair ferman

Belgenin Tarihi : 15 Rebiü'l Evvel 1248 - 12 Ağustos 1832

Özet : Hazine nakillerinde görevlendirilen tatarların, kullandıkları hayvanlara tahammüllerinden fazla yük yükledikleri için birçok hayvanın telef olduğu ifade edilerek, bundan sonra hayvanlara kesinlikle fazla yük konulmaması ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 65/4

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 23 Rebiü'l Evvel 1248 - 20 Ağustos 1832

Özet : Bahtiyar Bostan mahallesi sakinlerinden El-Hac Mehmed bin Mehmed vefat etmiştir. Mirası zevcesi Müslime ve oğulları Mehmed ve Hasan arasında taksim edilmiştir. Müslime de vefat edince mirası; oğulları Mehmed ve Hasan arasında taksim edilmiştir. Son olarak Mehmed de vefat edince 2354 kuruş tutarındaki mirası, kardeşi Hasan'a kalmıştır.

Sayfa No / Belge No : 66/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Rebiü'l Evvel 1248 - 18 Ağustos 1832

Özet : Küçük Minare mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Receb vefat etmiştir. Toplam 50393 tutan mirası; erkek kardeşi El-Hac Mehmed Ağa ile kız kardeşi Sabiha Hatun arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 66/2

Belgenin Konusu : Ordudan firar eden askerlerin yakalanıp Konya'ya gönderilmesi

Belgenin Tarihi : 3 Rebî-ül-âhır 1248 - 30 Ağustos 1832

Özet : Anadolu'nun orta koluna kadar gelen bölgelerde bulunan vezir, vali, kadı ve naiplere gönderilen fermanda; Ordu-yı Hümâyûn'da bulunan askerlerden bazılarının firar ettiğinin tespit edildiği, bu askerlerden kaza, nahiye ve köylerde gizlenmiş olanlar tespit edilirse, derhal yakalanarak Konya'ya gönderilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 67/1

Belgenin Konusu : Muhassıl tayini

Belgenin Tarihi : 3 Rebiü'l Evvel 1248 - 30 Ağustos 1832

Özet : Trabzon Valisi ve Canik muhassılı Vezir Osman Paşa'nın Sivas eyaleti ve Çorum ve Amasya ve Divriği sancakları muhassıllığı ile Gümüşhane Maden-i Hümayun emaneti ve Tokat voyvodalığının idaresine tayin olduğuna dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 67/2

Belgenin Konusu : Vezir Osman Paşaya gönderilen ferman

Belgenin Tarihi : 3 Rebî-ül-âhır 1248 - 30 Ağustos 1832

Özet : Trabzon valisi ve Canik muhassılı vezir Osman Paşa'ya gönderilen fermanda; kendisinin Sivas eyaleti ve Çorum ve Amasya ve Divriği sancakları muhassıllığı ile Gümüşhane Maden-i Hümayun emaneti ve Tokat voyvodalığının idaresine tayin olunduğu ifade edilerek, Trabzon eyaletine bağlı sancaklara mütesellim ataması istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 67-68/3

Belgenin Konusu : Mahassıl vekili tayini

Belgenin Tarihi : 3 Rabiü'l Ahir 1248 - 30 Ağustos 1832

Özet : Trabzon valisi ve Canik muhassılı Vezir Osman Paşa'nın Sivas Eyaleti ve Çorum ve Amasya ve Divriği sancakları muhassıllığı ile Gümüşhane Maden-i Hümayun emaneti ve Tokat voyvodalığının idaresine tayin olmasından dolayı Sivas muhassılı Seyyid Said İbrahim Ağa'nın Sivas muhassıl vekilliğine tayin olduğuna dair buyuruldu.

Sayfa No / Belge No : 68/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 5 Rebî-ül-âhır 1248 - 1 Eylül 1832

Özet : Şemsi Feraş mahallesi sakinlerinden Feyzullah bin Hasan, dışarıda iki adet fevkani oda, altında ahır, bir miktar havlu içeride 1 bab kış evi, 1 bab fırın damı, bir bab oda, bir miktar havlu ile bir miktar bahçe ve 600 kuruş nakit parayı vakfedip; vakıf gelirleriyle her yıl 45 kuruşun mahallede bulunan çeşmenin tamiri için kullanılmasını, mahallede bulunan Eğri köşe mescidine 10 kuruşluk balmumu alınmasını, 5 kuruşun geçmişlerinin ruhu için fakirlere dağıtılmasını, 20 kuruşun ise vakfedilen evin tamiri için kullanılmasını şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 68-69/2

Belgenin Konusu : Âsakir-i Mansûre alaylarının ihtiyaçlarının karşılanması

Belgenin Tarihi : 7 Rebî-ül-âhır 1248 - 3 Eylül 1832

Özet : Anadolu'da bulunan Âsakir-i Mansûre alayları ve birliklerinde görev yapan askerlerin aç ve sefil bir halde perişan oldukları tahkik edilmiştir. Bu nedenle Sivas muhassılı ve Amasya mütesellimine gönderilen buyurulduda; Sivas ve Amasya bölgesinde bulunan askerlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve istirahat etmeleri için uygun haneler ve kahvehaneler bulunması istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 69/1

Belgenin Konusu : Mukataa ihalesi

Belgenin Tarihi : 7 Rebî-ül-âhır 1248 - 3 Eylül 1832

Özet : Tokat mukataasının ihale olduğuna dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 69/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Rebî-ül-evvel1248 - 29 Temmuz 1832

Özet : Üryan-ı Müslim mahallesinde ikamet eden Ovannes veled-i Agob ölmüştür. Mirası; zevcesi Hatunmar ile Sivas'ta bulunmayan büyük oğlu ile küçük kızları Üskük, Talik ve Tatuk arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Hatunmar de ölmüş olup 5770 kuruşluk mirası Sivas'ta bulunmayan oğlu ile Üskük, Talik ve Tatuk arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 70/1

Belgenin Konusu : Naib tayini

Belgenin Tarihi : Gurre-i Rebiül Ahir 1248 -

Özet : Mevlana Es-seyyid Ahmed Efendi, 1248 senesi Rebî-ül-âhır'ı guresinden itibaren Sivas kazası kadılığına tayin olunmuştur.

Sayfa No / Belge No : 70/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Rebî-ül-evvel1248 - 2 Ağustos 1832

Özet : Bab-ı Kayseriye mahallesinde ikamet eden Talik veled-i Ovannes ölmüştür. Toplam 1985 kuruşluk mirası, kocası Korkin ve küçük oğlu Artin arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Korkin de ölmüş olup 2518 kuruşluk mirası, babası Azadar ve oğlu Artin arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 71/1

Belgenin Konusu : Mehmed Ali Paşa'ya karşı alınacak tedbirler

Belgenin Tarihi : Evahir-i Rebiü'l Evvel 1248 - 1832 yılı Ağustos ayı sonları

Özet : Mısır eski Valisi Mehmed Ali ve oğlu İbrahim adlı eşkıyaların devlete isyandan geri durmadıkları ve bazı memurların tedbirsizlikleri nedeniyle bu eşkıyaların Adana'ya kadar geldikleri ifade edilmiştir. Mehmed Ali'nin halkı kendi yanına çekmek için bazı girişimlerde bulunması nedeniyle Mehmed Ali'nin yaptıklarının halka duyurularak bu hainlere kulak asmamalarının sağlanması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 71/2

Belgenin Konusu : Sivas'ta bulunan asker ve zabitanların Konya'ya gönderilmesi

Belgenin Tarihi : Evahir-i Rebiü'l Evvel 1248 - 1832 yılı Ağustos ayı sonları

Özet : Trabzon valisi Osman Paşa'ya gönderilen fermanda Âsakir-i Mansûre 8. alayında görevli zabitan ve askerlerden Sivas ve havalisinde bulunan kaza ve köylerde bulunanların, alaylarına katılmak üzere süratli bir şekilde Konya'ya gönderilmeleri emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 72/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 7 Rebiü'l Evvel 1248 - 4 Ağustos 1832

Özet : Hacı Mehmed mahallesi sakinlerinden Ahmed bin Yusuf vefat etmiştir. Toplam 801 kuruşluk mirası; zevcesi Raziye bint-i İzzeddin ve diğer zevcesi Safiye bint-i Yusuf, küçük kızları Fatma ve Mevlüde ile kız kardeşi Rabia arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 72/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Rebî-ül-âhır 1248 - 30 Ağustos 1832

Özet : Osman Bey mahallesi sakinlerinden Taşçızade Seyyid İbrahim Efendi bin Mustafa vefat etmiştir. Toplam 2655 kuruş olan mirası; zevcesi Fatma bint-i Abdülkadir, diğer zevcesi Sariye bint-i Osman ile küçük oğlu Abdullah ile küçük kızları Ayşe, Atike, Hatice ve Fatma arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 73/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Rebî-ül-âhır 1248 1 Eylül 1832

Özet : Ece mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Mehmed vefat etmiştir. 534 kuruş olan mirası Kocası Mehmed Emin, oğulları Osman ve Süleyman ile kızları Sabiha, Kerime, Fatma, Ümmühan ve Saniye arasında taksim edilmiştir. Daha sonra oğlu Osman da vefat etmiş olup 914 kuruşluk mirası, Babası Mehmed Emin, zevcesi Kerime bint-i Derviş Mehmed ile oğulları Ahmed ve Ömer arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Kocası Mehmed Emin de vefat etmiş olup 7643 kuruşluk mirası; zevcesi Hatice bint-i Hasan Ağa, büyük kızları Sabiha, Kerime, Fatma, Ümmühan ve Saniye ile oğlunun oğlu Ahmed ve Ömer arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 74/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Safer 1248 - 14 Temmuz 1832

Özet : Üryan-ı Müslim mahallesi sakinlerinden Şerife bint-i Kasapzade isimli hatun vefat etmiştir. 1811 kuruşluk mirası; zevci Mehmed bin Yusuf, oğulları Ahmed, Osman ve Sadeddin ile kızı Penbe arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 74/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Rebî-ül-âhır 1248 - 30 Ağustos 1832

Özet : Pazar mahallesinde ikamet eden Kürkçüoğlu Marken veledi Korkin ölmüştür. Toplam 8181 kuruşluk mirası; zevcesi Ağba bint-i Artin, erkek kardeşi ve Kız kardeşi Tonya arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 75/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 11 Rebî-ül-evvel1248 - 8 Ağustos 1832

Özet : 1247 senesi Receb ayı guresinden Zi-l-hicce ayı sonuna kadar 6 aylık 37000 kuruş ile 1000 kuruş tahsildariye ve 110 kuruş diğer masraflar olmak üzere toplam 38610 kuruş Sivas'ta bulunan mahallelere taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 76/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 13 Rebî-ül-âhır 1248 - 9 Eylül 1832

Özet : Ağcabölge mahallesi ahalisinden Hafız Mehmed Efendi bin Ahmed, mahallede bulunan 1 bab kış evi bir miktar havludan oluşan evini vakfedip; vakıf gelirleriyle mahallede bulunan caminin tamir edilmesi şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 76/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 17 Rebî-ül-âhır 1248 - 13 Eylül 1832

Özet : Üryan-ı Zimmi mahallesi sakinlerinden Medine bint-i Ahmed isimli hatun mahallede bulunan 1 bab kış evi ve bir miktar havludan oluşan evi ile 100 kuruş nakit parasını vakfederek; vakıf gelirleriyle her sene Berat gecesinde mahallede bulunan camiye 1 kıyye balmumu alınması ve vakf olunan evin tamirinin yapılmasını şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 77/1

Belgenin Konusu : Asker talebine dair buyuruldu

Belgenin Tarihi : 19 Rebî-ül-âhır 1248 - 15 Eylül 1832

Özet : Trabzon valisi Osman paşa tarafından gönderilen buyurulduda; Sivas ve Divriği sancaklarından toplam 2000 adet süvari ve piyade asker istenilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 77/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Rebî-ül-âhır 1248 - 17 Eylül 1832

Özet : Gök Medrese mahallesi sakinlerinden Osman Efendi bin Abdullah vefat etmiştir. Mirası: zevcesi Ümmühan bint-i Ömer, oğulları Şeyh, Abdullah, Hüseyin ve kızı Hatice arasında taksim edilmiştir. Daha sonra oğlu Şeyh de vefat edip mirası: zevcesi Fatma, annesi Ümmühan, kızı Fatma, erkek kardeşleri Abdullah ve Hüseyin ile kız kardeşi Hatice arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 77/3

Belgenin Konusu : Asker taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Cemâzi-yel-evvel 1248

Özet : Trabzon Valisi Osman Paşa tarafından istenilen 2000 adet asker, 666'sı süvari 1334'ü piyade olmak üzere Sivas sancağına bağlı kazalar ile Divriği sancağına taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 78/1

Belgenin Konusu : Sivas'a asker sevkine dair ferman

Belgenin Tarihi : 5 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 30 Eylül 1832

Özet : Ordu-yı Hümâyûn bünyesinde bulunan 8. Süvari Alayı'na bağlı askerlerin Sivas'a sevk edilmesi ve bu askerlerin ikamet ve iaşelerinin Sivas mütesellimi tarafından karşılanması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 78/2

Belgenin Konusu : Zahire talebine dair ferman

Belgenin Tarihi : 5 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 30 Eylül 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermana; Ordu-yı Hümâyûn'un zahire ihtiyacı için Sivas sancağından 9375 müd buğday ve 3125 müd arpa talep edilmiştir. Ancak Ordu-yı Hümâyûn'a gönderilen arizada, Sivas ve Trabzon Valisi Osman Paşa'nın maiyetinde bulunan külliyetli miktarda askerın zahire ihtiyacının da Sivas sancağından karşılandığı ifade edilerek her iki tarafa da zahire vermeye güçlerinin yetmeyeceği belirtilmiştir. Buna rağmen gönderilen fermana Sivas'ın bu seneki mahsulatının bereketli olduğu vurgulanarak, Ordu-yı Hümâyûn için istenilen 150000 İslomboli kile buğdayın tamamının 50000 İslamboli kile arpanın ise yarısının biran önce Konya'ya gönderilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 79/1

Belgenin Konusu : Asker talebine dair ferman

Belgenin Tarihi : 7 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 2 Ekim 1832

Özet : Gönderilen fermana; Eski Mısır valisi Mehmed Ali paşa ve oğlunun padişaha asi olarak emirlerine karşı geldiği bunun üzerine vezir-i azam komutasında bir ordunun Anadolu'ya geçerek kendilerini beklediği ifade edilmiştir. Ayrıca Ordu-yı Hümâyûn bünyesine katılacak Trabzon valisi Osman Paşa'ya, bu görevinin yanı sıra Sivas, Amasya, Çorum, Divriği, Tokat ve Gümüşhane'nin idaresinin de verildiği belirtilerek, Osman Paşa'nın maiyetine Sivas ve Divriği sancaklarından toplam 2000 adet piyade ve süvari askerın verilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 79/2

Belgenin Konusu : Osman Paşa'nın asker talebine dair buyuruldu

Belgenin Tarihi : 25 Rebî-ül-âhır 1248 - 21 Eylül 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Sivas ve Divriği sancaklarından istenilen toplam 2000 adet piyade ve süvari neferin biran önce tertip olunarak Osman Paşa'nın maiyetine katılması istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 79/3

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 28 Eylül 1832

Özet : Hamamardı mahallesi sakinlerinden Fatma bint-i Mustafa vefat etmiştir. Toplam 1622 kuruşluk mirası; erkek kardeşinin oğlu İbrahim bin Mustafa ile oğlunun kızı Hatice arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 80/1

Belgenin Konusu : Asker taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 28 Eylül 1832

Özet : Trabzon Valiliği ile Canik ve Sivas muhassıllığı görevi uhdesinde olan Osman Paşa tarafından Sivas ve Divriği sancaklarından istenilen toplam 2000 nefer piyade ve süvari askerden Sivas kazasına düşen 35 adet süvari ve 70 adet piyade asker, Sivas mahallelerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 80-81/2

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : 3 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 28 Eylül 1832

Özet : Sivas sancağının 1248 senesinin Muharrem ayı başından, Rebî-ül-âhır ayı sonuna kadar geçen 4 aylık sürede ortaya çıkan masraflar için 185032 kuruş, kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 81/1

Belgenin Konusu : Asker taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 28 Eylül 1832

Özet : Trabzon Valiliği ile Canik ve Sivas muhassıllığı görevi uhdesinde olan Osman Paşa tarafından, Sivas ve Divriği sancaklarından istenilen toplam 2 bin nefer piyade ve süvari askerden, Sivas kazasına düşen toplam 105 nefer asker; 35 adet süvari ve 70 adet piyade olmak üzere Sivas mahallelerinden tertip olunmuştur.

Sayfa No / Belge No : 81/2

Belgenin Konusu : Asker taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Cemâzi-yel-evvel 1248 - 26 Eylül 1832

Özet : Trabzon valiliği ile Canik ve Sivas muhassıllığı görevi uhdesinde olan Osman Paşa tarafından Sivas ve Divriği sancaklarından istenilen 2000 bin nefer piyade ve süvari askerden Hafik nahiyesine isabet eden toplam 51 nefer asker; 34 adet piyade ve 17 adet süvari olmak üzere taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 82/1

Belgenin Konusu : Sadrazam ve Serdar-ı Ekrem Hüseyin Paşa'nın buyuruldusu

Belgenin Tarihi : ? RA 1248

Özet : Serdar-ı Ekrem Hüseyin Paşa tarafından Trabzon valisi Osman Paşa'ya gönderilen buyurulduda; Mısır eski valisi Ali ve oğlu İbrahim adlı hainlerin,

ellerinde olan bunca nimete rağmen devlete ihanet ettikleri, pişman olup, yola gelmeleri ve halkın zarar görmemesi için şimdiye kadar kendilerine dokunulmadığı ancak bu hainlerin ihanetlerine devam ettikleri ifade edilmektedir. Ayrıca tüm devlet adamlarının padişaha sadakatten ayrılmadan görevlerini layıkıyla yerine getirmeleri halinde, bu sorunun kısa sürede bertaraf edileceği belirtilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 82/2

Belgenin Konusu : Mehmed Ali Paşa ve adamlarının dinlenilmemesine dair buyuruldu

Belgenin Tarihi : 15 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 10 Ekim 1832

Özet : Mısır eski Valisi Mehmed Ali, oğlu ve avanesinde bulunan hainlerin Şam ve Halep taraflarını istila ettikleri ve ihanetlerine devam ettikleri ifade edilerek, devlet adamları ve halkın bu hainlerin sözlerine kulak asmayarak padişaha bağlılık ve sadakatten ayrılmamaları istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 83/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 16 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 11 Ekim 1832

Özet : Cami-i Kebir mahallesi sakinlerinden Mehmed Ağa bin İbrahim, mahallede bulunan iki bab kış evi, bir miktar aralık ve bir miktar havludan oluşan evini 2500 kuruş bedelle Ağbab ile kardeşleri Ohanne ve Tartal adlı zimmîlere satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 83/2

Belgenin Konusu : 49 adet deve bedelinin tahsiline dair ferman

Belgenin Tarihi : Evail-i Cemâzi-yel-evvel 1248 - 1832 yılı Eylül ayı sonları

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Ordu-yı Hümâyûn'un nakliye hizmetlerinde kullanılmak üzere, Sivas sancağına bağlı kazalardan istenilen toplam 400 adet deveden 351 adedi gönderilmiş ancak 49 adeti geri kalmıştır. Bu nedenle 1 adedi 800 kuruştan 49 adet deve bedeli olarak toplam 39200 kuruşun acilen Ordu-yı Hümâyûn hazinesine gönderilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 83/3

Belgenin Konusu : Sivas'ta bulunan sarayın tamiri

Belgenin Tarihi : 11 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 6 Ekim 1832

Özet : Sivas Muhassıl vekili Es-Seyyid Said İbrahim Ağa'ya gönderilen buyurulduda; Trabzon valiliği ile Canik ve Sivas muhassıllığı görevi uhdesinde olan Osman Paşa'nın Sivas'a geleceği, bu nedenle Sivas'ta bulunan sarayın tamiri ve tefrişatının yapılması istenilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 84/1

Belgenin Konusu : Asker talebi

Belgenin Tarihi : 19 Cemâzi-yel-evvel 1248 - 14 Ekim 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanda Âsakir-i Nizâmiye alaylarında istihdam olmak üzere Sivas, Hafik ve Yıldızeli kazalarından toplam 660 adet Ermeni baltacı neferi istenilmiştir. Ancak bunlardan 620 nefer orduya katılırken, 40 nefer gönderilmemiş, 32 nefer ise ordudan firar etmiştir. Bu nedenle orduya katılmayan veya firar eden 72 baltacı amelesinin ücreti olarak nefer başı 355 kuruştan toplam 25200 kuruşun acilen orduyu hümayun hazinesine gönderilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 84/2

Belgenin Konusu : Deve bedeli

Belgenin Tarihi : Gurre-i Cemâzi-yel-âhir 1248 - 26 Ekim 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Ordu-yı Hümâyûn'un nakliye hizmetlerinde kullanılmak üzere, Divriği sancağına bağlı kazalardan istenilen toplam 50 adet deveden 25 adedi gönderilmiş ancak 25 adedi geri kalmıştır. Bu nedenle 1 adedi 800 kuruştan 25 adet deve bedeli olarak toplam 20000 kuruşun acilen Ordu-yı Hümâyûn hazinesine gönderilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 85/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 28 Ekim 1832

Özet : Sivas valisi Osman Paşa tarafından Sivas ve Divriği sancaklarından istenilen 2000 neferden, Hafik nahiyesine 34 nefer piyade ve 17 nefer süvari isabet etmiştir. Daha sonra Osman Paşa'nın emriyle 2 piyade 1 süvari neferi sayılmak üzere Hafik nahiyesine toplam 34 adet süvari isabet etmiştir. 34 nefer süvarinin her neferinin 6 aylık ücreti 500 kuruştan toplam 17000 kuruş ile diğer masrafların toplamı olarak 28222 kuruş Hafik nahiyesine bağlı köyler üzerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 86-87/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 30 Ekim 1832

Özet : Sivas valisi Osman Paşa'nın maiyetlerine katılmak üzere Sivas sancağından istenilen 2000 adet piyade ve süvari neferden, Sivas kazasına 35 nefer

süvari ve 70 nefer piyade olmak üzere toplam 105 nefer isabet etmiştir. Daha sonra Osman Paşa'nın emriyle 2 piyade bir süvari sayılmak üzere Sivas kazasından toplam 70 nefer süvari istenmiş ve bunların 6 aylık ücreti olarak nefer başı 500 kuruştan toplam 35000 kuruşla birlikte Osman Paşa'nın Sivas'ta kaldığı sürece gerçekleşen masrafı ve sancağın diğer masrafları olarak toplam 56656 kuruşun yarısı Sivas mahallelerine yarısı ise esnaflar üzerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 87/1

Belgenin Konusu : Mübaşiriye bedeli taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 30 Ekim 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Sivas sancağından istenilen 450 **(önceki kayıtlarda dört yüz adet olarak geçiyor)** adet deveden bakaya kalan deve bedellerinin tahsili için Sivas'a gelen Ordu-yı Hümâyûn kaymakamı çavuşlarından El-Hac Osman Ağa'nın hizmet-i mübaşiriyesi ve diğer masraflara karşılık toplam 5125 kuruş Sivas'a bağlı kazalar arasında taksim edilmiştir.

Hizmet-i mübaşiriye : 5000 kuruş

Hakim efendiye harc-ı imza : 125 kuruş

Toplam : 5125 kuruş

Sayfa No / Belge No : 88/1

Belgenin Konusu : Kadı tayini

Belgenin Tarihi : Tarih yazılmamış

Özet : Mevlana Es-Seyyid Ahmed Efendi 1248 senesi Rebî-ül-âhır'ının üçüncü günü itibariyle Sivas kazası kadılığına tayin olunmuştur.

Sayfa No / Belge No : 88/2

Belgenin Konusu : Narh fiyatlarının değiştirilmemesine yönelik buyuruldu

Belgenin Tarihi : Gurre-i Cemâzi-yel-âhir 1248 - 26 Ekim 1832

Özet : Sivas Valisi Osman Paşa tarafından gönderilen buyurulduda; Sivas'ta bazı esnafların eşya ve erzak fiyatlarına zam yaptıkları ve diledikleri fiyata halka sattıkları tespit olduğundan bahsedilerek, bundan sonra esnafların belirlenen narh fiyatlarına bir akçe dahi zam ve ilave yapmamaları için gerekli kontrollerin yapılması narh fiyatlarına uymayan esnafların ise cezalandırılması istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 88/3

Belgenin Konusu : Maaş tayini

Belgenin Tarihi : 9 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 3 Kasım 1832

Özet : Sivas muhassıl vekiline gönderilen fermanda, Sivas sancağı defter nazırının bargir ücreti olarak 2000 kuruş masrafı olduğundan kendisine 1200 kuruş maaş bağlanması emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 89/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 9 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 3 Kasım 1832

Özet : Küçük Minare mahallesi sakinlerinden Seyyid Ömer bin Ali vefat etmiştir. Toplam 5709 tutan mirası; zevcesi Münteha bint-i Osman ile torunu Mehmed bin Ali arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Mühteha Hatun da vefat edip 922 kuruşluk mirası torunu Mehmed'e kalmıştır.

Sayfa No / Belge No : 90/1

Belgenin Konusu : Koyun, sığır ve arpa talebine dair buyuruldu

Belgenin Tarihi : 9 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 3 Kasım 1832

Özet : Trabzon'dan Sivas'a gelen çok miktarda piyade ve süvari neferinin ihtiyaçları için; Sivas'a bağlı kazalardan her kilesi 100 kıyye olmak üzere 6000 Sivasi kile arpa ile 3000 adet semiz koyun ve 200 adet karasığır istenmiştir.

Sayfa No / Belge No : 90/2

Belgenin Konusu : Osman Paşa tarafından istenilen koyun, sığır ve arpanın taksimi

Belgenin Tarihi : 11 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 5 Kasım 1832

Özet : Sivas Valisi Osman Paşa'nın maiyetinde olup Sivas'a gelen çok miktarda süvari ve piyade askerin ihtiyaçları için istenilen 3000 adet semiz koyun ve 200 adet karasığır ile 6000 Sivasi kile arpa, Sivas'a bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 91/1

Belgenin Konusu : Ordu-yı Hümayun hizmetinde kullanılan hayvanat için arpa talebi

Belgenin Tarihi : 13 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 7 Kasım 1832

Özet : Daha önce gönderilen fermanda, Anadolu'da bulunan Asakir-i Hassa ve Mansure alaylarında bulunan hayvanların yem ihtiyacı için yarısı eski yarısı yeni sene mahsulünden olmak üzere Sivas sancağına bağlı kazalardan 30000 kile arpa istenilmiştir. Talep edilen arpanın yarısı gönderilmiş olup diğer yarısı olan 15000 kile arpanın yeni sene mahsulünden olmak üzere Sivas sancağına bağlı kazalardan toplanarak, Samsun iskelesine gönderilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 91/2

Belgenin Konusu : Osman Paşanın maiyetindeki ordunun ihtiyaçlarının karşılanması

Belgenin Tarihi : 21 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 15 Kasım 1832

Özet : Osman Paşa'nın maiyetindeki orduda bulunan çok miktardaki askerin, zahire, ağnam ve diğer ihtiyaçlarının Sivas'a bağlı kazalardan derhal karşılanması ve bu konuda kesinlikle gevşek davranılmaması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 92/1

Belgenin Konusu : Vergi memurlarının kontrol edilmesine dair ferman

Belgenin Tarihi : 21 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 15 Kasım 1832

Özet : Gönderilen fermanla bazı memurlarının padişahın emri dışında halktan fazla arpa ve buğday tahsil ettiklerinin rivayet edilmesinden dolayı, gerekli araştırmaların yapılarak fazla vergi toplayanların cezalandırılması istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 92/2

Belgenin Konusu : Menzil ücreti

Belgenin Tarihi : 21 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 15 Kasım 1832

Özet : 1248 senesine mahsuben Turhal kazasının menzil ocaklığı olarak 475 kuruş teslim alındığına dair senet.

Sayfa No / Belge No : 92/3

Belgenin Konusu : Menzil ücreti

Belgenin Tarihi : 21 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 15 Kasım 1832

Özet : 1248 senesine mahsuben Nefs-i Sivas'ın menzil ocaklığı olarak 366 kuruşun teslim alındığına dair senet.

Sayfa No / Belge No : 92/4

Belgenin Konusu : Menzil ücreti

Belgenin Tarihi : 21 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 15 Kasım 1832

Özet : 1248 senesine mahsuben Hafik kazası menzil ocaklığı olarak 300 kuruşun teslim alındığına dair senet.

Sayfa No / Belge No : 93/1

Belgenin Konusu : Osman Paşa'nın ordusu için talep edilen arpa ve buğdayın taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 15 Kasım 1832

Özet : Sivas Valisi Osman Paşa'nın maiyetinde bulunan süvari ve piyade askerlerin ihtiyaçlarının karşılanması için istenilen 6000 Sivasi kile arpa ve 3000 Sivasi kile buğdaydan Hafik nahiyesinin hissesine düşen 123 kile 5 rublağ arpa ile 61 kile 10 rublağ buğday Hafik nahiyesine bağlı köyler arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 94/1

Belgenin Konusu : 60 adet ağnamın Hafik nahiyesine taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 15 Kasım 1832

Özet : Sivas Valisi Osman Paşa'nın, Sivas sancağına bağlı kazalardan talep ettiği 3000 adet koyundan Hafik nahiyesine isabet eden 60 adet koyun adı geçen nahiyeye bağlı köylere taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 95-96/1

Belgenin Konusu : Bilal Ağa'nın kassam defteri

Belgenin Tarihi : 9 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 3 Kasım 1832

Özet : Paşabey mahallesi sakinlerinden ve Dergah-ı Ali gediklilerinden Bilal Ağa vefat etmiştir. Toplam 7386 kuruş olan mirası; Zevcesi Fatma bint-i Süleyman, diğer zevcesi Fatma bint-i Osman, oğulları Osman ve Hacı Ömer ile küçük kızı Mevlüde arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 96/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 25 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 19 Kasım 1832

Özet : Şah Hüseyin mahallesi ahalisinden Es-Seyyid Hasan bin Ebubekir, mahallede bulunan 1 bab kış evi, 1 bab ahır ve bir miktar havludan oluşan evini vakfedip; vakıf gelirleriyle her yıl mübarek gecelerden birinde halka yeterli miktarda helva dağıtılmasını, Berat gecesinde mahallede bulunan camiye 1 kıyye balmumu alınmasını ayrıca vakfedilen evin tamirinin gerçekleştirilmesini şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 97/1

Belgenin Konusu : Mütesellim tayini

Belgenin Tarihi : 25 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 19 Kasım 1832

Özet : Sivas Valisi Osman Paşa tarafından gönderilen buyurulduda; Dergâh-ı Ali Kapucubaşlarından Seyyid İbrahim Said Ağa'nın, Sivas Mütesellimliği görevine tayin olduğu bildirilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 97/2

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 25 Cemâzi-yel-âhir 1248 - 19 Kasım 1832

Özet : Sivas sancağının çeşitli masraflarına karşılık toplam 45536 kuruş, Sivas'a bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 97/3

Belgenin Konusu : İtlak emri

Belgenin Tarihi : 11 Receb 1248 - 4 Aralık 1832

Özet : Basra Valisi Mehmed Paşa'nın kethüdalığını yaparken, emirlere karşı gelen Kamil Bey, nefisini terbiye etmesi için Sivas'a gönderilmiştir. Bu sürenin sonunda Kamil Bey'e padişah tarafından merhamet edilerek, affedildiğine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 98-99/1

Belgenin Konusu : Vergi Taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Receb 1248 - 8 Aralık 1832

Özet : Hafik nahiyesinin mukataa gelirleri, sefer masrafları ve diğer bazı masraflar olarak toplam 50259 kuruş, Hafik nahiyesine bağlı köylere taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 99/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 19 Receb 1248 - 12 Aralık 1832

Özet : Ece mahallesi sakinlerinden Asiye bint-i Mehmed vefat etmiştir. Toplam 706 kuruşluk mirası büyük kızı Safiye ile erkek kardeşi Mehmed arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 100/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 19 Receb 1248 - 12 Aralık 1832

Özet : Şah Hüseyin mahallesi sakinlerinden Veliddin bin Ahmed vefat etmiştir. Toplam 2448 kuruş olan mirası; zevcesi Şerife bint-i Halil, oğlu Salih ve kızı Şems arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 100/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 19 Receb 1248 - 12 Aralık 1832

Özet : Şah Hüseyin mahallesi sakinlerinden Ebubekir bin Ahmed vefat etmiştir. Mirası, zevcesi Ayşe bint-i Abdullah, oğulları Ali ve Ahmed ile kızı Marziye arasında taksim edilmiştir. Daha sonra zevcesi Ayşe de vefat etmiş olup toplam 3996 kuruşluk mirası; oğulları Ali ve Ahmed ile kızı Marziye arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 100/3

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 23 Receb 1248 - 16 Aralık 1832

Özet : Veled Bey mahallesi sakinlerinden Şerife bint-i İsmail; 1 bab kış evi altında 1 bab oda, 2 bab fevkani oda, 1 bab kiler ve bir miktar havludan oluşan evini, 2500 kuruşa Taşçı Höcük adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 101/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 25 Receb 1248 - 18 Aralık 1832

Özet : Şah Hüseyin mahallesi sakinlerinden Hacı Zülfikarzade Seyyid Osman Efendi bin Ahmed vefat etmiştir. Toplam 3018 kuruşluk mirası: zevcesi Hatice bint-i Tatar Ömer, oğulları Mehmed ve Ahmed ile kızları Ayşe ve Emine arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 101/2

Belgenin Konusu : Menzil davası

Belgenin Tarihi : 29 Receb 1248 - 22 Aralık 1832

Özet : Küçük Kenise mahallesinde ikamet eden Barbek veled-i Serkiz vefat ettikten sonra miras bıraktığı evle ilgili dava.

Sayfa No / Belge No : 101/3

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Şa'bân 1248 - 1833 yılı Ocak ayı başları

Özet : Der-saâdet'e gönderilen tevzi defterine göre 1248 senesi Muharrem ayı guresinden, Cemâzi-yel-âhir ayı sonuna gelinceye kadar, Sivas kazasına bağlı Hafik nahiyesine isabet eden 48200 kuruşun adı geçene nahiye ahalisine taksim edilmesi ayrıca bu meblağa kesinlikle zam yapılmaması ve tahsildariye veya başka adlarla ilave akça alınmaması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 102/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Ramazân 1248 - 24 Ocak 1833

Özet : 1248 senesi Muhurrem ayından Receb ayı sonuna kadar 6 aylık 35000 kuruş ile mübaşiriye hizmeti ve diğer masraflar olarak toplam 39697 kuruş Sivas mahallelerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 103/1

Belgenin Konusu : Osman Paşa tarafından gönderilen buyuruldu

Belgenin Tarihi : 23 Receb 1247 - 16 Aralık 1832

Özet : Osman Paşa tarafından, Sivas Muhassıl vekili ve Sivas naibine gönderilen buyurulduda; İncesu kasabası ahalisinden Murtaza Efendi ve Şeyh Yusuf isimli kişilerin kendi hallerinde olmayıp, ahaliyi fesada sevk ettikleri anlaşılmıştır. Bu yüzden Murtaza ve Yusuf, Sivas'a gönderilmiş ve hapsedilmeleri istenmiştir.

Sayfa No / Belge No : 103/2

Belgenin Konusu : Firari askerlerin orduya teslim edilmesi

Belgenin Tarihi : 4 Receb 1248 - 27 Kasım 1832

Özet : Sadrazam tarafından, Bolu'dan Sivas'a kadar olan bölgede bulunan kazaların idarecilerine gönderilen buyurulduda; Ordu-yı Hümâyûn'da görev yapan askerlerden bazılarının firar ederek memleketlerine kaçtıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle yanlarında izin belgeleri bulunmayan firari askerlerin bulunarak bir an önce Ordu-yı Hümâyûn'a gönderilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 103/3

Belgenin Konusu : Teslim senedi

Belgenin Tarihi : 7 Şa'bân 1248 - 30 Aralık 1832

Özet : Anadolu'da bulunan Âsakir-i Mansûre alaylarında kullanılan hayvanların yem ihtiyacı için Sivas sancağında istenilen 15000 İslomboli kile arpadan, 3823,5 kilesinin Sivas muhassılı İbrahim Said Ağa tarafından Samsun iskelesine teslim edilmiş olup, bakaya verilecek arpa kalmadığına dair senet.

Sayfa No / Belge No : 103/4

Belgenin Konusu : İlam

Belgenin Tarihi : 9 Şa'bân 1248 - 1 Ocak 1833

Özet : Sivas sancağına bağlı kazalardan istenilen 15000 kile arpanın toplanması ve Samsun iskelesine gönderilmesi ile görevlendirilen Ali Ağa, mahkemeye gelip şöyle demiştir: Daha önce gönderilen fermanla Sivas sancağına bağlı kazalardan istenilen 30000 kile arpadan bakaya kalan 15000 kile arpadan 14039 İslamboli kilesi tahsil olunup, 961 kilesi ise bakaya kalmıştır.

Sayfa No / Belge No : 104/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Şa'bân 1248 - 28 Aralık 1832

Özet : Yahya Bey mahallesi sakinlerinden Abdullah bin Hasan vefat etmiştir. Mirası; zevcesi Şerife ile oğulları Habip ve Seyyid Mehmed arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Mehmed de vefat etmiş olup 2445 kuruşluk mirası; annesi Şerife, erkek kardeşi Habip ile anne bir kız kardeşleri Emine, Saile ve Hatun arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 104/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 13 Şa'bân 1248 - 5 Ocak 1833

Özet : Gök Medrese mahallesi sakinlerinden Saniye bint-i El- Hac Ahmed, Mahallede bulunan 1 bab fevkani oda ve ahır ile kendi malından 600 kuruşu vakfedip; vakıf gelirleriyle her sene mahallede bulunan camiye bir kıyye balmumu alınmasını, mübarek gecelerin birinde komşulara helva dağıtılmasını ve vakfedilen evin tamirinin gerçekleştirilmesini şart koşturmuştur.

Sayfa No / Belge No : 105/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 15 Şa'bân 1248 - 7 Ocak 1833

Özet : Küçük Bengiler mahallesinde ikamet eden Üskük, Karani ve Marmiyeye ve Aharavna isimli nasraniyeler, 1 bab kış evi, 1 bab fevkani oda, alt katta ahır, dışarıda yine 1 bab fevkani oda, alt katta 1 bab kış evi ve aralık ile bir miktar havludan oluşan evini 1800 kuruşa Mıgırdiç isimli zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 105/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 15 Şa'bân 1248 - 7 Ocak 1833

Özet : Hoca İmam mahallesi sakinlerinden Es-Seyyid Hüseyin Efendi bin Mehmed Salih Efendi, 2 bab fevkani oda, ahır, 1 bab kış evi, bir miktar iç havlu ve evin içinde bulunan eşyaları vakfedip; vakıf gelirleriyle her sene Hoca İmam cami imamına 60 para verilmesini yine camiye 1 kıyye balmumu alınmasını ve Berat kandilinde yeterli miktarda helva yapılıp fakirlere dağıtılmasını şart koşturmuştur.

Sayfa No / Belge No : 105/3

Belgenin Konusu : Miras davası

Belgenin Tarihi : 15 Şa'bân 1248 - 7 Ocak 1833

Özet : Hoca İmam mahallesi sakinlerinden Halime bint-i Mehmed Efendi mahkemeye başvurarak Es-seyyid Ömer Efendi bin Hulusi Ağa'yı dava etmiş ve annesi Raziye bint-i Hacı Osman'dan kendisine kalan 400 kuruşun ödenmesini istemiştir. Mahkeme tarafından bu miktarın Halime Hatun'a ödenmesine karar verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 105/4

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Şa'bân 1248 - 24 Aralık 1832

Özet : Hoca İmam mahallesi sakinlerinden Raziye bint-i Hacı Osman vefat etmiştir. 912 kuruşluk mirası, amcaoğlu Hüseyin Efendi bin Mehmed Salih ve kızı Halime arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 106/1

Belgenin Konusu : Mülk satışı davası

Belgenin Tarihi : 23 Şa'bân 1248 - 15 Ocak 1833

Özet : Hacı Zahid mahallesi sakinlerinden Osman bin Osman mahkemeye başvurarak bundan 11 yıl önce annesi Kezban Hatun tarafından Tatar Hüseyin Ağa'ya satılan evden bakaya kalan 300 kuruşun davalıdan tahsilini istemiştir. İfadelerin alınmasından sonra söz konusu 300 kuruş, davacı Osman bin Osman'a verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 107/1

Belgenin Konusu : Arpa talebi

Belgenin Tarihi : 27 Şa'bân 1248 - 19 Ocak 1833

Özet : Sivas Valisi ve Canik muhassılı Osman Paşa, Bozok sancağından Sivas'a külliyetli miktarda askerle geleceği için çok miktarda arpaya ihtiyaç vardır. Bu yüzden Osman paşa tarafından istenilen 976,5 Sivasi kile arpa Hafik nahiyesine bağlı kuralara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 107/2

Belgenin Konusu : Mülk-alım-satımı

Belgenin Tarihi : 27 Şa'bân 1248 - 19 Ocak 1833

Özet : Pulur mahallesi sakinlerinden Musa bin Hasan, mahallede bulunan 1 bab kış evi 1 bab yaz evi, 1 bab ahır ve iki adet havludan oluşan mülkünü, 400 kuruşa oğlu Hüseyin'e satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 107/3

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : Evasıt-ı Şa'bân 1248 - 1833 Ocak ayı başları

Özet : 1248 senesi Muharrem ayından Cemâzi-yel-âhir ayı sonuna kadar Sivas kazasına isabet eden 43000 kuruşun adı geçen kaza ahalisinden tahsil edilmesine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 108-109/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Ramazân 1248 - 22 Ocak 1833

Özet : 1248 senesi Muharrem ayından Cemaziyel Ahir ayına kadar 6 aylık olmak üzere Der-saâdet'e gönderilen tevzi defterine göre 43000 kuruş ile Sivas sancağının diğer masrafları olarak toplam 108000 kuruş, Sivas esnafına taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 109/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Ramazân 1248 - 26 Ocak 1833

Özet : Gök Medrese mahallesi sakinlerinden Mehmed bin Abdullah vefat etmiştir. Toplam 775 kuruşluk mirası; büyük kızı Ballı ile küçük kızları Şerife ve Mevlüde arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 110/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 27 Şa'bân 1248 - 19 Ocak 1833

Özet : Ece mahallesi sakinlerinden Salime bint-i Hasan vefat etmiştir. Toplam 493 kuruş tutarındaki mirası; amcaoğulları Temürcüzade Ömer Ağa ve kardeşleri Osman, Hafız İbrahim, Mehmed ibn-i Halil ve Ebubekir ile İbrahim ve kardeşi Mehmed arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 110/2

Belgenin Konusu : Tayin

Belgenin Tarihi : 27 Receb 1248

Özet : Es-seyyid Receb Efendi 1248 senesi Receb ayınının 27. günü itibariyle Sivas kazası müftülüğüne tayin edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 110/3

Belgenin Konusu : Firari askerlerin bulunması

Belgenin Tarihi : Evahir-i Cemaziyelevvel 1248 (kayıt tarihi yok) 1832 yılı ekim ayı sonları

Özet : Diyarbakır Valisi İshak Paşa, Sivas Mütesellimi Himmetzade Es-Seyyid Said ve Amasya sancağı mütesellimi Hafız Hasan'a gönderilen fermanda; Arabkir, Amasya ve Şarki Karahisar sancaklarıyla Sivas sancağına bağlı bazı kazalardan Asakir-i Mansure alaylarına katılan bazı neferlerin ordudan firar ettikleri bildirilmiştir. Ayrıca firari neferlerin kesinlikle himaye edilmemesi ve firari oldukları tespit edilenlerin derhal alaylarına intikalinin sağlanması emredilmektedir. Bununla birlikte bulunamayan firari neferlerin yerine genç, cesaretli ve savaşmaya muktedir neferlerin gönderilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 111/1

Belgenin Konusu : Tütüncü Mehmed Ağa'nın kassam defteri

Belgenin Tarihi : 11 Şevvâl 1248 - 3 Mart 1833

Özet : Osman Paşa mahallesi sakinlerinden Tütüncü Mehmed Ağa vefat etmiştir. Mirası; büyük oğlu Hüseyin ile büyük kızları Mevzune, Alime ve Naime arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Alime de vefat etmiş olup 6305 kuruşluk mirası, annesi Kamer, erkek kardeşi Hüseyin ve anne bir kız kardeşleri Ayşe ve Mevlüde arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Kamer Hatun da vefat etmiş olup toplam 2141 kuruşluk mirası; oğlu Hüseyin ile kızları Mevzune, Mevlüde ve Ayşe arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 111-112/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 11 Şevvâl 1248 - 3 Mart 1833

Özet : Hacı Zahid mahallesi sakinlerinden Hacı Hasan bin Hacı Mehmed vefat etmiştir. Toplam 3597 kuruşluk mirası; zevcesi Hatice bint-i Abdulvahhab Efendi ile oğulları Mehmed, Mustafa ve Şerif Abdurrahman ve babası Hacı Mehmed ve annesi Münteha arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 112/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Zi-l-ka'de 1248 - 22 Mart 1833

Özet : Sofu Himmet mahallesi sakinlerinden Mustafa oğlu Mehmed vefat etmiştir. Toplam 372 kuruşluk mirası; zevcesi Fatma bint-i Veliddin ile oğlu Hüseyin arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 113/1

Belgenin Konusu : Kadı tayini

Belgenin Tarihi : Tarih yazılmamış

Özet : Mevlana Ahmed Efendi 1248 senesi Şevvâl ayı itibariyle Sivas kazası kadılığına tayin olunmuştur.

Sayfa No / Belge No : 113/2

Belgenin Konusu : Kadı tayini

Belgenin Tarihi : Tarih yazılmamış

Özet : Mevlana Es-Seyyid Hafız Mehmed 1248 senesi Zi-l-ka'de ayı itibariyle Sivas kazası kadılığına tayin olunmuştur.

Sayfa No / Belge No : 114/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 7 Zi-l-ka'de 1248- 28 Mart 1833

Özet : Üryan-ı Müslim mahallesinde ikamet eden Karabet veled-i Serkiz, mahallede bulunan 1 bab kış evi, 1 bab fırın damı, yarım aralık, bir miktar havlu ve iç havlu ime 1 lüle çeşmeden oluşan evini, 2850 kuruşa Bogos adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 114/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 7 Zi-l-ka'de 1248- 28 Mart 1833

Özet : Osman Paşa mahallesi sakinlerinden Küçük Osman Ağa bin Mustafa, Veled Bey mahallesinde bulunan ve üç bab damdan oluşan mülkünü, 470 kuruş Artin adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 114/3

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Zi-l-ka'de 1248 - 11 Nisan 1833

Özet : Kösedere-i Zimmi mahallesi sakinlerinden Ömer bin Ali vefat etmiştir. Mirası; zevcesi Fatma, oğulları Osman ve Ali ile Küçük kızı Emine arasında taksim edilmiştir. Daha sonra oğlu Ali de vefat etmiş olup mirası; zevceleri Hatice ve Fatma, erkek kardeşi Osman, kız kardeşi Emine, annesi Fatma ve kızı Fatma arasında

taksim edilmiştir. Daha sonra annesi Fatma da vefat etmiş olup mirası; oğlu Osman ve kızı Emine arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 115/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 17 Zi-l-ka'de 1248 - 7 Nisan 133

Özet : Oğlan Çavuş mahallesi sakinlerinden Kara Hacı Mehmed bin Halil vefat etmiştir. toplam 3545 kuruş tutarındaki mirası; zevcesi Mevlüde bint-i Mehmed ve diğer zevcesi.? (yazılmamış), Ali, Halil, Mehmed ve diğer Ali ile kızları Zeynep ve Ayşe arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 115/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 17 Zi-l-ka'de 1248 - 7 Nisan 1833

Özet : Ağcabölge mahallesi sakinlerinden Ayşe bint-i İsmail, 1 bab kış evi, 2 göz anbar, 2 bab fevkani oda, odunluk, 1 bab ahır, bir miktar bahçe, bir miktar havlu ve yarım lüle çeşmeden oluşan evini, 3015 kuruşa Serkiz ve karındaşları Sirob, Kirob ve Kushas adlı zimmîlere satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 116/1

Belgenin Konusu : Nuhas nakliyesine dair ferman

Belgenin Tarihi : 23 Zi-l-ka'de 1248 - 13 Nisan 1833

Özet : Ergani madeninden çıkan nuhasın, Sivas'tan Samsun iskelesine nakli için gerekli tedbirlerin alınması istenen ferman.

Sayfa No / Belge No : 116/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 3 Zi-l-hicce 1248 - 23 Nisan 1833

Özet : Ağcabölge mahallesi sakinlerinden İbrahim Çavuş bin Osman, 1 bab kış evi, 1 bab samanlık ve bir miktar havludan oluşan evini, 1300 kuruşa Ovannes adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 117/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 7 Zi-l-hicce 1248 - 27 Nisan 1833

Özet : Küçük Minare mahallesi sakinlerinden Saniye bint-i Mustafa ve kız kardeşi Ümmügülsüm, mahallede bulunan ve iki kardeşin yarı yarıya hisseleri bulunan bahçeyi, 500 kuruşa El- Hac Mustafa'ya satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 117/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 17 Zi-l-hicce 1248 - 7 Mayıs 1833

Özet : Şah Hüseyin mahallesi sakinlerinden Fatma bint-i Es-Seyyid El-Hac Abdurrahman Ağa isimli hatun kendi malından 1000 kuruşu vakfedip; vakıf gelirleriyle her yıl 10 kuruşun merhum Mustafa Ağa'nın havlusunda bulunan çeşmenin tamirinin yapılmasını, mahallede bulunan camiye 10 kuruşluk balmumu alınmasını ve 40 kuruşluk helva yapılarak fakirlere dağıtılmasını şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 118/1

Belgenin Konusu : Mürasele

Belgenin Tarihi : 25 Zi-l-hicce 1248 - 15 Nisan 1833

Özet : Halep tarafında bulunan orduya gönderilen zahirenin kira ücreti olarak 13334 kuruşun Sivas muhassılı İbrahim Said Ağa tarafından hak sahiplerine ödendiğine dair mürasele kaydı.

Sayfa No / Belge No : 118/2

Belgenin Konusu : Miras

Belgenin Tarihi : 27 Zi-l-hicce 1248- 17 Mayıs 1833

Özet : Mehmed Ağa vefat etmiştir. Toplam 462 kuruşluk mirası zevcesi, oğulları Ali ve Abdülkadir ile kızı Azize'ye verilmek üzere Ali Ağa'ya teslim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 118-119/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Zi-l-hicce 1248 - 21 Nisan 1833

Özet : 1248 senesi Receb ayından Zi-l-hicce ayı sonuna kadar 6 aylık olarak Sivas sancağının masrafları belirlenerek kazalara toplam 23874 kuruş taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 119/1

Belgenin Konusu : İlam

Belgenin Tarihi : 5 Zi-l-hicce 1248 25/ Nisan 1833

Özet : Niksar Karşıbağlar mahallesi sakinlerinden El-Hac Menmed efendiyle ilgili ilam.

Sayfa No / Belge No : 119/2

Belgenin Konusu : İlam

Belgenin Tarihi : Gurre-i Muharrem 1249

Özet : Cami-i Kebir mahallesi sakinlerinden Abdüsselam bin İsmail'e ait ilam.

Sayfa No / Belge No : 119/3

Belgenin Konusu : Muhassıl Tayini

Belgenin Tarihi : 8 Muharrem 1249 - 28 Mayıs 1833

Özet : Seyyid İbrahim Ağa'nın Sivas muhassıllığına tayin edildiğine dair ferman sureti.

Sayfa No / Belge No : 119/4

Belgenin Konusu : Asker talebi

Belgenin Tarihi : 9 Muharrem 1249 - 29 Mayıs 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre alaylarının ikmali için Sivas'tan 100 asker istendiğine dair emir.

Sayfa No / Belge No : 120/1

Belgenin Konusu : Mukataa gelirleri

Belgenin Tarihi : 8 Muharrem 1249 - 28 Mayıs 1833

Özet : 1248 senesi Rebî-ül-âhırın'ın 25. gününden Ramazân ayı sonuna kadar, Sivas mukataa gelirlerinin biran önce mukataa hazinesine gönderilmesine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 120/2

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Muharrem 1249

Özet : Sivas'a sevkedilen askerlerin üç aylık masrafı olan 1930 kuruş Sivas esnafı üzerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 120/3

Belgenin Konusu : Cizye defteri

Belgenin Tarihi : Yazılmamış

Özet : Sivas ve kazalardan toplanacak cizyenin cinsi ve adedini gösteren defter.

Sayfa No / Belge No : 121/1

Belgenin Konusu : Ağnam bedeli

Belgenin Tarihi : 13 Muharrem 1249 - 2 Haziran 1833

Özet : 1249 senesine mahsuben ağnam bedeli olarak 5 kuruş ve mübaşiriye bedeli olarak 20'şer para belirlenmiş olup; Sivas sancağında 2500 adet ağnam bedeli olarak 12500 kuruş, mübaşiriye bedeli olarak ise 1250 kuruş olmak üzere toplam 13750 kuruş toplanması ve bu paranın İstanbul'da bulunan Kasapbaşına teslim edilmesine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 121-122/2

Belgenin Konusu : Ağnam bedeli taksimi

Belgenin Tarihi : 13 Muharrem 1249 - 2 Haziran 1833

Özet : 1249 senesine mahsuben 2500 ağnam bedeli ve mübaşiriye hizmeti olarak toplam 13750 kuruş, Sivas sancağına bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 122/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 17 Muharrem 1249 - 6 Haziran 1833

Özet : Ferhatbostanı mahallesi sakinlerinden Abdülkadir bin Hasan, 1 bab kış evi, bir miktar aralık, ve bir miktar bahçeden oluşan evini, 2350 kuruşa Ağbab, Sirob ve Karabet isimli zimmîlere satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 122/2

Belgenin Konusu : Mehmed Ali Paşa'ya Valilik verilmesi

Belgenin Tarihi : 19 Muharrem 1249 - 8 Haziran 1833

Özet : Mehmet Ali Paşa'ya Mısır Valiliği oğlu İbrahim Paşa'ya ise Cidde ve Mekke Valiliklerinin verildiğine dair ferman sureti.

Sayfa No / Belge No : 123/1

Belgenin Konusu : Asker taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Muharrem 1249 - 10 Haziran 1833

Özet : Asakir-i Mansure alaylarının noksanlarının tamamlanması için Serasker tarafından istenilen 100 adet nefer Sivas sancağına bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 123/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 21 Muharrem 1249 - 10 Haziran 1833

Özet : Akdeğirmen mahallesinde ikamet eden Kuyumcu Karabet veledi i Ovannes, 1 bab kış evi, 1 bab fırın damı, 1 bab havludan oluşan evini, 1200 kuruşa Barsac adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 123/3

Belgenin Konusu : Müsadere

Belgenin Tarihi : 28 Rebiül Evvel 1249 - 15 Ağustos 1833

Özet : Sadrazam Mehmed Emin Rauf Paşa tarafından mühürlenmiş buyurulduda; Sivas'ta ikamet eden Alaaddin Paşa'nın vefat ettiği, bu nedenle padişah hakkı olan 50000 kuruşun, derhal Der-saâdete gönderilmesi istenmektedir. Ayrıca gerekli tahkikat yapılarak, Alaaddin Paşa'nın nakit, mülk ve malından geriye bir şey bırakılmaması emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 123/4

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 3 Safer 1249 - 22 Haziran 1833

Özet : Üryan-ı Müslim mahallesinde ikamet eden Demirci Mekir veledi Gabriel, 1 bab kış evi, 1 bab üst oda, 1 bab alt oda, bir miktar aralık ve bir miktar havludan oluşan evini, 3150 kuruşa Boyros adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 124/1

Belgenin Konusu : Mütevelli beratı

Belgenin Tarihi : 5 Safer 1249 - 24 Haziran 1833

Özet : Sivas'ta bulunan Ani Ali zaviyesine 1248 senesi Zi-l-ka'de ayının 12. günü itibariyle Es-Seyyid Hüseyin'in müteveli olduğuna dair berat.

Sayfa No / Belge No : 124/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 11 Safer 1249 - 30 Haziran 1833

Özet : Akdeğirmen mahallesinde ikamet eden Ahseyet bint-i Makdesi, 1 bab kış evi, 1 bab fevkani yaz evi, fırın evi, ahır, bir miktar havlu ve yarım lüle çeşmeden oluşan evini, 3050 kuruşa Mağiye adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 124/3

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 13 Safer 1249 - 2 Temmuz 1833

Özet : Bir müddetten beri Sivas'ta misafir olarak ikamet eden El-Hac Mehmed Efendi vefat etmiştir. Toplam 771 kuruş tutarındaki mirası zevcesi Huri bint-i Süleyman'a kalmıştır.

Sayfa No / Belge No : 125/1

Belgenin Konusu : Mektup

Belgenin Tarihi : 4 Safer 1249 -

Özet : Bağdat Valisi Ali Paşa'nın tatarlarından Ali isimli tatarın Sivas'ta bulunan ailesinin İstanbul'a gitmesine ruhsat verilmesi için gönderilen mektup.

Sayfa No / Belge No : 125/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 13 Safer 1248 - 2 Temmuz 1833

Özet : Hacı Zahid mahallesi sakinlerinden Mehmed Ağa bin Hayrullah, Veled Bey mahallesinde bulunan 1 bab kış evi, 1 bab oda, bir aralık ve bir miktar bahçeden oluşan evini, 500 kuruşa Marharoz adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 125/3

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 7 Safer 1249 - 26 Haziran 1833

Özet : Ece mahallesi sakinlerinden Oturakçı Seyyid Mustafa bin Hüseyin vefat etmiştir. Toplam 2483 kuruşluk mirası; zevcesi Kezban bint-i Ebubekir, Kızları, Ayşe, Fatma, Hatice ve Alime ile amcaoğlu Derviş Mehmed arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 126/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 17 Safer 1249 - 6 Temmuz 1833

Özet : Kösedere-i Zimmî mahallesinde ikamet eden Tellak Ağbab veled-i Marharoz, 1 bab kış evi, alt katta oda, bir bab ahır, bir miktar aralık ve bahçe, bir miktar havlu, çeşme ve araziden oluşan evini, 2600 kuruşa Agop ve oğulları Ağbab ve Artin adlı zimmîlere satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 126/2

Belgenin Konusu : Tereke defteri

Belgenin Tarihi : 21 Safer 1249 - 10 Temmuz 1833

Özet : Hayrabey kazası sakinlerinden Saracoğlu Halil vefat etmiştir. Halil'in mirası borçlarını ödemeye yetmediği için, Sivas esnafında olan alacakları ilan edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 127-128/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 23 Safer 1249 - 12 Temmuz 1833

Özet : Hamırkesen mahallesi sakinlerinden El-Hac İbrahim bin Mehmed vefat etmiştir. Toplam 13811 kuruş tutan mirası; zevceleri Hatice bint-i Rıdvan ve Mahbube bint-i Abdullah ile oğulları Ahmed, İbrahim, diğer İbrahim ve kızı Zeynep arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 128-129/1

Belgenin Konusu : Nuhas nakliyesi

Belgenin Tarihi : 3 Rebiü'l Evvel 1249 - 21 Temmuz 1833

Özet : Ergani Madeni hâsılatı olan nuhasın, Saraycık karyesine nakli için kantar başı 45'er kuruş nakliye ücretinin Tokat'a varınca hak sahiplerine ödeneceği ayrıca nakil sırasında nuhasa zarar veren olursa bedellerinin kendilerinden tazmin edileceği ifade edilen ferman.

Sayfa No / Belge No : 129/1

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : 5 Rebiü'l Evvel 1249 - 23 Temmuz 1833

Özet : 1248 senesi Ruz-ı Kasım'ından Ruz-ı Hızır'ına gelinceye kadar 6 aylık olmak üzere toplam 52000 kuruşun Hafik nahiyesine ahalisi üzerine taksim edilmesine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 129-130/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Rebiü'l Evvel 1249 - 23 Temmuz 1833

Özet : Daha önce gönderilen ferman ile 1248 senesi Ruz-ı Kasım'ından Ruz-ı Hızır'ına gelinceye kadar 6 aylık olmak üzere Hafik nahiyesi ahalisine isabet eden 52000 kuruş, Hafik nahiyesine bağlı köyler üzerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 131/1

Belgenin Konusu : Vergi

Belgenin Tarihi : 5 Rebiü'l Evvel 1249 - 23 Temmuz 1833

Özet : 1248 senesi Ruz-ı Kasım'ından Ruz-ı Hızır'ına gelinceye kadar 6 aylık masraflar için toplam 61000 kuruşun Sivas kazasında bulunan mahalleler ve esnaflara taksim edilmesine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 131-132/2

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Rebiü'l Evvel 1249 - 23 Temmuz 1833

Özet : Daha önce gönderilen ferman ile 1248 senesi Ruz-ı Kasım'ından Ruz-ı Hızır'ına kadar 6 aylık istenilen toplam 61000 kuruş ile kazanın diğer masrafları için toplam 123500 kuruş Sivas kazasında bulunan esnaflar arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 133/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 25 Muharrem 1249 - 14 Haziran 1833

Özet : Oğlan avuş mahallesi sakinlerinden Şerife bint-i Mustafa isimli hatun, mahallede bulunan evi ve eşyalarının satışından geriye kalan 262 kuruş vakfedip; vakıf geliriyle her yıl Berat gecesinde 1 kıyye şem-i revgan alınarak fakirlere dağıtılmasını şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 133/2

Belgenin Konusu : Sivasta bulunan askerlerle ilgili gerekli tedbirlerin alınması

Belgenin Tarihi : 25 safer 1249 - 14 Temmuz 1833

Özet : Trabzon Valisi Osman Paşa'nın maiyetinde olup Sivas'a bağlı kazalara dağılan piyade ve süvari askerlerle ilgili gerekli tedbirlerin alınmasına dair arz.

Sayfa No / Belge No : 134/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 5 Rebî-ül-âhır 1249 - 22 Ağustos 1833

Özet : Daha önce gönderilen fermanla Ergani madeni hâsılatı olan nuhasın, Saraycık karyesine nakli ücreti için her katara 45 kuruş nakliye ücreti verileceği belirtilmiştir. Bu nedenle nakliye ücreti olarak toplam 1000 kuruş Sivas sancağına bağlı kazalar üzerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 134/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : Gurre-i Rebiü'l Evvel - 19 Temmuz 1833

Özet : Tokmakkapu mahallesi sakinlerinden Ayşe bint-i Ebubekir isimli hatun, kendi malından 2514 kuruşu vakfedip; vakıf geliriyle her yıl mübarek gecelerin birinde yeterli miktarda helva yapıp ruhu için fakirlere dağıtılmasını, yine her sene 1 kıyye balmumunun Cami-i Kebir'e verilmesini ayrıca her yıl 3 kuruşun mahallede bulunan Kepenek çeşmesinin tamirine harcanmasını şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 135/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Rebî-ül-âhır 1249 - 1 Eylül 1833

Özet : 1248 senesi Receb ayından Zi-l-hicce ayına kadar 6 aylık sürede gerçekleşen Sivas şehrinin masrafları ve tahsildariye bedeli olarak toplam 38610 kuruş, Sivas'ta bulunan mahalleler üzerine taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 136/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : Gurre-i Rebî-ül-âhır 1249 - 18 Ağustos 1833

Özet : Cami-i Kebir mahallesi sakinlerinden Emine bint-i Ömer, 1 bab kış evi ve bir miktar havludan oluşan mülkünü vakfedip; vakıf gelirleriyle amcasının oğlu Seyyid Mehmed'in Şemsi Feraş mahallesinde bulunan evinin havlusundaki çeşmenin tamirinin yapılmasını, Eğri Köşe mescidine her yıl Berat gecesinde 15 kuruşluk balmumu alınmasını, yine aynı mescidin imamına kendi ve ahirete intikal eden geçmişlerinin ruhları için hatm-i şerif yapması karşılığında 20 kuruş verilmesini, mübarek gecelerin birinde 70 kuruşluk helva yapılarak cemaate ve fakirlere dağıtılmasını ayrıca vakfedilen evin tamirinin gerçekleştirilmesini şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 136/137/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : ? (gün yazılmamış) Rebî-ül-âhır 1249

Özet : Sivas şehri ahalisinden Es-Seyyid Ömer Ağa bin Murtaza, Kudretliye köyünde bulunan mülkünü vakfedip; vakıf gelirleriyle köy camisinin tamirini ve her gün sabah namazından sonra aşr-ı şerif okuması karşılığında caminin imamına yıllık 10 kuruş verilmesini şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 137/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 13 Rebî-ül-âhır 1249 - 30 Ağustos 1833

Özet : Hacı Zahid mahallesi sakinlerinden Sabiha bint-i Mustafa adlı hatun, 1000 kuruş nakit para, 2 bab fevkani oda, ahır, 1 bab kiracı damı, 1 bab mutfak damı, yarım bahçe ve bir miktar havludan oluşan mülkü ile 1 bab dükkanını vakfedip; vakıf gelirleriyle her yıl mübarek gecelerin birinde yeterli miktarda helva yapıp komşulara dağıtılmasını, Berat gecesinde mahallede bulunan Şa'bân ağa mescidine 1 kıyye balmumu alınmasını, vakfedilen ev ve dükkanın tamirinin gerçekleştirilmesini şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 138/1

Belgenin Konusu : Mukataa ihalesi

Belgenin Tarihi : 15 Ramazân 1249 - 26 Ocak 1834

Özet : Mukataa hazinesi tarafından zapt ve idare olunan Tokat maada Nefs-i Sivas'ın mukataalarının 1248 senesi Ağustosundan 1249 senesine kadar dergâh-ı âli kapıcıbaşlarından El-Hac Mustafa'ya ihale olunduğuna dair ferman

Sayfa No / Belge No : 139/1

Belgenin Konusu : Vergilerin tahsili

Belgenin Tarihi : 13 Ramazân 1249 - 24 Ocak 1834

Özet : Sivas Valisi Reşit Paşa'ya gönderilen fermanda, mukataa hazinesi tarafından tahsil oluna gelen rüsumattan Erzurum'a irsal olan hâsılat ile Der-saâdet'e gönderilmeyen hâsılatın tahkik edilerek bildirilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 139/2

Belgenin Konusu : Mukataa ihalesi

Belgenin Tarihi : 11 Ramazân 1249 - 22 Ocak 1834

Özet : Sivas eyaletinde bulunan kazaların rüsumatına Şaire Emîni Ahmed Efendi'nin memur kılındığına dair buyuruldu.

Sayfa No / Belge No : 140/1

Belgenin Konusu : Narh tespiti

Belgenin Tarihi : 11 Ramazân 1249 - 22 Ocak 1834

Özet : Sivas Valisi Mehmed Reşit Paşa tarafından gönderilen buyuruldu da bu sene Sivas'ta zahirenin bol ve bereketli olmasına rağmen esnafın tutumu nedeniyle fakirlerin zor durumda kaldıkları ifade edilmiştir. Bu nedenle zahire fiyatlarına narh tespiti yapılarak bundan böyle bu fiyatlardan ziyade satış yapan esnafın cezalandırılacağı bildirilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 140/2

Belgenin Konusu : Muhassıllık tayini

Belgenin Tarihi : 14 Ramazân 1249 - 25 Ocak 1834

Özet : Sivas Valisi Mehmed Paşa'nın Sivas eyaleti ile Çorum ve Divriği sancakları muhassıllığına tayin olunduğuna dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 140/3

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Şa'bân 1249 - 14 Aralık 1833

Özet : Asakir-i Mansure-i Muhammediye alaylarından, 6 alayın, 2. taburunun, 6. bölüğünden, 4. onbaşının, 2. neferi olan Abdullah veled-i Mustafa, Şa'bân ayından, Zi-l-ka'de ayı sonuna kadar 4 ay izinli sayılmıştır.

Sayfa No / Belge No : 140/4

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Şa'bân 1249 - 14 Aralık 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre-i Muhammediye alaylarından; 6. alayın 2. Taburunun, 3. bölüğünün, 3. onbaşısı Sivaslı Seyyid veled-i Habip'e tezkire tarihinden itibaren 3 ay izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 141/1

Belgenin Konusu : Mütevellî tayini beratı

Belgenin Tarihi : 15 Rebiü'l Evvel 1249 - 2 Ağustos 1833

Özet : Mütevellizade Es-Seyyid Osman Bey'in Sivas'ta bulunan Daru'r-raha vakfına müteveli tayin edildiğine dair berat.

Sayfa No / Belge No : 141/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 13 Rebiü'l Evvel 1249 - 31 Temmuz 1833

Özet : Cami-i Kebir mahallesi sakinlerinden Ahmed bin Tabdallah vefat etmiştir. Toplam 672 kuruşluk mirası; zevcesi Kezban bint-i Abdullah, annesi Ümmügülsüm, Küçük oğulları Salih ve Hüseyin ile küçük kızı Ayşe arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 142/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 3 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 18 Eylül 1833

Özet : Üryan-ı Zimmi mahallesi sakinlerinden Seyyid Abdülbaki bin Hasan, 1 bab kış evi, bir bab oda, 1 bab ahır, bir miktar havlu ve 1 lüle çeşmeden oluşan evini, Ağbab adlı zimmîye 3750 kuruşa satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 142/2

Belgenin Konusu : Fakirlerin Korunması

Belgenin Tarihi : 5 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 20 Eylül 1833

Özet : Gönderilen Fermanda, bazı aşiretlerin Sivas'ta bulunan kışlaklarına giderken fakir ve aciz kişilere zulmedildiği tespit edildiğinden, Sivas müteselliminin gerekli tedbirleri alması emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 142/3

Belgenin Konusu : Teslim senedi

Belgenin Tarihi :1241

Özet : 1241 senesine mahsuben Beyşehir sancağından 5195 kuruşun tamamen hazineye teslim olduğuna dair belge.

Sayfa No / Belge No : 143/1

Belgenin Konusu : Askerden ihraç tezkiresi

Belgenin Tarihi : 1 Rebî-ül-âhır 1249 - 18 Ağustos 1833

Özet : Âsakir-i Hassa-i Şâhâne piyade alayı 1. Liva, dördüncü taburu, 2. bölük, 3. onbaşısının, 2. neferi Sivaslı Ali bin Hüseyin, talim yapmaya kudreti kalmadığından ordudan ihraç edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 143/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 5 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 20 Eylül 1833

Özet : Üryan-ı Müslim mahallesi sakinlerinden Osman Ağa ve kardeşi Refik Ağa, 1 bab kış evi, 1 bab fevkani oda, bir miktar havlu ve 1 lüle çeşmeden oluşan evini, 3250 kuruşa Agob ve Nikeferos adlı zimmîlere satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 143/3

Belgenin Konusu : Para Tedavülü

Belgenin Tarihi : 11 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 26 Eylül 1833

Özet : Bazı eski cins paraların tedavülden kaldırıldığına dair ferman sureti.

Sayfa No / Belge No : 144/1

Belgenin Konusu : Fakirlerin korunması

Belgenin Tarihi : 9 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 24 Eylül 1249

Özet : Gönderilen fermanda; Anadolu ve Rumeli'nin bazı yerlerine gerek vali, mutasarrıf ve mütesellimler tarafından gerekse merkezden gönderilen memurların işlerini halktan karşıladıkları ve fukaraya zulmettikleri tespit olduğundan, bundan sonra görevlilerin işlerini kendi paralarıyla karşılamaları ve bunu uymayanların cezalandırılmaları emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 144/2

Belgenin Konusu : Asker tedariki

Belgenin Tarihi : 9 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 24 Eylül 1249

Özet : Âsakir-i Hassa ve Mansûre alaylarının ikmal için, ordudan firar eden neferlerin yerine hangi kazadan gönderilmişse o kazadan aynı sayıda askerin gönderilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 145/1

Belgenin Konusu : Mehmet Ali Paşa'ya karşı alınacak tedbirler

Belgenin Tarihi : 19 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 4 Ekim 1833

Özet : Kavalalı Mehmed isimli şahsın etrafına topladığı serserilerle bazı sancak ve kazalara saldırdığı ifade edilerek, kendisine kesinlikle müsamaha gösterilmemesi ve saldırı durumunda derhal mukavemet gösterilmesi emredilmektedir.

Sayfa No / Belge No : 146-147/1

Belgenin Konusu : Müteveli tespiti

Belgenin Tarihi : 3 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 18 Eylül 1833

Özet : Mustafa bin Mehmed, Çavuşbaşı mahallesinde bulunan Mehmed Paşa bin Osman Ağa vakfının mütevellilik beratının kendisine verilmesi için başvuruda bulunmuştur. Ancak kayıtların incelenmesi sonucunda bu başvuru kabul edilmeyerek Sivas kadısının bu konuyu tekrar araştırması ve sonucu Der-saâdete göndermesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 147/1

Belgenin Konusu : Fakirlere zahire yardımı

Belgenin Tarihi : 23 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 8 Ekim 1833

Özet : Sivas'ta çekilen zahire sıkıntısı nedeniyle fakir ve ihtiyaç sahiplerinin zaruri ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla mukataa sahiplerinden bedeli ödenmek üzere toplanan buğdayın miktarını gösteren defter kaydı.

Sayfa No / Belge No : 148/1

Belgenin Konusu : Fakirlere zahire yardımı

Belgenin Tarihi : 23 Cemâzi-yel-âhir 1249 - 8 Ekim 1833

Özet : Sivas'ta çekilen zahire sıkıntısı nedeniyle fakir ve ihtiyaç sahiplerinin zaruri ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla bedeli ödenmek üzere Hafik Kazasına bağlı köylerden toplanacak 500 kile buğdayın taksim defteri.

Sayfa No / Belge No : 148/2

Belgenin Konusu : Askerden ihraç

Belgenin Tarihi : 23 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 8 Ekim 1833

Özet : Asakir-i Hassa-i Şahane 2. livasının 2. taburunun 4. bölüğünün 2. neferi Sivaslı İsmail bin Veli, talim yapmaya kudreti kalmadığından ordudan ihraç edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 149/1

Belgenin Konusu : Eski altınlarına verilecek fiyatlar

Belgenin Tarihi : 25 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 10 Ekim 1833

Özet : Yeni altın paralar piyasaya sürüldüğünden Darphane-i Amire'ye gönderilmesi gereken altınlara kesinlikle fazla fiyat ödenmemesi emredilmiş ve bu konuda ihmali görülen kişilere her kim olursa olsun ağır cezalar verileceği bildirilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 149/2

Belgenin Konusu : Miras tespiti

Belgenin Tarihi : 25 Cemâzi-yel-evvel 1249 - 30 Ekim 1833

Özet : Aslen Zile kazası sakinlerinden olan Hasan, Sivas'ta bulunan Meydan Cami'nin yakınlarındaki Kambur Emin'in kahvesinde vefat etmiştir. Hasan'ın 782 kuruşluk terekesi çavuş marifetiyle tespit edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 150/1

Belgenin Konusu : Masraf defteri

Belgenin Tarihi : 5 Cemâzi-yel-âhir 1249 - 20 Ekim 1833

Özet : 1249 senesi Muharrem ayından Cemâzi-yel-evvel ayı sonuna kadar 5 ay süresince Sivas sancağına ait 37585 kuruşluk masrafın ayrıntıları verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 150/2

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 11 Cemâzi-yel-âhir 1249 - 26 Ekim 1833

Özet : Hizmet-i Mübaşiriye ve bazı masraflar için Sivas, Çorum ve Divriği sancaklarına düşen 11400 kuruş adı geçen sancaklara bağlı kazalara taksim edilmiştir.

Sivas sancağı : 7350 kuruş

Divriği sancağı :1177 kuruş

Çorum sancağı : 2873 kuruş

Sayfa No / Belge No : 151/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 7 Cemâzi-yel-âhir 1249 - 22 Ekim 1833

Özet : Pazar mahallesinde ikamet eden Serbük bint-i Agob, 3 bab kış evi, 3 göz anbar, 3 bab fevkani oda, bir miktar havlu ve 1 lüle çeşmeden oluşan mülkünü, 6000 kuruşa Karabet ve kardeşi Mağasaroz adlı zimmîlere satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 151/2

Belgenin Konusu : Menzil akçesi

Belgenin Tarihi : 25 Cemâzi-yel-âhir 1249 - 9 Kasım 1833

Özet : Sivas ve Divriği Sancaklarının menzil akçesinin ikinci taksiti olarak Sivas sancağından 22500 Divriği sancağından ise 200 kuruş olmak üzere toplam 22700 kuruşun gönderilmesine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 152/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : Gurre-i Receb 1249 - 14 Kasım 1833

Özet : Kösedere-i Müslim mahallesi sakinlerinden Fatma bint-i Ahmed Efendi isimli hatun, kendi malından 500 kuruşu vakfedip; vakıf geliriyle her yıl mübarek gecelerden birinde yeterli miktarda helva yapılıp fakirlere dağıtılmasını ve mahalle camine 1 kıyye balmumu alınmasını şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 152/2

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 3 Receb 1249 - 16 Kasım 1833

Özet : Bab-ı Kayseri mahallesi sakinlerinden Ebubekir bin Feyzullah vefat etmiştir. Mirası; zevcesi Esmâ bint-i Abdullah, oğlu Mehmed ve kızı Zeynep arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Esmâ da vefat edip 1414 kuruşluk mirası; oğlu Mehmed ve kızı Zeynep arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Zeynep de vefat etmiş olup mirası; zevci Hüseyin İbn-i Eyüp ve oğulları Numan ve Ebubekir arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 153/1

Belgenin Konusu : Dağıstan Emiri'ne maaş bağlanmasına dair ferman

Belgenin Tarihi : 3 Receb 1249 - 16 Kasım 1833

Özet : Sivas Valisi Mehmed Reşid Paşa ve Maden-i Hümayun Nazırı İshak Paşa'ya gönderilen fermanda; Dağıstan Emiri Hanzade Mehmed Han ile biraderi Hatem Han'ın Sivas'ta ikamet edeceği bildirilip adı geçenlere 4000 kuruş aylık maaş verilmesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 153/2

Belgenin Konusu : Mütessellim görevlendirmesi

Belgenin Tarihi : 23 Cemâzi-yel-âhir 1249 - 7 Kasım 1833

Özet : Sivas Valisi Osman Paşa tarafından gönderilen buyurulduda; kendisinin Sivas'a ulaşınca kadar Sivas mütessellimliği görevinin İbrahim Said Ağa tarafından devam ettirilmesi istenmiştir.

Sayfa No / Belge No : 154/1

Belgenin Konusu : Kiracıbaşı bedeli

Belgenin Tarihi : 7 Receb 1249 - 20 Kasım 1833

Özet : Kiracıbaşı bedeli olarak 16000 kuruş Sivas esnafına taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 154/2

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : 15 Receb 1249 - 28 Kasım 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre Alaylarından 6. alayın, 2. taburu, 3. bölüğünde, 8. onbaşının, 2. neferi Sivaslı Hüseyin bin Hüseyin'e, Cemâzi-yel-âhir ayı evasıtından Şevvâl ayı evasıtına kadar 4 ay izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 154/3

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : 15 Receb 1249 - 28 Kasım 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre alaylarından 7. alayın, 3. taburunun, 4. bölüğünde, 4. onbaşının, 2. neferi Sivaslı Halil veled-i İbrahim'e; Cemâzi-yel-âhir ayının evasıtından Zi-l-ka'de ayı evasıtına kadar 5 ay izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 154/4

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : 19 Receb 1249 - 2 Aralık 1833

Özet : Asakir-i Mansure Alaylarından 20. alayın, 1. taburu, 1. bölüğü, 1. onbaşının, 1. neferi Ahmed veledi Ali'ye tezkire tarihinden itibaren 4 ay izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 155/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Receb 1249 - 14 Kasım 1833

Özet : Küçükminare mahallesi sakinlerinden olan ve Sivas Muhassılı Es-Seyyid İbrahim Ağa'nın hizmetinde bulunan Ali Ağa bin Yusuf vefat etmiştir. Mirası; Zevcesi Abde, babası Yusuf, oğlu Mehmed Ali ve kızı Huri arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Huri de vefat etmiş olup toplam 23372 kuruşluk mirası; annesi Abde, Kardeşi Mehmed Ali ve babası Yusuf arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 156/1

Belgenin Konusu : Demirci amelesi talebi

Belgenin Tarihi : 25 Receb 1249 - 18 Kasım 1833

Özet : Gönderilen fermanda Tersane-i Amire'de bulunan demirhane ve lengerhanede, edevat ve lenger imalı hizmetinde kullanılmak üzere Sivas sancağından 36 adet demirci neferi amelesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 156/2

Belgenin Konusu : Demirci amelesi talebi

Belgenin Tarihi : 25 Receb 1249 - 18 Kasım 1833

Özet : Gönderilen fermanda Tersane-i Amire'de bulunan demirhane ve lengerhanede, edevât ve lenger imâli hizmetinde kullanılmak üzere Sivas sancağından 36 adet demirci neferi amelesi istenmektedir.

Sayfa No / Belge No : 157/1

Belgenin Konusu : Demirci amelelerinin tespiti

Belgenin Tarihi : tarih yazılmamış 1249

Özet : Daha önce gönderilen ferman ile Sivas kazasından istenilen 36 adet demirci neferi amelesi belirlenmiştir.

Sayfa No / Belge No : 157/2

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 25 Receb 1249 - 8 Aralık 1833

Özet : Üryan-ı Zimmi mahallesi sakinlerinden Ömer bir Mehmed, 1 bab kış evi, bir bab oda, ahır ve bir miktar havludan oluşan evini, 2000 kuruşa Kalaycı Ovannes adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 157/3

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 25 Receb 1249 - 8 Aralık 1833

Özet : Küçük Bengiler mahallesinde ikamet eden Milas bint-i Keşiş Korki, 1 bab kış evi, 1 bab fırın damı, 1 bab fevkani oda, ahır ve bir miktar havludan oluşan evini, 3500 kuruşa Simon adlı zimmîye satmıştır.

Sayfa No / Belge No : 157/4

Belgenin Konusu : Teslim belgesi

Belgenin Tarihi : 23 Cemâzi-yel-âhir 1245 - 20 Aralık 1829

Özet : Bir süre önce vefat eden ve mirası padişah hakkı olarak istenilen Alaaddin Paşa'nın mutasarrıf olduğu mukataaların geliri olarak 15625 kuruşun mukataa hazinesine teslim olunduğuna dair belge kaydedilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 158/1

Belgenin Konusu : Mülk alım-satımı

Belgenin Tarihi : 27 Receb 1249 - 10 Aralık 1833

Özet : Sivas'ta ikamet eden Alaaddin Paşa'nın mülkü olan ve Sarı Şeyh mahallesinde bulunan 1 bab kış evi, 1 bab fırın damı, 1 miktar havlu, bir miktar bahçe ve bir lüle çeşmeden oluşan evi Yuannis ve kardeşi karabet adlı zimmîlere 5200 kuruşa satılmıştır.

Sayfa No / Belge No : 158/2

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Receb 1249 - 14 Kasım 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre-i Muhammediye alaylarından 3 alayın, 1. taburunun, 4. bölüğünün, 2. onbaşısının, 2. neferi Sivaslı Ali veledi Bekir, Receb ayından Zi-l-ka'de ayı sonuna kadar 5 ay müddetle izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 158/3

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Receb 1249 - 14 Kasım 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre-i Muhammediye alaylarından 7. alayın, 1. taburunun 5. bölümünde 2. onbaşı Sivaslı Osman veledi Ali'ye tezkire tarihinden itibaren 5 ay süreyle izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 158/4

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : 4 Receb 1249 - 17 Kasım 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre-i Muhammediye livalarından, 2. livanın, 2. taburunun, 3. bölümünde 1. çavuş olan Sivaslı Halil'e tezkire tarihi itibariyle 6 ay süresince izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 159/1

Belgenin Konusu : Alaaddin Paşa'nın mirasının tahsili emri

Belgenin Tarihi : 3 Şa'bân 1249 - 16 Aralık 1833

Özet : Bir süre önce vefat eden Alaaddin Paşa'nın mirasından 18782 kuruşun tahsil edilerek biran önce Hazine-i Amire'ye teslim edilmesine dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 159/2

Belgenin Konusu : Tekaüd beratı

Belgenin Tarihi : 3 Şa'bân 1249 -16 Aralık 1833

Özet : Kendilerine tekaüd beratı verilen ve orduna ihraç edilen askerlerle ilgili gerekli tedbirlerin alınmasına dair ferman sureti.

Sayfa No / Belge No : 160/1

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : 5 Şa'bân 1248 - 18 Aralık 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre-i Muhammediye alaylarından 5. alayının 3. taburunun, mümtaz bölüğünün 3. çavuşu Sivaslı Veli'ye tezkire tarihinden itibaren 5 ay müddetle izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 160/2

Belgenin Konusu : Borç davası

Belgenin Tarihi : Gurre-i Cemâzi-yel-evvel 1249

Özet : Tokat kazasına bağlı Tozanlı nahiyesi sakinlerinden Osman bin İsmail vefat etmiştir. Merhum Osman'ın mirası borçlarına ödemeye yetmediğinden dolayı alacaklılar, alacaklarından vazgeçmişlerdir.

Sayfa No / Belge No : 160/3

Belgenin Konusu : Alacak- verecek davası

Belgenin Tarihi : Gurre-i Cemâzi-yel-evvel 1249 - 16 Eylül 1833

Özet : Sivas'ta bulunan Ebük karyesi sakinlerinden Osman Ağa vefat etmiştir. Tokuş Ağası Osman Ağa 200 kuruş, Şişman Ömer 210 kuruş, Hacı Ahmed 40

kuruş, Eceoğlu 410 kuruş, Kücenoğlu Hüseyin ise 600 kuruş müteveffadan alacakları olduğunu iddia ederek mahkemeye başvurmuşlar ve bu borçların Osman Ağa'nın oğlu Halil'den tahsil edilmesini istemişlerdir.

Sayfa No / Belge No : 160/4

Belgenin Konusu : 1 Receb 1249 - 14 Kasım 1833

Belgenin Tarihi : Hibe

Özet : Tozanlı nahiyesinden Hacı Ahmed oğlu Ömer ve Deli Ömer oğlu Mustafa, Tozanlı nahiyesine bağlı Hüyük nahiyesi sakinlerinden iken vefat eden Osman bin Abdullah'tan alacaklarını hibe etmiştir.

Sayfa No / Belge No : 161/1

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Receb 1249 - 14 Kasım 1833

Özet : Âsakir-i Mansûre-i Muhammediye alaylarından 3. alayın 4. taburunun 1. bölüğünde 2. onbaşının 1. neferi Sivaslı Mustafa Veledi Himmet, Receb ayından, Zi-l-ka'de ayı sonuna kadar 6 ay müddetle izinli sayılmıştır.

Sayfa No / Belge No : 161/2

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Receb - 14 Kasım 1833

Özet : Âsakir-i Hassa-i Şâhâne Süvari 2 livasının 2. alayının 1. taburunda 1. onbaşının 6. neferi Sivaslı İbrahim bin Ali'ye, Receb ayından Şevvâl ayı sonuna kadar 3 ay müddetle izin verilmiştir

Sayfa No / Belge No : 161/3

Belgenin Konusu : Tekaüd Beratı

Belgenin Tarihi : Gurre-i Muharrem 1250 - 10 Mayıs 1834

Özet : Âsakir-i Hassa-i Şâhâne Süvari 1. livası 2. alayın 5. bölüğünde 4. onbaşının 2. neferi olan Sivaslı Hasan'ın muharebe sırasında attan düşerek sol kolundan yaralandığı bu nedenle kendisine 1249 senesi Cemâzi-yel-âhir ayının 29. günü itibariyle, 25 kuruş emeklilik maaşı bağlanmasına dair ferman.

Sayfa No / Belge No : 161/4

Belgenin Konusu : Ordudan ihraç edilen Sivaslı Hasan'a vergi muafiyetine dair ferman

Belgenin Tarihi : Evail-i Receb 1249 - 1833 yılı Kasım ayı ortaları

Özet : Âsakir-i Hassa-i Şâhâne Süvari 1. livasının 2. alayının 5. bölüğünde 4 onbaşının ikinci neferi Sivaslı Hasan ordudan ihraç edilmiştir. Ancak Hasan'ın orduda cansiperane bir şekilde görev yaptığı belirtilerek memleketinde sefaletle düşmemesi için kendisinden 1 akçe dahi vergi alınmaması emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 162/1

Belgenin Konusu : Mürasele

Belgenin Tarihi : 15 Şa'bân 1249

Özet : Sivas kasaphanesi kethüdayeri oğlu Mahmud tarafından Sivas'ta bulunan medreseye oda başı verilen 2 batman revganın bir müddetten beri verilmediği tespit edildiğinden, adı geçen medresede bulunan 12 odaya oda başı 2'şer batman şem' verilmesi gerektiğine dair mürasale kaydı.

Sayfa No / Belge No : 163/1

Belgenin Konusu : Vergi taksimi

Belgenin Tarihi : 21 Şa'bân 1249 - 3 Ocak 1834

Özet : Tatar Ağası'na ve çeşitli hizmetlerde kullanılan tatarlara verilen 19600 kuruş, Sivas sancağına bağlı kazalar arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 163-164/2

Belgenin Konusu : Miras tespiti

Belgenin Tarihi : 22 Şa'bân 1249 - 4 Ocak 1834

Özet : Cami-i Kebir mahallesinde emr-i âli ile ikamet eden Alaaddin Paşa bir süre önce vefat etmiş olup mirası, Sivas Mütesellimi Seyyid İbrahim Said tarafından tespit edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 164/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 25 Şa'bân 1249 - 7 Ocak 1834

Özet : Ağcabölge mahallesi sakinlerinden Seyyid Halil bin İsmail, bir miktar yoncalık ve bir miktar bahçesini vakfedip; vakıf gelirleriyle mahallede bulunan cami-i şerifin müezzine yıllık 20 kuruş verilmesini şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 165-166/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : Tarih yazılmamış 1834

Özet : Ağcabölge mahallesi sakinlerinden Beytullah vefat etmiştir. Toplam 8850 kuruş tutan mirası, annesi Emine, erkek kardeşi Hayrullah, Annesi bir

erkek kardeşi İsmail arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Hayrullah Efendi de vefat edip toplam 28359 kuruşluk mirası; Meryem bint-i Ahmed ve Mevlüde bint-i Hacı Ağa, annesi Emine ile kızları Arife, Şerife ve Emine ve amcasının oğlu El-Hac Mehmed ve Ebubekir arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 167/1

Belgenin Konusu : Miras taksimi

Belgenin Tarihi : 15 Ramazan 1249 - 26 Ocak 1834

Özet : Akdeğirmen mahallesi sakinlerinden Şerife bint-i hasan vefat etmiştir. 1111 Kuruşluk mirası; annesi Saniye, kız kardeşi Emine, Hüsne ve Fatma arasında taksim edilmiştir. Daha sonra Saniye hatun da vefat etmiş olup 1216 kuruşluk mirası; zevci İbrahim ile kızları Emine, Hüsne ve Fatma arasında taksim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 167/2

Belgenin Konusu : Sürgün

Belgenin Tarihi : 22 Ramazan 1249 - 2 Şubat 1834

Özet : Sivas naibine gönderilen fermanda; Çemişkezek kazasına tabi Hodya köyü ahalisinden Kara İsmailoğlu İbrahim'in kendi halinde biri olmayıp fukaraya zulüm ettiği tahkik edildiğinden Sivas'ta hapsedilmesi emredilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 168/1

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : 7 Ramazan 1249 - 18 Ocak 1834

Özet : Âsakir-i Mansure-i Muhammediye alaylarından 6. alayın, birinci taburunun, üçüncü bölümünde, 2 onbaşı Sivaslı İsmail veledi Hasan, tezkire tarihi itibariyle 4 ay izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 168/2

Belgenin Konusu : İzin tezkiresi

Belgenin Tarihi : Gurre-i Şa'bân 1249 - 14 Aralık 1833

Özet : Âsakir-i Mansure-i Muhammediye alaylarından; 6. alayın, 2. taburunun 3. bölümünde 2. onbaşı Sivaslı Feyzullah veledi Abdurrahman'a tezkire tarihi itibariyle 5 ay izin verilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 169/1

Belgenin Konusu :

Belgenin Tarihi :

Özet : Bu sayfa tamamen boş bırakılmıştır.

Sayfa No / Belge No : 170/1

Belgenin Konusu :

Belgenin Tarihi :

Özet : Bu sayfa tamamen boş bırakılmıştır

Sayfa No / Belge No : 171/1

Belgenin Konusu : Miras teslimi

Belgenin Tarihi : 13 Şevval 1249 - 23 Şubat 1834

Özet : Aslen Diyarbakır'lı olup, Pazar mahallesinde ikamet eden Attar Korki'nin evinde kalan Bedros veledi Ohan ölmüştür. Toplam 473 kuruşluk mirası oğulları Ohan ve Korki'ye verilmek üzere teslim edilmiştir.

Sayfa No / Belge No : 171/2

Belgenin Konusu : Mukataa geliri

Belgenin Tarihi : 9 Şa'bân 1245 - 3 Şubat 1830

Özet : Sivas eyaletinin 1243 senesi mukataa gelirlerine mahsuben verilmesi gereken bahaların Sivas Kaymakamı İbrahim Ağa tarafından tamamen teslim edildiğine dair belge

Sayfa No / Belge No : 172/1

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 7 Şevval 1249 - 17 Şubat 1834

Özet : Tokmakkapu mahallesi sakinlerinden Şerife bint-i Abdullah isimli hatun, bir bab kış evi, bir bab fırın damı, iki göz ambar, bir miktar bahçe, aralık ve dışarı havludan oluşan evini vakfedip; vakıf gelirleriyle, vakfedilen evin tamirinin gerçekleştirilmesini, senede üç akçe vakıf mütevellisine verilmesini, her sene 1 kıyye balmumu alınmasını ve Hacı Hasan Efendi havlusunda bulunan çeşmenin tamir ettirilmesini şart koşmuştur.

Sayfa No / Belge No : 172/2

Belgenin Konusu : Vakfiye

Belgenin Tarihi : 25 Şevval 1249 - 7 Mart 1834

Özet : Zilkar mahallesi sakinlerinden Hatice bint-i Ali isimli hatun, kendi malından 1000 kuruşu vakfedip, vakıf geliriyle her yıl mahallede bulunan camiye 24 kuruşluk 3 adet balmumu alınmasını ve mübarek gecelerin birinde 56 kuruşluk malzemeden helva yapılarak komşulara dağıtılmasını şart koşmuştur.

ÖZGEÇMİŞ

22 Şubat 1979 tarihinde Sivas'ta doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Konya'da tamamladı. 1996 yılında girdiği Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümü'nden 2000 yılında mezun oldu. Aynı yıl Sivas'a Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak atandı. 2003-2009 yılları arasında Sivas Valiliği'nin onayıyla, Valilik Basın Danışmanı daha sonra ise İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdür Vekili olarak görev yaptı. Halen Sivas İMKB Anadolu Lisesi'nde Tarih Öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.